

Anni Kilpeläinen, Katja Tiainen

OPTOMETRIAN KOULUTUKSEN VASTAAMINEN TYÖELÄMÄN TARPEISIIN

Haastattelututkimus Oulun ammattikorkeakoulusta 2016–2017 valmistuneille optometristeille

OPTOMETRIAN KOULUTUKSEN VASTAAMINEN TYÖELÄMÄN TARPEISIIN

Haastattelututkimus Oulun ammattikorkeakoulusta 2016–2017 valmistuneille optometristeille

Anni Kilpeläinen, Katja Tiainen
Opinnäytetyö
Syksy 2019
Optometria
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Optometria

Tekijät: Anni Kilpeläinen, Katja Tiainen

Opinnäytetyön nimi: Optometrian koulutuksen vastaaminen työelämän tarpeisiin. Haastattelututkimus Oulun seudun optisen alan toimijoille

Työn ohjaajat: Diekhoff, Stefan & Kempainen, Leila

Työn valmistuslukupäivä ja -vuosi: syksy 2019

Sivumäärä: 73 + 13 liitesivua

Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on optometrian koulutuksen vastaaminen optisen alan työelämän tarpeisiin. Tutkimuksessa on lähestytty aihepiiriä oppimiseen ja asiantuntijuuteen keskittyvän teorian pohjalta, minkä lisäksi tietopohjaa on rakennettu perehtymällä optisen alan koulutuksessa ja työelämässä viime vuosina tapahtuneisiin muutoksiin. Vasta viime vuosina tapahtuneen huomattavan optisen alan murroksen vuoksi tutkimusta optometristien koulutuksesta ja työelämän yhteyksistä on tehty hyvin niukasti, minkä vuoksi tiedon tuottaminen aiheesta on perusteltua. Optisella alalla tehdään yhä enemmän kliinistä potilastyötä, jolloin myös optometristeilla on voimistuva rooli silmän terveydentilan tutkijana ja uudistuneiden osaamisvaatimusten toteuttajana. Myös tämän muutoksen vuoksi aihepiiriin tutkiminen ja optometristien äänen esiintuominen on tarpeen.

Tutkimus tehtiin puolistrukturoituna teemahaastattelututkimuksena, johon osallistui viisi vuosina 2016–2017 Oulun seudun ammattikorkeakoulusta valmistunutta ja valmistumisensa jälkeen työelämään siirtynyttä optometristia. Tutkimuskysymykset käsittelevät optometristien kokemuksia suorittamansa tutkinnon sisällöstä, heidän ajatuksiaan koulutuksen ja työelämän vaatimusten kohtaamisesta sekä optometristien työkokemukseen pohjautuvia arvioita koulutuksessa tapahtuneiden muutosten tarpeellisuudesta ja optisen alan tulevaisuudesta. Haastatteluaineiston lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty kvalitatiivista tutkimusta ja haastattelututkimusta käsittelevää kirjallisuutta, oppimiseen ja asiantuntijuuteen liittyviä aiempia tutkimuksia sekä optometrian koulutusta, optisella alalla tapahtuneita muutoksia ja opetussuunnitelmia käsittelevää kirjallista materiaalia.

Haastattelututkimuksessa havaittiin optometristin tehtävän muuttumisen kohti kliinisen asiantuntijan roolia aiheuttaneen valmistuneissa optometristeissa sekä innostuneita että huolestuneita tunteita. Haastateltavat kokivat, että heidän suorittamansa optometrian koulutus on valmistanut heidät erinomaisesti optisen alan perustyöhön, kuten näöntarkastusten suorittamiseen, piilolinssisovitukseen ja optisen alan tuotteiden myyntiin, mutta silmän terveydentilan tutkimisen koettiin aiheuttavan edelleen huomattavaa epävarmuutta. Vähitellen tapahtuvat optisen alan muutokset koettiin haastatteluissa kuitenkin pääsääntöisesti varsin myönteiseksi asiaksi ja koulutuksen sisällössä tapahtuneet muutokset tarpeellisiksi. Haastateltavat peräänkuuluttivat koulutuksessa tapahtuvien muutosten ja tutkinnon yhteydessä saatavan lisäopin lisäksi valmistuvien optometristien omaa vastuuta ammattitaitonsa ylläpitämisestä muuttuvalla optisen alan kentällä. Erityisesti työelämäyhteys jo opintojen aikana koettiin erityisen tärkeäksi tekijäksi asiantuntijuuden kehittämisessä. Näitä haastattelututkimuksen välityksellä kerättyjä kokemustietoja on mahdollista hyödyntää kehitettäessä optometrian koulutusta vastaamaan yhä paremmin optisen alan työelämän tarpeita.

Asiasanat: optometristi, optometrian koulutus, opetussuunnitelma, työelämä, akkreditointi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Optometry

Authors: Kilpeläinen, Anni & Tiainen, Katja

Title of thesis: The Correlation between Optometry Education and the Needs of the Optical Field.

Supervisors: Diekhoff, Stefan & Kemppainen, Leila

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2019

Number of pages: 73 + 13 appendix pages

In this study, we are interested in how education in optometry responds to the needs of the optical industry. We have approached the topic based on the theory of learning and expertise. The knowledge base has also been built on the changes that have taken place in the field of optical education and working life in recent years. Because in recent years there have been significant changes in the optical field only a small amount of research has been done concerning the training of optometrists and work-related relationships. This lack of research justifies the compiling of information on the subject. There is an increasing amount of clinical patient care in the optical field, meaning that optometrists are also having an increasing role as researchers in the field of ophthalmic health and in implementing renewed skills requirements. This change also necessitates research on the topic and the voice of optometrists.

The study was conducted as a semi-structured theme interview study of five optometrists who graduated from Oulu University of Applied Sciences in 2016-2017. The questions of the research cover the optometrists' experiences of the contents of their degree, their thoughts on meeting the demands of education and working life and assessments of the need for changes in education and the future of the optics based on their work experience. In addition to the interview material the thesis has utilized literature on qualitative research and interview research, previous studies on learning and expertise, as well as written material on optometry education and changes in the optical field and curriculum.

In this study, a shift in the role of the optometrist towards the role of the clinical expert caused both excited and anxious feelings amongst the graduated optometrists. The interviewees felt that their education in optometry had excelled them in basic optical work such as eye examinations, contact lens applications and sales of optical products. Eye health examination was still felt to cause uncertainty. However the gradual changes in the optical field were mainly seen as quite positive and changes in the content of education were experienced necessary. In addition to changes in education, the interviewees emphasized the optometrists' responsibility for maintaining their professional skills in the evolving optical field. Especially during the studies, the connection with working life was considered to be a particularly important factor in the development of expertise. It is possible to use this accumulated data to develop the education of optometry to meet the requirements of the optical field.

Keywords: optometrist, education in optometry, curriculum, accreditation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	OPTOMETRISTI OPPIJANA JA AMMATILLISENA TOIMIJANA	9
2.1	Oppiminen oppilaitosympäristössä ja työssä.....	10
2.2	Ammatillinen kasvu ja asiantuntijuuden kehittyminen.....	12
3	OPTOMETRIAN KOULUTUS JA SEN KEHITTYMINEN	16
3.1	Optometristi	16
3.2	Optisen alan murros	18
3.3	Koulutuksen yhdenmukaistaminen.....	19
3.4	Optometrian tutkinto-ohjelma Suomessa.....	20
3.4.1	Opetussuunnitelma 2013 ja 2014	21
3.4.2	Opetussuunnitelma 2018	23
3.4.3	Opetussuunnitelmien muutos.....	25
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TAVOITTEET	27
4.1	Tutkimustehtävä	27
4.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	27
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	29
5.1	Tutkimusmenetelmänä puolistrukturoitu teemahaastattelu.....	29
5.2	Tutkimusjoukon valinta ja aineiston keruu	31
5.3	Haastattelurunkosuunnitelma, haastatteluaineiston käsittely ja analysointi	32
6	TUTKIMUSTULOKSET	37
6.1	Opinnot.....	37
6.1.1	Tilanne opintojen jälkeen	38
6.1.2	Opintojen sisältö, hyödyt ja haitat	39
6.2	Nykyhetki.....	44
6.2.1	Yhä epävarmuutta aiheuttavat tekijät.....	45
6.2.2	Koulutuksen sisällöstä ja opiskelijoiden osaamisesta saatu palaute	48
6.2.3	Päivittäisen työn sisältö.....	49
6.3	Tulevaisuus	53
6.3.1	Tutkinnon sisältöä koskevat toiveet ja ehdotukset	53
6.3.2	Uuden opetussuunnitelman hyödyt ja haitat	55
6.3.3	Alan tulevaisuus.....	60

7	POHDINTA.....	62
7.1	Tutkimustulosten tarkastelu.....	62
7.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	67
7.3	Tutkimuksen eettisyys.....	69
7.4	Omat oppimiskokemukset ja jatkotutkimushaasteet.....	70
	LÄHTEET.....	72
	LIITTEET.....	74

1 JOHDANTO

Optinen ala on murroksessa ja optometristin toimenkuva, oikeudet ja velvollisuudet ovat viime vuosina muuttuneet ja laajentuneet. Hyvään optikon tutkimuskäytäntöön nähdään Optometrian eettisen neuvoston antamien tuoreimpien ohjeistusten mukaan liittyvän perinteisen näöntutkimuksen lisäksi myös muun muassa perusteellinen silmien terveystarkastus (Optometrian eettinen neuvosto 2014, 3), minkä lisäksi teknologian nopea kehitys on tuonut alalle runsaasti uutta sisältöä. Myös piilolinssien määräys- ja sovitusoikeuden, diagnostisten lääkeaineiden käyttöoikeuden sekä heikonäköisille tarkoitettujen apuvälineiden sovitusoikeuden lisääminen opetussuunnitelmaan 2010-luvun alkupuolella on muuttanut sekä optometrian opintokokonaisuutta että optometristin työn sisältöä.

Optometristien kyky suorittaa perusteellinen näöntutkimus ja silmien terveystarkastus edellyttää laajoja silmäsairauksien tunnistamiseen ja tarvittavien tutkimusten tekemisen hallitsemiseen tärkeitä opintoja, joita sisältyy tällä hetkellä kaikkien valmistuvien optometristien tutkintoon. Koska optinen ala ja optometrian koulutus ovat kokeneet viime vuosien aikana huomattavia muutoksia ja optisen alan työarjessa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota silmän terveyden tutkimiseen, on tärkeää ja kiinnostavaa tutkia, kokevatko valmistuneet optometristit olevansa valmiita työelämässä kohdattaviin uudentyyppisiin haasteisiin näiden koulutuksessa saamiensa oppien pohjalta. Lisäksi pyrimme haastatteluiden avulla selvittämään, onko opetussuunnitelman sisältö muuttumassa vieläkin täsmällisemmin valmistuneiden optometristien omien kokemustensa pohjalta raportoimien työelämän vaatimusten mukaiseen suuntaan.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Oulun ammattikorkeakoulussa toteutettavan optometrian koulutusohjelman sisältöä ja arvioidaan sen vastaamista työelämän tarpeisiin ja käytäntöihin. Tavoitteena on haastattelututkimuksen keinoin selvittää, missä määrin Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneet optometristit kokevat Oulun ammattikorkeakoulun optometrian opintojen sisältävän niitä elementtejä, joita optisen alan toimipisteissä tehtävässä jokapäiväisessä työssä vaaditaan ja arvostetaan. Pyrimme tämän opinnäytetyön aineistona käytettävien haastattelujen avulla selvittämään, miten vuosina 2013–2017 käytössä olleen opetussuunnitelman sisältö vastaa työelämän tarpeisiin, vastaako vuonna 2018 käyttöön otettu uusi opetussuunnitelma mahdollisiin haastateltavien esittämiin opintojen sisältöön liittyviin epäkohtiin tai puutteisiin ja tulisiko opintoja kehitettäessä

jatkossa korostaa jotain tiettyä osa-aluetta tai tuoda opintosuunnitelmaan uudenlaista sisältöä optisen alan kentällä työskentelyn tukemiseksi ja työelämässä ilmenneisiin osaamistarpeisiin vastaamiseksi.

Tutkimuksesta hyötyvät erityisesti optometrian koulutusohjelman opettajat ja koulutuksen sisällöstä vastaavat tahot sekä nykyiset ja tulevat optometristiopiskelijat. Koulutuksen ja työelämän yhteyksien tutkiminen tarjoaa arvokasta tietoa sekä opiskeleville että valmistuville optometristeille optisella alalla toimimisesta ja työelämän kannalta erityisen tärkeistä opintojaksoista ja aihealueista, minkä lisäksi se tarjoaa Oulun ammattikorkeakoululle valmistuneiden optometristien ajankohtaista kokemustietoa optisen alan kentältä.

2 OPTOMETRISTI OPPIJANA JA AMMATILLISENA TOIMIJANA

Tämä optista alaa ja optometristin koulutusta käsittelevä opinnäytetyö perustuu Oulun ammattikorkeakoulun optometrian opinnon vuosina 2013 ja 2014 aloittaneiden opiskelijoiden noudattamiin opetussuunnitelmiin ja niiden pohjalta valmistuneiden optometristien kokemuksiin alan koulutuksen sisällöstä ja työelämästä. Opinnäytetyössä hyödynnetään koulutuksessa käytettyjen opetussuunnitelmien yksityiskohtaisia sisältöjä, koulutuksen sisältöä ja akkreditointia käsitteleviä kirjallisia lähteitä, aiempia tutkimuksia koulutuksen kehittymisestä Suomessa ja erityisesti Oulun ammattikorkeakoulussa sekä haastattelututkimuksen avulla kerättyjä valmistuneiden optometristien kokemuksia omasta ammatillisuudestaan ja koulutuksen sisällön vastaamisesta työelämän tarpeisiin. Aihetta kannattelee täten voimakkaasti oppimisen ja ammatillisen toimijuuden teoriasisältö.

Optista alaa, optometristin työtä ja alan koulutusta tarkasteltaessa on tarpeen huomioida työelämässä, koulutuksen sisällöissä ja lainsäädännössä tähän mennessä tapahtuneet ja tulevaisuudessa odotettavissa olevat muutokset. Optinen ala on kehittymässä yhä enemmän silmän terveyden tutkimista painottavaksi, mikä ilmenee myös alan koulutussisällöissä ja lainsäädännössä. Koska muutokset optisen alan kentällä ovat vielä tuoreita ja optometristikoulutuksen akkreditointieli eri maissa toteutettavien koulutusohjelmien yhtenäistämisen prosessi vielä käynnissä, ei opetussuunnitelmien muutoksista ja optometrian opintojen vastaamisesta työelämän tarpeisiin ollut löydettävissä tuoreita tutkimuksia tätä opinnäytetyötä laadittaessa. Aiheeseen on kuitenkin paneuduttu Metropolia ammattikorkeakoulussa syksyllä 2018 julkaistussa opinnäytetyössä, jossa käsitellään koulutuksen vastaamista työelämän tarpeisiin työelämässä oleville optikoille toteutetun kyselytutkimuksen avulla. Kyseisen opinnäytetyön tutkimusjoukko, tutkimusmenetelmä ja osittain myös tutkimusongelmat ovat kuitenkin tähän opinnäytetyöhön nähden erilaiset.

Tässä optisen alan koulutusta ja työelämää käsittelevässä opinnäytetyössä aiheen tarkastelu aloitetaan esittelemällä tutkimuksen teoriasisältöä sekä määrittelemällä tutkimukselle olennaisia käsitteitä ja aihealueita. Tutkimuksen teoriapohja käsittää tässä luvussa käsiteltävät oppimisen ja ammatillisen kasvun teemat, joiden ympärille opinnäytetyömme rakentuu. Tarkasteltavia käsitteitä ja aihekokonaisuuksia ovat lisäksi optometrismi-ammattinimike, optisen alan murros, koulutuksen yhdenmukaistaminen ja optometrian tutkinto-ohjelma, joita käsitellään luvussa 3. Optometrian tutkinto-ohjelmaa käsittelevässä alaluvussa käymme lisäksi läpi optometrian opetusohjelmia ja niissä tapahtuneita muutoksia.

2.1 Oppiminen oppilaitosympäristössä ja työssä

Korkeakouluopiskelijoiden oppimisen päämääränä on asiantuntijuuden kehittyminen ja korkean osaamistason saavuttaminen omalla ammattialalla. Ammatillinen kasvu on jatkuva oppimisprosessi, jonka avulla henkilö kerää elämänsä aikana niitä tietoja, taitoja ja kykyjä, joita hyödyntämällä hän kykenee vastaamaan alati muuttuviin ammattitaitovaatimuksiin. Oppimisessa on kysymys oppijan ja hänen toimintaympäristönsä interaktiosta. Tämän vuoksi oppimista ja ammatillista kasvua ei ole mahdollista tarkastella ainoastaan yksilön havaittavaa käyttäytymistä ja hänen sisäisiä mentaalisia prosessejaan, vaan oppiminen tapahtuu ympäristön kanssa tapahtuvana yhteisenä prosessina. (Ruohotie 2000, 3.)

Oppimisen voidaan nähdä olevan sekä opiskelijan itsenäistä työskentelyä vaativaa toimintaa, yksilöllisten ominaisuuksien kehittymistä ja kognitiivisten prosessien muutosta, mutta yksilön oman työskentelyn lisäksi oppiminen ja asiantuntijuuden kehittyminen nähdään myös yhteisöllisenä tapahtumana. Korkeakouluolosuhteissa opiskelijoita arvioidaan edelleen yksilöllisten tehtävien ja kokeiden pohjalta. Sen sijaan työelämässä monet toiminnot vaativat yhteistyötä muiden ihmisten kanssa ja jokaisen yksilön kyky toimia ja menestyä riippuu myös muiden osallistujien panoksesta yhteiseen toimintaan. Myös oppimiseen vaadittavat yksilön ominaisuudet vaihtelevat sen mukaan, tapahtuuko toiminta oppilaitosympäristössä vai työelämässä. On tiedossa, että korkeakouluopiskelu painottuu yksilön omaan teoreettiseen osaamiseen, muistiin ja olemassa olevan kirjallisen tiedon sisäistämiseen. Työelämässä oppiminen toteutuu sen sijaan pääasiassa sosiaalisessa ympäristössä sekä toiminnallisella että henkisellä tasolla. (Tynjälä 2008, 132–133.)

Virallisen oppilaitosympäristössä tapahtuvan oppimisen ja epävirallisen työolosuhteissa tapahtuvan oppimisen välillä on eroja. Epävirallinen työpaikalla tapahtuva oppiminen on suunnittelematonta ja implisiittistä, usein yhdessä muiden kanssa toteutuvaa, käytännönläheistä, kontekstuaalista ja ennustamatonta. Sen sijaan oppilaitoksessa opiskelu on usein virallista, teoreettista, suunniteltua, täsmällistä ja tarkoitettu yksilön oman oppimisprosessin ilmentämiseen. Näillä molemmilla on etunsa ja heikkoutensa. Virallinen koulutus tähtää luomaan yleisiä taitoja ja rakentamaan tietopohjaa, jota on mahdollista soveltaa useissa erikaltaisissa tilanteissa. Kuitenkin ollakseen asiantuntija työelämässä on yksilön rakennettava teoreettisen tietoperustan rinnalle työpaikka- ja tilannesidonnaista osaamista, joka voi tapahtua usein ainoastaan todellisessa työympäristössä. Toisaalta tällainen tilannesidonnainen oppiminen voi kuitenkin olla hyvin rajoittunutta, jolloin tiettyyn

tilanteeseen ja ympäristöön kehittyneitä toimintamallia ei ole mahdollista soveltaa erilaisessa toimintaympäristössä. (Tynjälä 2008, 133.)

Oppilaitoksessa tapahtuvan oppimisen ja työympäristössä tapahtuvan oppimisen välillä on kuitenkin myös samankaltaisuuksia. Myös työpaikka voi toimia virallisen koulutuksen toteutusympäristönä, ja useat suuret yritykset panostavat siihen voimakkaasti. Parantamalla yhteistyötä oppilaitoksen ja työympäristön välillä ja kehittämällä työssäoppimista on mahdollista muuttaa oppimisen luonnetta molemmissa konteksteissa ja luoda täysin uudenkaltaisia oppimismahdollisuuksia. Oppilaitosympäristön ja työelämän välistä kuilua on mahdollista kaventaa hyödyntämällä esimerkiksi uusia pedagogisia malleja, kuten ongelmaperustainen oppiminen, projektioppiminen ja yhteistyöhön perustuva oppiminen, joissa simuloidaan työelämässä kohdattavia tilanteita tai jotka toteutetaan todellisessa työympäristössä. (Tynjälä 2008, 133–134.)

Työympäristössä tapahtuvaan oppimiseen kohdistuva tutkimus on Tynjälän (2008, 134) mukaan lisääntymässä, ja aiheeseen liittyvää tutkimusta on tehty sekä pedagogisesta että psykologisesta näkökulmasta ja lähestytty aihetta organisatorisen tutkimuksen ja johtamisen tutkimuksen kautta. Tämä on johtanut lukuisiin malleihin ja teorioihin, jotka käsittelevät oppimista sekä yksilö-, ryhmä- että yhteisötasolla. Artikkelissaan Tynjälä (2008, 134) koostaa aihepiiristä tehtyä tieteellistä tutkimusta ja jakaa oppimismekanismit seuraavasti: 1) oppiminen työtä tekemällä todellisessa työympäristössä, 2) työtovereiden kanssa tapahtuvan yhteistyön ja vuorovaikutuksen myötä tapahtuva oppiminen, 3) asiakastyössä tapahtuva oppiminen, 4) haastavien ja uusien työtehtävien tekemisen myötä tapahtuva oppiminen, 5) työssä kohdattujen kokemusten reflektoinnin ja arvioinnin myötä tapahtuva oppiminen sekä 6) virallisessa koulutuksessa tapahtuva oppiminen. Oppimisen myötä yksilö kehittyi muun muassa nopeudessa ja sujuvuudessa, taidoissa ja yhteistyössä, tiedossa ja ymmärryksessä, itsearvioinnissa ja -hallinnassa, tunteiden käsittelyssä, suhteiden rakentamisessa ja ylläpitämisessä, kokemuksista oppimisessa, tiimityöskentelyssä, johtamisessa, akateemisissa tiedoissa ja taidoissa, päätöksenteossa ja ongelmanratkaisussa sekä arvioinnissa. Ammatillisiin taitoihin ja tapoihin liittyvä oppiminen voidaan nähdä erittäin moniulotteisena kokonaisuutena.

Työelämässä tapahtuva oppiminen ei monista eduistaan huolimatta ole kuitenkaan aina täysin myönteistä. Tynjälän ja Virtasen (2005; ref. Tynjälä 2008, 134) laatimassa tutkimuksessa selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia työssäoppimisjaksolla tapahtuneesta oppimisprosessista. Opiskelijat raportoivat oppineensa ennen kaikkea itsenäistä työskentelyä ja ammatillisia taitoja, mutta omakseen myös negatiivisia asioita, kuten huonoja käytäntöjä, alalla esiintyviä haittapuolia ja kuinka vältellä velvollisuuksiaan. Oppimisen voidaan nähdä sisältävän myös haitallisia elementtejä.

Vaikka oppilaitosympäristössä tapahtuva viralliseksi katsottava oppimisprosessi ja opetettava sisältö käsittää alalla hyödynnettävän olennaisen teoreettisen ja käytännönläheisen tiedon, ajanmukaiset toimintatavat ja alan sisäisen sääntelyn, on mahdollista, että työympäristössä vallalla olevat käytännöt korvaavat koulutuksessa omaksutut toimintatavat.

Alati muuttuvalla ja kehittyvällä optisella alalla ja optometrian koulutuksessa on syytä ottaa huomioon uudistavan oppimisen käsite, joka keskittyy oppimisen kognitiivisiin prosesseihin ja itsereflektioon. Reflektion kautta oppija arvioi kriittisesti pyrkimystään tulkita jokin kokemus ja määrittää sen merkitys, minkä lisäksi oppija pyrkii tiedostamaan oman sisäisen toimintansa ja ottamaan omat pyrkimyksensä ja motiivinsa tarkastelun kohteiksi. Reflektiivinen oppiminen liittyy toimintakäytäntöjen perustan ymmärtämiseen, mutta uudistavaan oppimiseen sisältyy tämän lisäksi sisäistetyn tiedon soveltaminen käytännöllisten ongelmien ratkaisuun, uuden tietoperustan tuottaminen ja toimintakäytäntöjen kehittäminen. (Ruohotie 2000, 183.) Kehittäminen ja kehittyminen johtaa uskomusten ja oletusten uusiutumiseen, uusien näkökulmien integroitumiseen omaan elämään ja tiedon kasvamiseen kiinni omaan kokemukseen. Seuraukset joko näkyvät ulkoisina tekoina tai jäävät oppijan hiljaiseksi tiedoksi. Mikäli riittävän monta merkityskeemaa muuttuu, voi prosessi johtaa lopulta merkitysperspektiivien muuttumiseen. (Ruohotie 2000, 197.) Alati käynnissä pidettävän kehittämisen ja kehittämisen voidaan nähdä olevan merkityksellinen kokonaisuus myös optisen alan ja koulutuksen kehittämisessä. Alan työelämässä ja koulutuksessa tapahtuvat muutokset edellyttävät alalla työskenteleviltä ammattilaisilta uusien näkökulmien ja toimintatapojen integroimista työ- ja oppilaitosarkeen, jolloin ne tulevat esiin eivätkä jää itseään kehittävien työntekijöiden ja opiskelijoiden sisäisiksi muutoksiksi ja hiljaiseksi tiedoksi. Aktiivisella kehittämisen ja kehittämisen ajatuksen ylläpidolla on mahdollista pitää yllä koulutus- ja työympäristön välistä keskusteluyhteyttä ja samantahista kehitystä.

2.2 Ammatillinen kasvu ja asiantuntijuuden kehittyminen

Asiantuntijuutta ovat määritelleet teoksessaan esimerkiksi Janhonen ja Vanhanen-Nuutinen (2005, 15). Kirjoittajien mukaan asiantuntija osaa käyttää, löytää ja rajata työssään esiin nousevia kysymyksiä ja etsiä niihin tutkittuun tietoon perustuvia ratkaisuja. Hänellä on ammatin harjoittamiseen vaadittava tieto- ja taitotaso, minkä lisäksi hän tuntee alaansa liittyvät työprosessit ja -ympäristön. Asiantuntija kykenee havaitsemaan omaan alaansa sisältyvät ongelmat ja pystyy rajaamaan, määrittelemään ja ratkaisemaan niitä. Asiantuntijuuttaan kehittävä henkilö kykenee myös tarkastelemaan kokemuksiaan ja omaa työtään kriittisesti.

Asiantuntijuus edellyttää tutkivaa työtettä. Tällöin asiantuntijuutensa kehittäjä havainnoi ja arvioi työtapojaan ja ympäristöään, etsii uusia ratkaisuja, analysoi ja tarjoaa tuloksellisia toimintavaihtoehtoja. Asiantuntijuus ei kuitenkaan ole olotila tai saavutettava ominaisuus vaan jatkuvaa kasvua ja kehittymistä vaativa piirre, jolloin koulutus yksinään ei takaa asiantuntijuuden kehittymistä tai menestystä työelämässä. Asiantuntijaksi kehittyminen edellyttää myös yhteistyötä ja verkostoitumista muiden kanssa, jolloin yhteistyö moniammatillisen tiimin kanssa sekä toiminnan suunnittelu ja sen arviointi ovat omalta osaltaan tukemassa tätä kehitystä. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2005, 16–17.)

Ammattiin suuntautumisella ja ammattiin kasvamisella tarkoitetaan opiskelijan suuntautumista opiskeltavaan alaan ja työhön. Ammattiin suuntautuminen syntyy työhön liittyvistä kokemuksista, näkemyksistä ja tavoitteista, joiden perusteella opiskelija antaa työlle ja opinnoille erilaisia merkityksiä. Suuntautumiseen voivat vaikuttaa esimerkiksi opiskelun aikaiset kokemukset, käsitykset alan sisällöstä, kohdatut opiskeluun liittyvät ongelmat sekä koulutuksen jälkeiset tavoitteet. Ammattiin suuntautumista voidaan kuvata esimerkiksi vuorovaikutukseen, asiantuntijuuteen ja ansiotyöhön liittyvällä jaottelulla. *Vuorovaikutukseen suuntautunut* opiskelija odottaa opintojen ja työn tarjoavan hänelle kehittymismahdollisuuksia, joissa ovat keskiössä vuorovaikutussuhteet opiskelutovereiden, opettajien ja harjoittelun ohjaajien kanssa. Onnistuneet vuorovaikutustilanteet vahvistavat alan mielekkyyttä ja opettavat oikeaa tapaa tehdä työtä. Vuorovaikutukseen suuntautunut opiskelija saattaa kokea opiskelun turhauttavaksi, mikäli hänen omien näkemystensä ja alan todellisuuden välillä ilmenee ristiriitoja. *Asiantuntijuuteen suuntautuneella* opiskelijalla on usein selkeä käsitys tulevasta työstään, jolloin hänelle on tärkeää kerätä opintojen avulla asiantuntijuutensa kehittymisen kannalta oikeita tietoja ja taitoja. Asiantuntijuuteen suuntautuneen opiskelijan opiskelu on hyvin tavoitteellista, hän pyrkii suunnittelemaan työelämäänsä siirtymistä jo opintojensa aikana ja kiinnittää runsaasti huomiota koulutuksen opetussisältöihin. Hän voi myös kritisoida niitä suhteessa käytännön työn ajankohtaisiin vaatimuksiin. *Ansiotyöhön suuntautuneen* opiskelijan alavalinta perustuu usein sattumaan tai elämäntilanteen asettamiin rajoituksiin, jolloin alavalintaa ohjaa pyrkimys turvallisuuteen ja jatkuvuuteen. Ansiotyöhön suuntautunut opiskelija kiinnittää koulutuksessa huomiota erityisesti opetusjärjestelyihin ja niiden joustavuuteen, ja hän tukeutuu ammatillisessa kasvussaan ensisijaisesti opiskelutoverihinsa ja harjoittelupaikoissa saamiinsa malleihin ”oikeasta tavasta tehdä työtä”. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2005, 19–21.)

Tietojen ja taitojen vanheneminen on todellinen uhka monen tasoisille ammattilaisille. Ammatilliset puutteet voidaan määritellä työtehtävistä suoriutumiseen tarvittavan uusimman ja ajanmukaisen

tiedon ja taidon puutteena. Ammattitaidon kehittäminen ja ammatillinen uusiutuminen onkin välttämätöntä työelämän kehityksen mukana pysymisen varmistamiseksi. Ammatillisen kasvun prosessi jatkuu koko työikäisyyden ajan. Ihannetilanteessa työntekijä kokee, että hänellä on työssään jatkuvasti mahdollisuuksia kehittyä. Ammatillisen kasvun edistämistä laukaisevia tekijöitä voi myös löytää yhteiskunnasta, organisaatiosta, työroolista tai yksilöstä itsestään. Koska organisaation rakenteessa, vastuualueissa ja työtehtävissä tapahtuvat muutokset vaativat uusien taitojen kehittämistä, on ammattilaisella mahdollisuus kehittää itseään ja ylläpitää ammatillisen kasvun prosessiaan. (Ruohotie 2000, 49–50.) Täten myös optisella alalla tapahtuvien muutosten ja koulutuksen kehittämisen voidaan tulkita olevan positiivinen kehityssuunta myös pitkään alalla työskennelleiden ammattilaisten tapauksessa, sillä ammatin perustuksissa eli koulutussisällöissä tapahtuva kehitys heijastuu suoraan työelämään ja työelämässä vaadittavaan tieto- ja taitopohjaan. Ammatillisen kasvun ylläpito voidaan tästä syystä nähdä lähes välttämättömäksi.

Työympäristöllä on erityinen rooli osaamisen kehittämisessä ja soveltamisessa. Ympäristön ja koulutuksen välisten yhteyksien ymmärtäminen osoittaa, miksi koulutus tai kehittäminen tuottaa tai ei tuota tulosta. Ammatillisen kasvun edellytykset työympäristössä voivat liittyä esimerkiksi työhön ja työjärjestelyihin, esimiehen ja alaisten välisiin suhteisiin, organisaation ilmapiiriin, työpaikan ihmisuhteisiin tai johtamistapoihin ja -käytäntöihin. Nykyaikaiset johtamisteoriat korostavatkin, että ihmiset pyrkivät kehittymään, mikäli ympäristö tarjoaa siihen mahdollisuuksia ja tukea. Tehokas kehittämistoiminta vahvistaa muun muassa henkilön sisäistä motivaatiota ylläpitää ja lisää ammatillista kompetenssia. Myös oppimistavoitteet ohjaavat ihmisen pyrkimystä lisätä omaa pätevyyttään ja hallita uutta, ja organisaatiossa työskenteleviä työntekijöitä tulisi rohkaista uusien tietojen ja taitojen hankkimiseen. Sisäisen motivaation lisäämisen ja ylläpidon avulla on mahdollista kehittää entistä innovatiivisempia työympäristöjä. (Ruohotie 2000, 59–60.)

Ammatillisen kasvun kannalta henkilön on tärkeää myös saada työstään ja toiminnastaan palautetta. Se helpottaa oppimista, auttaa toimimaan tavoitteen saavuttamiseksi, lisää motivaatiota, auttaa tunnistamaan virheitä, lisää koettua kontrollia ja voimistaa suoriutumisen tarvetta. Palaute lisää myös itsetuntemusta ja halua tehdä itsearviointia. Itseä koskevan tiedon saaminen onkin edellytys henkilön omalle kasvulle ja kehitykselle, minkä lisäksi se on tärkeä piirre itsesäätelyssä. Palaute avulla henkilö saa itselleen hyödyllistä informaatiota, se suojelee heidän minäarvostustaan ja kertoo, mitä muut heistä ajattelevat. Kuitenkin he, joilla on heikko minäarvostus ja vähäinen usko omaan kykyihinkin ja mahdollisuuksiin, eivät useinkaan pyri hakemaan toiminnastaan minkäänlaista palautetta. Palauteen lisäksi yksilöllistä kasvua ja kehitystä on mahdollista ylläpitää ja kehittää

esimerkiksi intensiivisellä kommunikaatiolla ja erilaisilla palkkiojärjestelmillä, joissa työntekijät palkitaan taitojensa kehittämistä ja osaamisensa laajentamisesta ja syventämisestä. (Ruohotie 2000, 62—64.) Ammatillisen kasvun tukemiseen tähtäviä toimenpiteitä, kuten tässä luvussa esiteltyä palautteen antamista, intensiivistä kommunikaatiota ja palkkiojärjestelmän ylläpitoa, voidaan hyödyntää lähes kaikissa työympäristöissä. Ne voidaan nähdä tärkeiksi ammatillisuutta tukeviksi toimiksi myös suuria muutoksia läpikäyvällä optisella alalla, jolla ammattilaisten kehittyminen ja itsensä kehittäminen on alan muuttuessa olennaista.

3 OPTOMETRIAN KOULUTUS JA SEN KEHITTYMINEN

3.1 Optometrismi

Optometrismi (AMK) -tutkinnon suorittanut on Valviran laillistama terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka ammattinimike on optikko (Metropolia ammattikorkeakoulu 2018). Optometrismi on näköjärjestelmän, näkökyvyn ja silmäsairauksien tunnistamisen asiantuntija. Taittovoiman määrittäminen, optisten apuvälineiden määrääminen, silmäsairauksien tunnistaminen ja silmälasien sovittaminen ja valmistaminen kuuluvat olennaisesti optometristin tuottamiin palveluihin, minkä vuoksi optikon työ vaatii tarkkuutta, kädentaitoja, ihmissuhdetaitoja sekä teoreettista ja käytännöllistä terveysteknistä osaamista. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018a).

Vuonna 2010 astui voimaan laki, jonka mukaan optometristit ja itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivat suuhygienistit saavat määrätä apteekista vastaanotto toiminnassaan tarvitsemiaan lääkkeitä (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöille 433/2010, 4a: 23 d §). Lääkkeen määräämisoikeudet saanut optikko on viralliselta nimeltään optometrismi, "laillistettu optikko", ja heillä on ammattikorkeakoulusta saatu rajoitettu lääkkeenmääräämisoikeuteen johtava koulutus. Laillistettu optikko, jolla ei ole vielä rajoitettua lääkkeenmääräämisoikeutta, käyttää itsestään nimitystä "optikko". (Optometrian Eettinen Neuvosto 2017.)

Valtaosa optometristeista työskentelee yksityisessä terveydenhuollossa, esimerkiksi optikkoliikkeissä, joissa he ovat näöntutkimisen ja erilaisten näkötilanteiden tarpeet tuntevia asiantuntijoita. Lisäksi optometristit voivat työskennellä työterveyshuollossa, yksityisillä silmäklinikoilla tai esimerkiksi keskussairaaloissa, minkä lisäksi optometristeja päätyy yrittäjiksi tai työskentelemään muissa asiantuntijatehtävissä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018a.) Ammatillisena toimijana optometrismi pyrkii tietoisesti toimimaan sekä oman ammattitaitonsa että alansa arvioijana ja kehittäjänä, jolloin työssä on mahdollista vastata muuttuvan yhteiskunnan ja vaihtelevan asiakaspalvelutyön haasteisiin (Metropolia ammattikorkeakoulu 2018).

Optikon ensisijaisena tehtävänä on Optometrian Eettisen Neuvoston ylläpitämien optikon ammatin harjoittamisen eettisten ohjeiden mukaan väestön hyvän näkemisen ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennaltaehkäisevä silmien terveydentilasta huolehtiminen. Optikon tulee näönhuollon ammattihenkilönä toimia terveydenhuollon lakien, asetusten ja terveydenhuollon alalle määritettyjen yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti. Hänen tulee myös aktiivisesti seurata toimialan kehitystä ja

ylläpitää ammattitaitoaan riittävällä täydennyskoulutuksella. (Optometrian Eettinen Neuvosto 2014b.)

Oulun ammattikorkeakoulu on koonnut optometrian tutkintoon sisällyvistä osaamistavoitteista osaamisprofiiliksi nimetyn listauksen. Osaamisprofiili koostuu yhdeksästä osa-alueesta, jotka käsittelevät optisen alan työelämän kannalta tärkeitä ammatillisia taitoja. Osaamistavoitteita ovat muun muassa viestintä ja vuorovaikutus, luovuus, työelämätaidot ja yrittäjyys, näköjärjestelmän ydinosaminen sekä näönhuollon ja silmä- ja piilolasien määräämisen erityisosaaminen. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018d.)

Osaamisprofiilin mukaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut optometrismi kykenee keskustelemaan näöstä, näkemisen ongelmista ja niiden korjaamisesta. Hän kykenee määrittämään silmien taittovirheet, sovittamaan piilolaseja, määrittämään itsenäisesti asiakkaansa näkemisessä tarvittavat apuvälineet ja korjausratkaisut ja ohjaamaan niiden käyttöä. Valmis optometrismi tuntee silmien ja näköjärjestelmän rakenteet, osaa tutkimuksen avulla tunnistaa mahdolliset silmäsairaudet ja ohjata asiakkaan tarvittaessa jatkotutkimuksiin silmälääkärille. Mahdollisen sairausepäilyn varmistamiseksi optometrismi osaa myös käyttää diagnostisia lääkkeitä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018d.)

Optometristit käyttävät työssään runsaasti teknistä laitteistoa, minkä vuoksi arjessa tarvittavien koneiden, laitteiden ja työvälineiden käytön hallinta on työssä menestymisen kannalta tärkeää. Työhön liittyy olennaisena osana myös tutkimus- ja mittausten menetelmien sekä kirjaamis- ja dokumentointimenetelmien käyttö ja niiden merkityksen ymmärtäminen. Osaamisprofiilin mukaan optometristin odotetaan kykenevän silmälasien yksilölliseen sovittamiseen, käytön opastukseen sekä huoltoon. Lisäksi hän osaa arvioida silmälasien ja muiden optisten välineiden sopivuuden asiakkaalle sekä määrittää optiset korjausvaihtoehdot asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018d.)

Optometristin työ on vaihtelevasti itsenäistä työtä ja ryhmässä toimimista. Optometristin tulee kyetä toimimaan asiakkaiden lisäksi työtovereiden, yhteistyökumppaneiden ja monialaisten verkostojen kanssa, mutta myös vastata ratkaisuihin itsenäisesti ja tarvittaessa siirtää tehtäviä muille työntekijöille. Teoriatiedon ja alan tutkimustiedon hallitseminen ja niiden soveltaminen työelämään sekä oman toiminnan kriittinen tarkastelu ovat niin ikään optometristeille tärkeitä taitoja. Optometristin osaamisprofiiliin sisältyy lisäksi liiketoimintamahdollisuuksien tunnistaminen ja liiketoiminnan luomisen toiminnallisten vaiheiden tunteminen. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018d.)

Optometrian ammattikorkeakoulututkinnossa pyritään huomioimaan kansainvälisyyden korostuva merkitys sisällyttämällä koulutukseen monikulttuurisessa ympäristössä toimimiseen ja alan kansainvälisen kehityksen seuraamiseen ja hyödyntämiseen liittyviä opintoja. Myös viestintätaidot ja niiden kehittäminen sekä toimiminen monialaisissa verkostoissa ja viestintä- ja yhteisötilanteissa kuuluvat optometristien osaamisvaatimuksiin. Nykymaailmassa vallitsevan kestävänsä kehityksen keskeisen roolin vuoksi optometristin tulee lisäksi pyrkiä edistämään ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä omassa työssään sekä arvioida oman toimintansa vaikutuksia kestävyysnäkökulmasta. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018d.)

3.2 Optisen alan murros

Optisella alalla vallitsee parhaillaan syvä muutosjakso. Alaa muokkaavat muun muassa globalisaatio, väestön ikääntyminen, kaupungistuminen, verkostoituminen, tietoverkkojen kehitys sekä ekologisuus ja kestävä kehitys. Optisen alan toimialastrategian mukaan erityisesti väestön ikääntymisen ja ikääntyneiden näkemisvaatimusten monipuolistumisen katsotaan kasvattaneen huomattavasti optisen alan liikevaihtoa ja palvelutarjontaa. Väestön ikääntymisen myötä optikoiden suorittaman silmän terveyden tutkimisen tarve on lisääntynyt ja optometristin rooli silmäsairauksien seulojana korostuu. (Suomen optinen toimiala 2012, 9.) Optometrian koulutus onkin perustellusti kehityksessä kohti laajempaa silmän terveyden tutkimisen osaamista.

Yhteiskunnallisen työnjaon uudistumisen katsotaan vaikuttavan voimakkaasti optikoiden työnkuvaan tulevaisuudessa. Optisen alan toimialastrategian mukaan optikkoliikkeillä voi olla käytäntöjen kehittyessä mahdollisuus integroitua osaksi neuvoloiden, koulujen ja terveyskeskusten näönhuoltoa. Myös leikatun silmän terveydentilan tutkiminen optikon työssä lisääntyy, ja yhteistyö työterveyshuollon kanssa kasvaa. Teknologian ja etädiagnostiikan kehittyminen kasvattavat verkkokaupan osuutta sekä linssi- ja kehysvalikoimien monipuolisuutta. (Suomen optinen toimiala 2012, 14.)

Edellä esitellyt optista alaa muokkaavat kehityslinjat edellyttävät optikoilta aktiivista oman osaamisensa kehittämistä ja ylläpitoa. Silmän terveyden tutkimisen ohella optikoiden myyntitaidot ja asiakaspalvelu sekä henkilösuhdetaidot korostuvat, ja verkostoituminen muiden terveydenhuollon toimijoiden kanssa lisääntyy. Yhteistyötaidot tulevat tärkeään rooliin verkostoitumisen myötä. (Suomen optinen toimiala 2012, 21.)

Teknologian kehittyminen vaatii optikoilta entistä laajempaa osaamista esimerkiksi silmäkirurgian suhteen. Optisen alan toimialastrategian mukaan näköpiirissä on lainsäädännön kehittyminen siten, että optikon valtuudet kirurgiaan liittyvissä asioissa laajenevat ja optikolla on oikeus määrätä jälkitarkastetulle ja terveeksi todetulle potilaalle silmälasit. Leikatun silmän tutkiminen edellyttää tietoa ja ymmärrystä silmäkirurgisista toimenpiteistä ja leikkauksen yhteydessä tapahtuvista muutoksista silmän rakenteissa. (Suomen optinen toimiala 2012, 23.)

European Council of Optometry and Optics (ECOO):n akkreditointiohjelman myötä suomalaisilla voi olla nykytilanteesta poiketen mahdollisuus työskennellä tulevaisuudessa optometristeinä Euroopan eri maissa. Akkreditoinnin eli eri maiden koulutusjärjestelmien harmonisoinnin tavoitteena on mahdollistaa myös suomalaisille optometristeille ammattioikeudet Euroopan Unionin jäsenvaltioissa, mikä edellyttää optometrian ja optiikan koulutusvaatimusten yhtenäistämistä kaikkialla Euroopassa. (Karjalainen 2018, 14) Akkreditointiprosessi on täten muovannut optometrian koulutussisältöjä ja optisen alan painotuksia myös Suomessa.

3.3 Koulutuksen yhdenmukaistaminen

Suomen ja 23 muun Euroopan maan optometristeja ja optikoita edustaa eurooppalainen järjestö European Council of Optometry and Optics (ECOO). Järjestö pyrkii edistämään silmäterveyttä yli rajojen kehittämällä korkealaatuisia ja tehokkaita näkemistä ja silmäterveyttä koskevia palveluja, vähentämään osaamisen ja laadukkaan palvelun keinoin vältettävissä olevia sokeutumisen ja näkövammatapauksia sekä yhdenmukaistamaan optisen alan koulutusta mahdollistaakseen näkemisen ammattilaisten työskentelyn kaikissa Euroopan maissa. (European Council of Optometry and Optics 2018a.)

Yksi järjestön tärkeimmistä tehtävistä on koulutusjärjestelmän akkreditointi eli yhdenmukaistaminen Euroopan maiden välillä. Optometrismi, joka valmistuu akkreditoitusta koulutusohjelmasta, saa ammattioikeudet työskennellä kaikissa Euroopan Unionin jäsenvaltioissa. (Karjalainen 2018, 14.) ECOO erottelee Euroopan maat koulutustason ja työnkuvan mukaan neljään eri ryhmään. Ensimmäisellä tasolla ovat erilaisia näkemisen ratkaisuja sovittavat optikot (*dispensing optician*), jotka voidaan rinnastaa Suomessa toimiviin optisiin myyjiin. Toisella tasolla ovat näöntarkastuksia tekevät optikot (*refracting opticians*), kolmannella tasolla optometristit, jotka on koulutettu tutkimaan silmän terveyttä ja neljännellä tasolla optometristit, jotka käyttävät tutkimuksessaan diagnostisia lääkkeitä ja rajoitettua valikoimaa silmää hoitavia lääkkeitä. (European Council of Optometry

and Optics 2018b.) Suomessa valmistuvien optometristien voidaan nähdä olevan ECOO:n määritelmän perusteella tasolla kolme.

Oulun ammattikorkeakoulun tavoitteena on optometrian koulutuksen akkreditointi ja nostaminen eurooppalaiselle tasolle. Tähän projektiin Oulun ammattikorkeakoulu on saanut tuekseen muun muassa Yhdysvalloissa toimivan Salus universityn, joka pystyy tarjoamaan Oulun optometristiopiskelijoille Suomen tasoon nähden laajempaa optisen alan kliinistä osaamista. (Savolainen 2018, 9.) Akkreditointiprosessin myötä vuonna 2018 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmaa on muutettu vastaamaan entistä paremmin ECOO:n määrittelemää koulutuksen tasoa.

3.4 Optometrian tutkinto-ohjelma Suomessa

Optometrian tutkinto-ohjelma sisältää laaja-alaisesti näöntutkimukseen, silmäsairauksien tunnistamiseen sekä silmä- ja piilolasien määräämiseen, sovitukseen sekä valmistukseen liittyviä opintoja. Ammatillinen asiantuntijuus rakentuu opintosuunnitelmassa tarjottaville matemaattisluonnontieteellisille opinnoille, näönhuollon ja silmälasiteknologian opinnoille sekä lääketieteellisille opinnoille, minkä lisäksi osaamista rakennetaan kädentyön ja asiakastyön harjoituksilla sekä käytännön ohjattuna harjoitteluna optikkoliikkeissä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018a.)

Oulun ammattikorkeakoulussa suoritettava optometrian tutkinto-ohjelma kuuluu sosiaali- ja terveysalan tutkinto-ohjelmiin ja opinnot suoritetaan Kontinkankaan yksikössä. Opinnot toteutetaan päiväopetuksena. Optometrian tutkinnon suorittaminen kestää tässä tutkielmassa tarkasteltavien opetussuunnitelmien mukaan 3,5 vuotta ja on laajuudeltaan 210 opintopistettä (op). Koulutus rakentuu teoriaopinnoista ja käytännön harjoituksista, joiden lisäksi koulutukseen sisältyy tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeita sekä ohjattuja harjoittelujaksoja optisen alan kentällä. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus suorittaa osa opinnoistaan vaihto-opiskelijoina ulkomaisessa korkeakoulussa. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018b.)

Ammattikorkeakoulututkintojen yleistä sisältöä on määritelty korkeakoulujen rakentamien opetusohjelmien lisäksi Suomen laissa. Valtioneuvoston ammattikorkeakouluista antaman asetuksen (352/2003) 7§:n mukaan tutkintoon johtavien opintojen tavoitteena on antaa opiskelijoille laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä niiden teoreettiset perusteet sekä yleiskuva tehtäväalueen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa, työelämässä ja kansainvälisesti. Opintojen tulee tarjota opiskelijalle edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen

sekä antaa hänelle riittävä viestintä- ja kielitaito. Koulutuksen tulee myös antaa valmiudet kansainvälisessä toiminnassa toimimiseen. Nämä tavoitteet on toteutettava siten, että opiskelija pystyy valmistuttuaan työskentelemään itsenäisesti tehtäväalueen asiantuntijatehtävissä ja yrittäjänä sekä osallistumaan työyhteisön kehittämiseen. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003.)

3.4.1 Opetussuunnitelma 2013 ja 2014

Optometrian tutkinnon rakenne koostuu vuoden 2013 ja 2014 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmissa neljästä eri osa-alueesta: perus- ja ammattiopinnoista (105 op), vapaasti valittavista opinnoista (15 op), ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta (75 op) sekä opinnäytetyöstä (15 op). Vuosina 2013 ja 2014 aloittaneisiin opiskelijoihin sovelletut opetussuunnitelmat ovat olleet keskenään samat, joten käsittelemme tässä opinnäytetyössä näitä opetussuunnitelmia yhteisesti.

Vuoden 2013 ja 2014 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmassa perusopinnot on jaettu opiskelu- ja viestintäopintoihin, sosiaali- ja terveysalan perusteisiin, tutkimus-, kehittämis-, ja johtamisopintoihin ja lääketieteellisiin opintoihin. Opiskelu- ja viestintäopinnot sisältävät suomen kielen ja viestinnän opintoja sekä työelämään valmentavat ruotsin ja englannin kielen opinnot, ja ne on aikataulutettu suoritettavaksi ensimmäisen lukuvuoden aikana. Sosiaali- ja terveysalan perusteet sisältävät matemaattisluonnontieteellisiä opintoja: matematiikkaa, fysiikkaa, kemiaa, anatomiaa, mikrobiologiaa ja patologiaa. Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopintoihin sisältyy opintoja tutkimus- ja kehittämistyön menetelmistä sekä johtamisesta ja yrittäjyydestä. Lääketieteelliset opinnot koostuvat lääketieteen perusteista ja silmän terveyttä käsittelevistä opintojaksoista. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018b.)

Optometrian ammattiopintojen sisällön tavoitteena on perehdyttää opiskelijat ammatin kannalta keskeisiin teoreettisiin perusteisiin ja tarjota perusvalmiudet koulutuksessa saatujen tietojen soveltamiseen työelämässä. Jotta nämä tavoitteet toteutuisivat, on opintoihin sisälletty monipuolisesti opintoja muun muassa optiikasta, silmälasipista, piilolaseista sekä näön ja silmän terveydentilan tutkimisesta. Optometrian vaihtoehtoisista ammattiopinnoista opiskelija saa itse valita kolmen opintopisteen laajuisen kurssin, joka laajentaa opiskelijan ammatillista osaamista hänen toivomallaan tavalla. Vaihtoehtoisten ammattiopintojen valikoimaan kuuluu muun muassa syventäviä optometrian opintoja, sosiaali- ja terveysalan yritystoimintaa käsitteleviä opintoja sekä ensiapukurssi. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018b.)

Harjoittelun tavoitteena on Valtioneuvoston ammattikorkeakouluista antaman asetuksen (352/2003) mukaan perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Optometreriopiskelijoiden ammattitaitoa edistävää harjoittelua toteutetaan Oulun ammattikorkeakoulussa sekä oppilaitoksen omissa näöntarkastus- ja pajatiloissa että optisen alan työelämään tutustumalla. Oulun ammattikorkeakoulun tiloissa järjestettävät harjoitustunnit sisältävät silmälasiooppia käsitteleviä paajaopintoja, näönhuoltoa, piilolasiooppia sekä silmän terveyden tutkimista. Lisäksi opintoihin sisältyy kolme työelämäharjoittelujaksoa, jotka toteutetaan optikkoliikkeissä ja sairaalassa. Optisen alan kentällä suoritettavat harjoittelut ovat laajuudeltaan yhteensä 30 opintopistettä, ja ensimmäinen harjoittelu on aikataulutettu suoritettavaksi toisen lukuvuoden keväällä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018b.)

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003). Oulun Ammattikorkeakoulun optometrian tutkinto-ohjelmassa opinnäytetyöopinnot aloitetaan kolmantena lukuvuonna tietoperustan ja tutkimussuunnitelman laatimiseen tähtäävillä opintojaksoilla. Opinnäytetyöopinnot jatkuvat koko kolmannen lukuvuoden ajan aina neljännen vuoden syksylle asti, johon mennessä opiskelija on viimeistellyt opinnäytetyönsä ja kirjoittanut siitä perehtyneisyytensä osoittavan kypsyysnäytteen. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018b.)

Vuosina 2013 ja 2014 käytössä olevassa opetussuunnitelmassa optometristeille ei ole tarjolla puhtaasti optista alaa käsitteleviä vapaasti valittavia opintojaksoja. Sen sijaan vapaasti valittavat opinnot kohdistuvat muun muassa yrittäjyys- ja projektiosaamista edistäviin opintojaksoihin, minkä lisäksi opiskelijoiden on mahdollista saada opintopisteitä oman alansa työkokemuksen kautta. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018b.)

Opintokokonaisuuksien sisältöä havainnollistavissa taulukoissa 1 ja 2 on jaoteltu vuosina 2013 ja 2014 sekä vuonna 2018 aloittaneiden opiskelijoiden tutkinto-ohjelmien sisältö 13:een eri osa-alueeseen. Vuosien 2013 ja 2014 opetussuunnitelmaa havainnollistavasta taulukosta on nähtävissä, että optometrian tutkinto-ohjelman opintojen suurin osa-alue on näöntutkimukseen ja silmälasimääräykseen liittyvät opinnot, jotka koostuvat yhteensä 36 opintopisteen laajuisista opintojaksoista. 30 opintopisteen laajuinen työelämäharjoittelu kattaa opintopistemääränsä perusteella toiseksi suu-

rimman osuuden. Vuonna 2018 aloittaneiden opiskelijoiden tutkinto-ohjelmaa havainnollistava taulukko on nähtävissä luvussa 2.3.2. Taulukoihin listattujen osa-alueiden sisältämät opintojaksot on koottu liitteeseen 4.

TAULUKKO 1. Opintojen osuus opintokokonaisuudesta vuosina 2013 ja 2014 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmissa

Opinnot opetussuunnitelmissa 2013 ja 2014	Opintopisteet	%
Opiskelu- ja viestintäopinnot, kielet	12	6%
Matematiikka, fysiikka, kemia, optiikka	21	10%
Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot	12	6%
Yleinen lääketiede, anatomia, fysiologia, mikrobiologia, patologia	12	6%
Näöntutkimusopinnot, silmälasimääräys	36	17%
Silmätautioppi, silmien terveyden tutkiminen	16	8%
Piilolasiopinnot	13	6%
Optometrian vaihtoehtoiset ammattiopinnot	3	1%
Työelämäharjoittelu	30	14%
Pajaopinnot, linssien hionta, korjaus- ja valmistustyöt	25	12%
Opinnäytetyö	15	7%
Vapaasti valittavat opinnot	15	7%
Yhteensä	210	100%

3.4.2 Opetussuunnitelma 2018

Optometrian tutkinto-ohjelman rakennetta on muutettu vuoden 2018 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmassa verrattuna vuosien 2013 ja 2014 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmaan. Eniten eroavaisuuksia edellä mainittujen opetussuunnitelmien välillä on perus- ja ammattiopinnoissa (125 op), joiden määrä on lisääntynyt vuoden 2018 opetussuunnitelmaan 20 opintopisteellä. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun määrä opintopisteissä on vähentynyt (64 op), kuten myös vapaasti valittavien opintojen määrä (6 op). Opinnäytetyön laajuus ja sisältö on pysynyt samana (15 op). (Oulun ammattikorkeakoulu 2018e.)

Perus- ja ammattiopintojen jaottelu on muuttunut korostamaan erityisesti optometriaa verrattuna vuosina 2013-2014 käytössä olleeseen opetussuunnitelmaan, jossa nykyistä suurempi osa opinnoista oli kohdistettu yleisesti sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Vuonna 2018 käyttöön otetussa opetussuunnitelmassa perus- ja ammattiopinnot koostuvat opiskelu- ja viestintäosaamisesta, optometrian luonnontieteellisestä osaamisesta, tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnoista optometriassa, optometrian kliinisestä osaamisesta, lääketieteellisestä osaamisesta optometriassa ja optometrian vaihtoehtoisista ammattiopinnoista (Oulun ammattikorkeakoulu 2018e).

Opiskelu- ja viestintäosaamisen opintokokonaisuus koostuu yleisiä opiskeluvälineitä ja asiantuntijaviestintää käsittelevistä sekä englannin ja ruotsin kielen opintojaksoista. Kokonaisuutena opiskelu- ja viestintäopinnojen kokonaisuus on pysynyt samana molemmissa tarkasteltavissa opetussuunnitelmissa. Optometristin luonnontieteelliseen osaamiseen painottuva opintojaksokokonaisuus sisältää kurseja optometristin matematiikasta ja fysiikasta sekä optiikasta. Näiden kurssien sisältö on suunniteltu sovellettavaksi optisella alalla. Vuosina 2013-2014 käytössä olleiden opetussuunnitelmien sisältämät luonnontieteelliseen osaamiseen tähtäävät opintojaksot eivät olleet yhtä selkeästi rakennettu optometristien osaamista tukeviksi vaan painottuivat yleisesti matematiikan, fysiikan ja kemian perusteisiin. Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnojen kokonaisuuden laajuus on kasvanut aikaisempaan opetussuunnitelmaan verrattuna. Vuoden 2018 opetussuunnitelmaa noudattavat opiskelijat opiskelevat tutkimus- ja kehittämistyön lisäksi muun muassa epidemiologiaa ja biostatistiikkaa sekä työyhteisötaitoja. Kokonaisuudessaan optometrian opintoihin sisältyy vuosien 2013-2014 opetussuunnitelmasta poiketen myös runsaasti englanninkielisiä opintoja. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018e.)

Ammattitaitoa edistävän harjoittelun opinnot on vuoden 2018 opetussuunnitelmassa jaettu optometrian tekniseen ja kliiniseen osaamiseen sekä kliiniseen tutkimukseen. Optometrian tekninen osaaminen koostuu silmälasien valmistamiseen, korjaamiseen ja sovittamiseen keskittyvästä silmälasiopista. Optometristin kliininen osaaminen koostuu muun muassa refraktion määrittämiseen, piilolaseihin ja heikkonäköisten huoltoon keskittyvästä näönhuollosta. Uutena näihin opintoihin on vuosina 2013-2014 käytössä olleeseen opetussuunnitelmaan nähden muun muassa lapsipotilaiden näöntutkimusta käsitteleviä pediatrian optometrian opintoja sekä taittovirhekirurgiaan liittyviä opintoja. Koska optisen alan painotukset ovat siirtymässä yhä voimakkaammin silmän terveyden tutkimisen suuntaan, sisältyy vuoden 2018 selvästi laajemmin silmäterveyteen liittyviä opintoja verrattuna aiemmin käytössä olleeseen opetussuunnitelmaan. Opinnot kattavat laajemman lääketieteellisen perusosaamisen ja silmänlääketieteeseen perehdytään aiempaa perusteellisemmin. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018e.)

Kentällä suoritettava työelämäharjoittelu on vuoden 2018 opetussuunnitelmaa noudattavien opiskelijoiden osalta vähentynyt. Opiskelijat suorittavat kaksi ohjattua harjoittelua, jotka sisältävät muun muassa näöntutkimusten harjoittelua optikkoliikkeissä sekä tutustumista silmäklinikkaan ja silmäkirurgiaan. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018e.)

TAULUKKO 2. Opintojen osuus opintokokonaisuudesta vuonna 2018 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmassa

Opinnot opetussuunnitelmassa 2018	Opintopisteet	%
Opiskelu- ja viestintäopinnot, kielet	12	6%
Matematiikka, fysiikka, kemia, optiikka	16	8%
Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot	19	9%
Yleinen lääketiede, anatomia, fysiologia, mikrobiologia, patologia	22	10%
Näöntutkimusopinnot, silmälasimääräys	35	17%
Silmätautioppi, silmien terveyden tutkiminen	22	10%
Piilolasiopinnot	15	7%
Optometrian vaihtoehtoiset ammattiopinnot	3	1%
Työelämäharjoittelu	25	12%
Pajaopinnot, linssien hionta, korjaus- ja valmistustyöt	20	10%
Opinnäytetyö	15	7%
Vapaasti valittavat opinnot	6	3%
Yhteensä	210	100%

3.4.3 Opetussuunnitelmien muutos

Taulukkoon 3 koottuja optometrian tutkintoon sisältyviä opintoja ja niiden muutoksia tarkasteltaessa on nähtävissä, että opintojen osa-alueiden painotukset ovat muuttuneet. Huomattavia muutoksia on tapahtunut erityisesti yleislääketieteellisissä ja silmän terveyttä käsittelevissä opinnoissa, joissa opintopisteosuus koko tutkinnon opintopistemäärästä on kasvanut 28 opintopisteestä 44 opintopisteeseen. Muutoksia on nähtävissä myös työelämäharjoittelun, tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopintojen opintokokonaisuuden, matematiikan, fysiikan, kemian ja optiikan opintokokonaisuuden sekä linssien hiontaan, korjaukseen ja valmistukseen tähtäävien pajaopintojen opintopistemäärissä. Työelämäharjoittelun määrä on vähentynyt 30 opintopisteestä 25 opintopisteeseen,

matematiikan, fysiikan, kemian ja optiikan määrä vähentynyt 21 opintopisteestä 16 opintopisteeseen ja pajaopintojen määrä vähentynyt 25 opintopisteestä 20 opintopisteeseen. Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopintojen määrä on sen sijaan lisääntynyt 12 opintopisteestä 19 opintopisteeseen. Opetussuunnitelmataulukoihin koottujen opintokokonaisuuksien sisällöt on avattu liitteessä 4.

TAULUKKO 3. Opintojen osuus opintokokonaisuudesta vuonna 2018 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelmassa

Opinnot opetussuunnitelmassa	Op 2013-2014	%	Op 2018	%
Opiskelu- ja viestintäopinnot, kielet	12	6%	12	6%
Matematiikka, fysiikka, kemia, optiikka	21	10%	16	8%
Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot	12	6%	19	9%
Lääket., anatomia, fysiologia, mikrobiologia, patologia	12	6%	22	10%
Näöntutkimusopinnot, silmälasimääräys	36	17%	35	17%
Silmätautioppi, silmien terveyden tutkiminen	16	8%	22	10%
Piilolasiopinnot	13	6%	15	7%
Optometrian vaihtoehtoiset ammattiopinnot	3	1%	3	1%
Työelämäharjoittelu	30	14%	25	12%
Pajaopinnot, linssien hionta, korjaus- ja valmistus	25	12%	20	10%
Opinnäytetyö	15	7%	15	7%
Vapaasti valittavat opinnot	15	7%	6	3%
Yhteensä	210	100%	210	100%

Opintojen muuttuneet painotukset kertovat osaltaan optometristin työnkuvan muuttumisesta kliiniseen suuntaan ja silmän terveyttä koskevan osaamisen kasvaneesta merkityksestä optisella alalla. On kuitenkin yllättävää, että lisäykset lääketieteellisten opintojen määrään on tehty osin käytännön harjoittelun kustannuksella, sillä optisella alalla menestyminen edellyttää edelleen silmän terveydentilan tutkimisen ja silmäsairauksien tunnistamisen ohella optisen alan työelämäarjen tuntemista ja opittujen taitojen soveltamista aidoissa asiakaspalvelutilanteissa.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TAVOITTEET

4.1 Tutkimustehtävä

Tätä optometrian opintoja ja työelämän vaatimuksia vertailevaa opinnäytetyötä varten haastatellaan noin viittä vuosina 2016 tai 2017 Oulun ammattikorkeakoulusta valmistunutta optometristia. Tutkimustehtävänä on haastatella valmistuneita optometristeja heidän kokemuksistaan opintojen ja työelämän vastaavuudesta ja selvittää, miltä osin he ovat työelämään siirryttyään kokeneet suorittamansa opinnot hyödyllisiksi, miltä osin hyödyttömiksi tai jollain tavalla kehitettäviksi ja toivovatko he opintojen sisältävän jotain sellaista, mitä heidän noudattamaansa opetussuunnitelmaan ei ole sisältynyt. Lisäksi keskustelemme haastatteluissa valmistuneiden optometristien ajatuksista vuonna 2018 käyttöön otetusta opetussuunnitelmasta. Tutkimustulokset jaetaan haastateltavien ajatuksiin omasta opiskeluajastaan ja opintojen sisällöstä, opintojen jälkeisestä työelämästä ja sen sisällöstä sekä optisen alan tulevaisuudesta ja nykyään käytössä olevan opetussuunnitelman sisällöstä. Ajallisesti tarkasteltuna haastatteluissa käsitellään täten jo menneisyydessä olevaa opiskeluaikaa, vallitsevalla hetkellä käynnissä olevaa työuraa sekä optisen alan tulevaisuuden näkymiä.

Tutkimustehtävän ratkaisemiseksi olemme muodostaneet seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisena valmistuneet optometristit kokevat suorittamansa tutkinnon sisällön?
2. Vastaavatko koulutuksen sisältö ja työelämän todelliset vaatimukset haastateltavien kokemuksen mukaan toisiaan?
3. Millaisina valmistuneet optometristit kokevat tutkinnon sisällössä tapahtuneet muutokset omaan työkokemukseensa perustuen ja millaisena he näkevät optisen alan tulevaisuuden?

4.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme aiheen ja haastateltavien suhteen on tehty runsaasti rajauksia. Koska tavoitteena on saada aiheesta mahdollisimman monipuolista kokemustietoa ja aikaansaada rikas keskustelu haastateltavien kanssa, päädyimme valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi puolistruk-

turoidun teemahaastattelun. Puolistrukturoitu haastattelu asettuu formaalin lomakekyselyn ja avoimen strukturoimattoman haastattelun välimaastoon, ja haastattelua ohjaa keskustelun tueksi laadittu haastattelurunko. Haastattelun kulkua on siis suunniteltu jonkin verran ennalta, mutta se ei noudata tiukkaa rakennetta, jossa haastattelijalla on lähinnä kysymysten esittäjän rooli ja jossa kysymysten määrä ja järjestys on valmiiksi määritely. Olettamamme mukaan aiheesta on mahdollista saada kattavin ja monipuolisin aineisto sopivan strukturoidussa haastattelutilanteessa, jossa myös haastattelija osallistuu keskusteluun haastateltavan kanssa, mutta ohjaa samalla keskustelun kulkua pysyttelemään tutkimusongelman ympärillä.

Haastatteluiden vaatiman ajan ja odotettavissa olevan laajan aineiston vuoksi haastateltavia valitaan mukaan hyvin maltillinen määrä, oletettavasti noin viisi. Haastateltaviksi valitaan henkilöitä, jotka ovat suorittaneet opintonsa vuosien 2013-2014 mukaisen opetussuunnitelman mukaisesti, jolloin myös haastattelijat ovat perehtyneet haastateltavien optometristien opetusohjelman sisältöön. Lisäksi rajaamme tutkimusjoukon koskemaan ainoastaan Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneita optometristeja, sillä Oulun ammattikorkeakoulun ja Metropolia ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmissa on toisiinsa nähden eroavaisuuksia. Oulun alueelta on myös oletettavasti helpompi tavoittaa Oulun ammattikorkeakoulussa opintonsa suorittaneita optometristeja.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme tarkoitus on haastattelututkimuksen keinoin selvittää, miten Oulun seudun ammattikorkeakoulussa toteutettavan optometrian tutkinnon sisältö vastaa optisen alan työelämän tarpeisiin. Kokonaisuus koostuu kolmesta tutkimuskysymyksestä, jotka käsittelevät haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia suorittamansa tutkinnon sisällöstä, koulutuksen sisällön ja työelämän vaatimusten vastaavuutta sekä haastateltavien ajatuksia tutkinnon sisällössä tapahtuneista muutoksista ja optisen alan tulevaisuudesta.

Opinnäytetyössämme hyödynnettävä tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen. Se sisältää sekä empiirisen että teoreettisen tutkimuksen aineksia, jolloin tutkimuksen analyysissä korostuvat sekä aineiston keräämis- ja analysointimetodit että teoreettisen analyysin ongelmanratkaisuun pyrkivät osa-alueet (Tuomi & Sarajärvi 2018, 27).

Niiniluodon (1984, 62–63) mukaan teoreettinen tai filosofinen analyysi voidaan rakentaa erityisen analyysirungon ympärille. Tämän analyysirungon mukaan teoreettinen analyysi muodostuu 1) problematisoinnista, jossa ongelma herätetään, 2) eksplikoinnista, jonka tehtävänä on epäselvien näkemysten selkeäksi tekeminen, erittely ja muotoilu sekä 3) argumentaatiosta, jossa arvioidaan eksplikaation tuloksena saatujen näkemysten pätevyyttä. Voidaan nähdä, että tässä opinnäytetyössä toteutettava laadullinen haastattelututkimus hyödyntää sekä empiirisen että teoreettisen tutkimuksen aineksia, ja työssä analysoidaan sekä tutkimusasetelman empiiristä että teoreettista ulottuvuutta. Tällöin käsittelemme puolistrukturoidun teemahaastattelututkimuksen tekoa, sisällönanalyysia analyysimenetelmänä, tutkimusongelman taustalla olevaa teoriaa oppimisesta, ammatillisesta kasvusta ja nykyisen koulutuksen ja työelämän välisistä yhteyksistä sekä haastatteluiden kautta saatua optometristien henkilökohtaista kokemustietoa.

5.1 Tutkimusmenetelmänä puolistrukturoitu teemahaastattelu

Tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan tilastollisten tutkimustulosten sijaan syvä ja kokonaisvaltainen käsitys hyödyntämällä tutkimusmenetelmänä haastattelua. Haastattelu on kyselyn, havainnoinnin ja erilaisista dokumenteista kootun tiedon rinnalla yksi laadullisen tutkimuksen yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Haastattelua tehdessään tutkija pyrkii välittämään kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista kysymällä

haastateltavalta hänen kokemussisällöistään, arvostuksistaan ja uskomuksistaan (Hirsjärvi & Hurme 2015, 41). Tähän tavoitteeseen pyritään tässä opinnäytetyössä puolistrukturoiduilla teema-haastatteluilla, jotka mahdollistavat erinomaisesti haastateltavien optometristien kokemusten ja näkökulmien valjastamisen opinnäytetyön materiaaliksi.

Haastattelu voidaan Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 42) määritelmän mukaan nimetä keskusteluksi, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Sekä keskusteluun että haastatteluun sisältyy kielellinen ja ei-kielellinen kommunikaatio, joiden avulla molemmat osapuolet välittävät ajatuksiaan, asenteitaan, mielipiteitään, tietojaan ja tunteitaan toinen toisiinsa vaikuttaen. Toisin kuin usein pelkän yhdessä-olofunktion sisältävä keskustelu, haastattelu tähtää ensisijaisesti informaation keräämiseen ja on siis ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa. Haastattelu tapahtuu pääasiassa haastattelijan ehdoilla tai hänen johdolla. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 42.) Haastattelun etu on ennen kaikkea joustavuus, jolloin haastattelijalla on mahdollisuus käydä keskustelevaa vuorovaikutusta haastateltavan kanssa: oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa, toistaa kysymys tarvittaessa, vaihtaa käsiteltävien teemojen ja kysymysten järjestystä ja vaihtaa aiheeseen liittyviä ajatuksia tiedonantajan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

Tutkimushaastattelut voidaan jaotella strukturointiasteen perusteella eli sen mukaan, miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja missä määrin haastattelijaa jäsentää haastattelutilannetta. Haastattelunimikkeitä ovat esimerkiksi standardoitu lomakehaastattelu, strukturoimaton haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, syvähaastattelu sekä kvalitatiivinen haastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2015, 43-44.) Tässä opinnäytetyössä hyödynnetään puolistrukturoitua haastattelumallia, jossa Eskolan ja Suorannan (1998, 87) mukaan kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta haastatteluissa ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata kysymyksiin ja haastattelijan keskustelunaloituksiin omin sanoin. Strukturoitua haastattelumallia voidaan soveltaa teemahaastattelussa, jossa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet on etukäteen määrätty. Kysymysten muoto ja järjestys on suhteellisen vapaa, ja haastattelijaa varmistaa, että kaikki ennalta päätetyt aihepiirit käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta niiden laajuus ja järjestys voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Haastatteluissa ei myöskään noudateta ennalta laadittua tarkkaa kysymysrunkoa vaan haastattelun tukena käytetään tukilistaa käsiteltävistä asioista. (Eskola & Suoranta 1998, 87.)

Teemahaastattelututkimuksen kautta rakentuva aineisto on parhaimmillaan erittäin rikas ja monipuolinen haastattelumenetelmän keskustelunomaisen luonteen vuoksi. Koska tavoitteenamme on

ollut rakentaa opinnäytetyömme haastateltavien optometristien omien työelämässä muotoutuneiden kokemusten ja ajatusten pohjalle, on puolistrukturoitu teemahaastattelu oletettavasti kaikkein hedelmällisin ja käytännön kannalta toimivin aineistonkeruumenetelmä. On oletettavissa, että strukturoitu ja formaali lomakemuotoinen kysely tuottaisi runsaammin vastauksia kuin henkilökohtainen haastattelukutsu, mutta kyselyn avointen vastausten mahdollinen niukkasuus loisi tutkimusaineistosta todennäköisesti suppeamman kuin millainen vuorovaikutuksellisen teemahaastattelun kautta rakennettava aineisto on.

5.2 Tutkimusjoukon valinta ja aineiston keruu

Koska tutkimuksemme käsittelee optometrian koulutuksen vastaamista työelämän tarpeisiin, koimme parhaaksi tavaksi kerätä työelämän tarpeita ja vaatimuksia koskevaa kokemustietoa haastatteleamalla Oulun ammattikorkeakoulusta vuosina 2016 ja 2017 valmistuneita optometristeja, jotka ovat työskennelleet optisella alalla valmistumisensa jälkeen. Teemahaastattelut toteutettiin viidelle Oulun seudulla työskentelevälle vastavalmistuneelle optometristille. Haastateltaviksi kutsuttiin Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneita optometristeja, jotka ovat päässeet työelämään valmistumisensa jälkeen, sillä haastatteluilla pyrittiin saamaan tietoa todellisesta optisen alan työstä ja vaatimuksista.

Laadullisessa haastattelututkimuksessa aineiston koko on pääsääntöisesti pieneksi tai vähäiseksi luokiteltava verrattuna määrälliseen tutkimukseen, sillä laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Sen sijaan tavoitteena on pyrkiä kuvaamaan ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Haastateltavien lukumäärän sijaan onkin tärkeämpää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon ja kykenevät tarjoamaan haastattelijalle tutkimuksessa hyödynnettävää tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Eskolan ja Suorannan mukaan (2014, 62) mukaan aineistoa voidaan katsoa olevan tarpeeksi, kun uudet tapaukset eivät tuo tutkimukseen uutta tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei täten ole välitöntä vaikutusta tutkimuksen onnistumiseen, eikä ole olemassa mekaanisia sääntöjä aineiston koon määräämiseksi. Opinnäytetyön laajuudessa tutkimuksessa viiden monipuolista pohdintaa sisältävän haastattelun kokonaisuuden voidaan katsoa olevan aineistona riittävän laaja, jolloin myös työmäärä pysyy kohtuullisena.

Ensimmäinen haastattelukutsu lähetettiin sähköpostitse kaikille vuosina 2016 ja 2017 valmistuneille optometristeille. Oulun ammattikorkeakoulun verkkosivuilta saatavan valmistuneista henkilöistä kootun listan mukaan optometristiksi on vuonna 2016 valmistunut 21 henkilöä ja vuonna 2017 25 henkilöä (Oulun ammattikorkeakoulu 2018c). Haastattelukutsut lähetettiin valmistuneiden optometristien henkilökohtaiseen sähköpostiin tutkintovastaavana toimivan lehtori Leila Kemppaisen avustuksella. Sähköpostikutsuun ei kuitenkaan tullut vastauksia, minkä vuoksi aloimme lähestyä haastateltavia henkilökohtaisilla kutsuilla hyödyntäen ensin yksittäistä haastateltavaa ja etenemällä lumipallo-otantaa hyödyntäen muihin henkilöihin. Lumipallo-otannassa haastattelujen alkutilanteessa tiedetään avainhenkilö, joka johdattaa haastattelijan muiden tiedonantajien pariin. Aineiston keruu tapahtuu etenemällä tiedonantajasta toiseen sitä mukaa, kun tutkija esitellään uusille henkilöille tai neuvotaan ottamaan heihin yhteyttä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Lumipallo-otanta osoittautui käyttökelpoiseksi menetelmäksi haastateltavien etsinnässä ja hyödynsimme sitä menestyksellä.

Haastattelut oli mahdollista toteuttaa sekä henkilökohtaisen tapaamisen yhteydessä että internet-puhelun avulla, joten haastateltavien asuinpaikkakunnalla ei ollut haastattelujen toteuttamisen kannalta merkitystä. Pääsimme toteuttamaan haastatteluja sekä kasvotusten että videopuhelun välityksellä, mutta haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi kasvotusten Oulun seudulla haastateltujen ja etänä haastateltujen lukumäärää ei tuoda ilmi. Jokaiselle tutkimukseen valikoituneelle optometristille suoritettavaan haastatteluun varattiin aikaa noin yksi tunti, joka osoittautui sopivaksi ajaksi haastattelun toteutusta varten. Haastateltaville toimitettiin etukäteen tieto haastattelussa käsiteltävistä teemoista sekä listaus vuosien 2013–2014 ja 2018 opetussuunnitelmien sisällöistä ja havainnollistavat taulukot opintojaksokokonaisuuksien opintopistemääristä. Tämän etukäteismateriaalin avulla haastateltavan oli mahdollista orientoitua haastattelussa käsiteltäviin teemoihin, jolloin hänellä oli mahdollisuus herätellä aiheeseen liittyviä ajatuksia jo ennen haastattelutilannetta.

5.3 Haastattelurunkosuunnitelma, haastatteluaineiston käsittely ja analysointi

Loimme haastattelun pohjalle runkosuunnitelman, jonka jaottelimme kolmeen eri osaan: haastateltavan siirtymisen opinnoista työelämään käsittelevään osaan, opintojen hyötyihin ja haittoihin sekä vanhaa ja uutta opintosuunnitelmaa vertailevaan osioon. Näiden alle loimme kysymyksiä, joista halusimme tietoa haastateltavilta ja joiden pohjalta koimme löytävämme vastauksia tutkimusongelmaamme. Haastattelun alussa kävimme lyhyesti läpi haastateltavien taustatiedot, jotka käsittelivät

haastateltavan nykyistä ja aikaisempia työpaikkoja sekä valmistumisvuotta. Äänitimme kaikki toteutetut haastattelut ja puhtaaksikirjoitimme äänitallenteet tekstimuotoon.

Hyödynsimme opinnäytetyömme aineiston analysoinnissa perusanalyysimenetelmäksi luokiteltavaa sisällönanalyysia, jolla on mahdollista tarkastella tekstimuotoon muutettua haastatteluaineistoa eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, luku 7.3.2, Sisällönanalyysi). Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006, luku 7.3.2, Sisällönanalyysi) viittaavat artikkelissaan Tuomin ja Sarajärven (2002, 105) teokseen, jonka mukaan sisällönanalyysin avulla muodostetaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus. Tämän kuvauksen avulla tutkimustulokset on mahdollista kytkeä aihetta koskeviin aiempiin tutkimustuloksiin ja laajempaan kontekstiin. Sisällönanalyysi voidaan tehdä Tuomin ja Sarajärven (2002, 109-116) mukaan aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti, jolloin erona on analyysin ja luokittelun perustuminen joko aineistoon tai teoreettiseen viitekehykseen. Tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysi toteutettiin deduktiivisesti eli teorialähtöisesti, jolloin tutkimuksessa edettiin teorian ehdoilla. Haastatteluaineiston analyysi perustui täten jo olemassa olevaan tietoperustaan oppimisesta, asiantuntijuudesta, optometrian opinnoista, optisen alan työstä ja näiden välisistä yhteyksistä, jolloin haastatteluiden kautta saadulla aineistolla pyrittiin testaamaan tätä teoreettista pohjaa.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 104–105) kuvaavat teoksessaan yleisesti analyysin toteuttamisen vaiheita. Kuvauksen mukaan sisällönanalyysia aloitettaessa tulee päättää, mitkä seikat aineistossa kiinnostavat ja pysyttävä päätöksessä koko analyysin ajan. Aineisto käydään läpi ja siitä erotellaan ja merkitään ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseen, jolloin kaikki muu jää tutkimuksen ulkopuolelle. Merkityt asiat kerätään yhteen ja erilleen muusta aineistosta, minkä jälkeen ne luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään. Lopuksi kerätystä aineistosta kirjoitetaan yhteenveto. Sisällönanalyysia laadittaessa tarkastelun kohteena on siis jokin tarkkaan rajattu, kapea ilmiö, josta pyritään tutkimuksessa kertomaan kaikki mahdollinen. Raportoitu kiinnostuksen kohde tulee olla linjassa tutkimuksen tarkoituksen tai tutkimusongelman kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105.)

Haastattelujen yhteydessä muodostettu haastatteluäänitallenne litteroidaan eli puhtaaksikirjoitetaan tekstimuotoon. Puhtaaksikirjoittamisen yhteydessä voidaan aineistoon sisällyttää tutkijan omaa työtä helpottavia koodimerkkejä, joiden avulla aineisto pilkotaan helpommin tulkittaviin osiin. Koodaamisen jälkeen aineistoa on mahdollista tarkastella joustavasti eli esimerkiksi etsiä haluttuja kohtia tai ryhmitellä aineistoa uudelleen. (Eskola & Suoranta 2014, 156.) Puhtaaksikirjoittamisen jälkeen aineiston luokittelu, teemoittelu tai tyypittely ymmärretään usein varsinaiseksi analyysiksi.

Luokittelussa aineisto määritellään ja järjestetään luokkiin, minkä jälkeen voidaan esimerkiksi laskea, montako kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Luokiteltu aineisto voidaan tämän jälkeen esittää esimerkiksi taulukkona. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu, jolloin kyse on aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Näin voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä käsiteltävässä aineistossa. Tyypittelyssä aineisto puolestaan ryhmitetään tietyiksi tyypeiksi, jolloin tietyistä teemoista pyritään etsimään näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia. Näistä yhteisistä näkemyksistä muodostetaan eräänlainen yleistys, tyyppiesimerkki. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.)

Aloitimme litteroitujen haastatteluiden analysoinnin aineiston teemoittelulla. Määritimme jokaiselle tutkimusongelmiemme pohjalta rakennetulle teemalle värin, minkä jälkeen kävimme haastattelut yksi kerrallaan läpi. Aukikirjoitetut haastatteluaineistot pilkottiin ja järjestettiin värillä koodattujen teemojen mukaisiin ryhmiin, minkä tavoitteena oli pyrkiä erottelemaan tekstimassasta tutkimusongelmien kannalta olennaiset asiat. Aiemmin määrittelemiemme tutkimusongelmien pohjalta aihetta lähestytään tässä opinnäytetyössä ikään kuin aikajanan mukaisesti eli käsittelemällä optisen alan opintoja ja työelämää koskevaa haastatteluaineistoa menneisyyden, nykyhetken ja tulevaisuuden näkökulmasta. Täten keskitytään erittelemään haastateltavien ajatuksia suoritetun tutkinnon sisällöstä, työelämän asettamista vaatimuksista sekä optisen alan koulutuksen ja työn tulevaisuuden pohdinnasta. Teemoja määriteltiin tutkimusongelmien pohjalta yhteensä kahdeksan:

1. tekemisen varmuus ja taidot, jotka haastateltava kokee hallitsevansa opintojensa perusteella hyvin. Missä opetusta tarpeeksi.
2. koetut haasteet, missä epävarmuutta tai ei riittävästi taitoa valmistuessa
3. koetut haasteet, missä epävarmuutta tai ei riittävästi taitoa vallitsevalla hetkellä
4. mitä oppinut vasta kentällä, ei lähiopetuksessa
5. mitkä opinnot koettiin turhiksi tai epämieluisiksi
6. mitkä opinnot koettiin erityisen tarpeellisiksi ja mieluisiksi tai mitä toivotaan lisää
7. mitä työelämässä arvostetaan
8. yhteistyö muiden tahojen kanssa tai asiakkaan ohjaaminen toisaalle.

Tämän jälkeen värikoodatut teemat järjesteltiin kolmeen ryhmään ennalta määriteltyjen opintoja, työelämää ja optisen alan tulevaisuutta käsittelevien tutkimusongelmien mukaisesti. Ensimmäisen eli optometristin opintoja käsittelevän tutkimusongelman alle valikoitui käsiteltäviksi sisältöjä pääasiassa teemoista 1, 2, 5 ja 6. Työelämää ja nykytilannetta käsittelevän tutkimusongelman alle

valikoitui käsiteltäviksi sisältöjä pääasiassa teemoista 3, 4, 7 ja 8. Tulevaisuutta ja koulutuksen muuttumista ja kehittämistä käsittelevän tutkimusongelman alle valikoitui käsiteltäviksi sisältöjä kaikista teemoista, sillä optisen alan ja koulutuksen sisällön kehittämisen pohtiminen koostuu luonnollisesti haastatteltavien kokemuksista oman koulutuksensa sisällöstä, kokemuksista työelämän sisällöstä ja vaatimuksista sekä tulevaisuuden haasteiden ja alan kehittymisen arvioinnista. Koska haastatteluissa tuli esiin hyvin monipuolisesti sekä menneisyyttä, nykytilannetta että tulevaisuutta koskevaa pohdintaa, on teemojen jaottelussa eri tutkimuskysymysten alle jonkin verran päällekkäisyyttä. Tämän vuoksi teemoja ei myöskään jaoteltu käsiteltäväksi puhtaasti omien alaotsikoidensa alla. Taulukossa 4 on esitetty esimerkki hyödyntämämme haastatteluaineiston teemoittelusta.

Järjestelimme siis tekstimuodossa olevan aineiston teemojen mukaisiksi kokonaisuuksiksi, eritelimme sisältöä ja rakenteita, jäsentelimme ja pohdimme haastattelujen sisältöä eli selvitimme, mitä aineisto sisältää, mitä siinä kerrotaan, millä tavoin haastateltavat esittävät kertomansa asiat ja missä määrin eri teemoja nousee haastatteluista esiin. Etsimme haastattelusisällöistä tutkimusongelman kannalta keskeisiä seikkoja ja niiden ilmentymistä. Analyysin avulla pyrimme lisäämään aineiston informaatioarvoa tiivistämällä aineistoa, tulkitsemalla sitä ja käymällä vuoropuhelua teorian, empirian ja oman ajattelumme kanssa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, luku 7.1, Analyysin äärellä.)

Teemojen mukaisten kokonaisuuksien rakentamisen jälkeen muodostimme teemojen alla käsitelystä haastatteluaineistosta tiivistelmän, johon kokosimme haastatteluaineistossa käsitellyt ydinasiat johdonmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Tiivistelmässä kiinnitimme huomiomme myös haastatteluissa esiintyneiden ajatusten ja kokemusten esiintyvyyteen eli esitettyjen mielipiteiden yleisyyteen haastatteltavien keskuudessa. Toimme analyysissämme esiin, mikäli haastateltavat olivat jostain tietyistä asiasta erityisen samaa mieltä ja mikäli jokin asia herätti haastateltavissa toisistaan poikkeavia ajatuksia ja kokemuksia. Huolellisen haastatteluaineiston teemoittelu- ja tiivistämisprosessin myötä pääsimme rakentamaan vaivattomasti opinnäytetyön analyysiosiota.

TAULUKKO 4. Teemoitteluesimerkki. Värikoodien merkitykset löytyvät aikaisemmin tästä osiosta numeroinnin mukaan

= 1, = 2, = 3, = 6

Koetko, että jostain osa-alueesta tarvitsisit edelleen lisäkoulutusta, vaikka olet ollut valmistumisesi jälkeen työelämässäkin? Silmänsairauksiin liittyen, silmän terveyden tutkimisesta. Mikroskopoinnissa voisi varmaan kehittyä, siis myöskin etuosan mikroskopoinnissa. Myöskin silmän takaosan tutkimisesta. Lääkeaineiden käytöstä. Toki kun ei ole käyttänyt niin on kynnys aloittaa, toki ei siinä mitään vaikeaa ole. Olen kyllä itse sitä mieltä, että harvoille on edes järkevää käyttää, mutta jos tarvisi, niin sitten ehkä sitten. Silloin kun ortoptisia harjoitteita tarvii, niin kyllä niitä sen verran osaa. Tietysti jos alkaisi oikein keskittyä johonkin tiettyihin hommiin, mutta se mitä tuolla päivätyössä tarvii, niin.... Erityistyölasejahan ei saa toki edes määrätä, ellei ole käynyt sitä koulutusta. Oikeastaan nuo silmän terveyden tutkimiseen liittyen. Sitä kun tulee koko ajan lisää ja lisää niin siihen tarvii kyllä. Ei ainakaan meidän opintojen perusteella ole ihan täysin valmis kaikkeen.

(3) Silmänsairauksiin liittyen, silmän terveyden tutkimista. Mikroskopoinnissa voisi varmaan kehittyä, siis myöskin etuosan mikroskopoinnissa. Myöskin silmän takaosan tutkimisesta. Lääkeaineiden käytöstä	<p style="text-align: center;">Nykyhetki</p> <ul style="list-style-type: none"> → Missä asioissa tarvitaan edelleen apua? → Kappaleet, joissa käsitellään silmänsairauksia, mikroskopointia, silmän etuosan- ja takaosan tutkimista, sekä lääkeaineiden käyttöä
(1) Silloin kun ortoptisia harjoitteita tarvii, niin kyllä niitä sen verran osaa	<p style="text-align: center;">Opinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> → Kokemukset opintojen sisällöstä ja käytännön hyödyistä → Kappale karsastuksista
(6) Oikeastaan nuo silmän terveyden tutkimiseen liittyen. Sitä kun tulee koko ajan lisää ja lisää niin siihen tarvii kyllä.	<p style="text-align: center;">Tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> → Mitä opintoja toivotaan lisää ja miten muuten tutkintoa voisi muuttaa → Kappale silmän terveyden tutkimisesta
(2) Ei ainakaan meidän opintojen perusteella ole ihan täysin valmis kaikkeen	<p style="text-align: center;">Opinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> → Tilanne opintojen päättymisen jälkeen

6 TUTKIMUSTULOKSET

Haastattelututkimukseen vastasi viisi vuosina 2016 ja 2017 Oulun seudun ammattikorkeakoulusta valmistunutta optometristia. Kaikki haastateltavat ovat olleet työelämässä valmistumisensa jälkeen, minkä myötä he ovat pystyneet haastatteluissa kertomaan sekä työelämä- että opiskelukokemuksistaan. Haastattelututkimukseen osallistuneet optometristit ovat työskennelleet valmistumisensa jälkeen eri paikkakunnilla, mutta haastateltavien vähäisen määrän vuoksi työskentelypaikkakunnat jätetään mainitsematta haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi.

Saadun haastatteluaineiston perusteella tutkimustulokset on jaettu kolmeen osaan kolmen tutkimuskysymyksen mukaisesti. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellämme pyrimme selvittämään, millaisena valmistuneet optometristit ovat kokeneet suorittamansa tutkinnon sisällön. Kysymys painottuu täten haastateltavien kokemuksiin ja ajatuksiin suoritetusta tutkinnosta ja opiskeluajasta. Opiskeluajkaan painottuvaa aihepiiriä käsitellään luvussa 6.1. Toisella tutkimuskysymyksellämme pyrimme selvittämään, vastaavatko koulutuksen sisältö ja työelämän todelliset vaatimukset haastateltavien kokemuksen mukaan toisiaan. Tämän kysymyksen aihepiiri painottuu nykyhetkeen, jolloin valmistuneilla optometristeilla on tuore muistikuva suoritetuista opinnoista, mutta myös kokemusta työelämän vaatimuksista. Nykyhetkeä käsitellään luvussa 6.2. Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla selvitämme, millaisina valmistuneet optometristit kokevat tutkinnon sisällössä tapahtuneet muutokset omaan työkokemuksensa perustuen ja millaisena he näkevät optisen alan tulevaisuuden. Tämä osio painottuu haastateltavien ajatuksiin alan työarjessa ja koulutuksessa tapahtuvista muutoksista. Tätä tulevaisuuteen painottuvaa aihepiiriä käsitellään luvussa 6.3. Tutkimustulokset on täten jaettu tutkimuskysymysten mukaisesti haastateltavien ajatuksiin opinnoista, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta.

6.1 Opinnot

Ensimmäisessä tutkimustehtävässämme selvitimme, millaisena valmistuneet optometristit kokevat suorittamansa tutkinnon sisällön. Haastattelukysymysten avulla pyrimme selvittämään, miten valmiiksi opiskelijat kokivat osaamisensa opintojensa päätyttyä työelämään siirtymisen jälkeen, missä osa-alueissa heillä oli ollut haasteita ja mitkä opinnot oli koettu hyödyllisiksi tai hyödyttömiksi.

6.1.1 Tilanne opintojen jälkeen

Kaikki tähän tutkielmaan haastatellut optometristit kertoivat kokeneensa niin sanotun perustyön eli näöntarkastus- ja pehmeiden piilolinssien sovitustaitonsa riittäviksi opintojen päättymisen jälkeen. Tekeminen koettiin kuitenkin edelleen hieman haparoivaksi, ja kehitettävää oli haastateltavien mukaan paljon. Esille nousi työpaikkojen erilaisuus ja omien työtehtävien oppiminen vasta työelämässä. ”Tekemällä oppii”-asenne oli haastatteluissa aktiivisesti läsnä, ja nopeuden ja taitojen koettiin kasvavan kokemuksen ja toistojen myötä.

Yksittäisinä opintojen aikana opittuina, mutta vasta työelämässä vahvistuneina taitoina nousivat esille myynti- ja pajatyöt, silmän terveydentilan tutkiminen ja silmäsairauksien tunnistaminen sekä silmänpohjakuvien tulkinta. Haastaviksi osa-alueiksi koettiin erikoisten tapausten tutkiminen, joihin ei haastateltavien mukaan saatu opintojen aikana työelämässä ilmenneeseen tarpeeseen nähden riittävästi opetusta ja joissa omat taidot koettiin valmistumisen jälkeen riittämättömiksi. Kaikille haastateltaville näöntarkastuksen sovittaminen maksimissaan 30 minuuttiin oli tuottanut haasteita työelämän alussa, ja osa haastateltavista koki käytettävissä olevan ajan edelleen ongelmalliseksi.

Perusasioiden puolesta olen siis ollut perillä asioista, ihan piilarijuttujen ja näöntutkimuksen kanssa oli helppo siirtyä työelämään valmistumisen jälkeen. (Haastateltava 4)

Itsellä todellisuus iski aika kovaa päin näköä. Hirveä kiire koko ajan, ja kun on opetettu tekemään näkäri 45 minuutissa, oli tahdin kiristäminen välttämätöntä. (Haastateltava 3)

Sairaalamaailmassa työskentelevä optometristi kertoi kokeneensa työn alussa, ettei ollut työnsä erilaisen luonteen vuoksi vahvoilla millään osa-alueella. Niin sanottu perusosaaminen eli näöntarkastustaidot ja piilolinssisovitukset, jotka hän koki osaavansa, eivät olleet hänen työssään merkittävässä roolissa. Sen sijaan tehtäviin kuului runsaasti esimerkiksi silmäsairauksiin liittyviä tutkimuksia.

Työyhteisön tuen ja tiedon jakamisen merkitys nousi esille tärkeänä osana työssä viihtymisen ja jaksamisen sekä oppimisen kannalta. Työyhteisön tuen merkityksellinen rooli korostui erityisesti haastattelussa, jossa vastavalmistunut joutui työskentelemään yksin optometristina ensimmäisessä työpaikassaan. Yksintyöskentelystä kasautui vastavalmistuneelle optometristille kohtuuttomaksi katsottava stressitaakka, sillä epäselvissä tilanteissa optometristilla ei ollut toverina henkilöä,

jonka kanssa asiakastilanteiden purkaminen, keskustelun kautta oppiminen ja kokemusten reflektointi olisi ollut mahdollista.

Käsiteltäessä työarkeen olennaisesti sisältyviä asioita, joissa haastateltavat kertoivat kehittyneensä erityisesti siirryttyään opinnoista työelämään, nousi esille myynti- ja asiakaspalvelutyö. Haastateltavat totesivat lähes yksimielisesti, etteivät kokeneet saaneensa lähiopetuksessa riittävästi tukea optisella alalla olennaiseen myyntityöhön ja myymäläpainotteisessa työympäristössä työskentelyyn, vaan myyntiin liittyviä taitoja ja asiakkaiden kohtaamista alettiin oppia konkreettisesti vasta optikkoliikkeissä toteutetuilla harjoittelujaksolla ja palkkatyössä. Tämän kentällä tapahtuvan oppimisen rinnalle kaivattiin sekä asiakaspalvelua että myyntiä käsittelevää lähiopetusta, mutta ennen kaikkea haastateltavat kertoivat kaivanneensa tietoa alan myyntikeskeisyydestä jo opintojensa alkuvaiheessa. Myyntiopetuksen puuttumista kritisoitiin erityisesti sen vuoksi, että optometristin työhön nähtiin erityisen yleisesti sisältyvän näöntarkastustiloissa tehtävän työn lisäksi runsaasti myös myymälätyöskentelyä ja myyntityötä, minkä määrästä osa haastateltavista kertoi yllättyneensä ensimmäisen optisen alan työelämäkosketuksensa jälkeen. Asiakaspalvelutaitoja ja potilaan kohtaamiseen ja hänen kanssaan asioimiseen liittyviä taitoja tarvitaan myymäläolosuhteiden lisäksi myös muissa työympäristöissä, joissa optometrismi kohtaa tutkittavia potilaita. Tällaisia työympäristöjä ovat esimerkiksi silmäsairaalat ja silmätautien poliklinikat.

6.1.2 Opintojen sisältö, hyödyt ja haitat

Haastatteluiden perusteella Oulun seudun ammattikorkeakoulusta valmistuvat optometristit kokevat hallitsevansa perinteisen näöntarkastuksen työelämään siirtymisen kannalta riittävän hyvin, mutta kokevansa epävarmuutta erityisesti silmän terveyden tutkimisessa. Haastateltavat kertoivat myös oppineensa monipuolisesti kaikesta ammattiin liittyvästä hieman lisää ja päässeensä syventämään osaamistaan ja hallitsemiaan perusasioita palkkatyössä aloitettuaan. Erityisesti näöntarkastusten nopeudessa eräs haastateltava kertoi kehittyneensä vasta opintojen jälkeen ja painotti opintojen aikaisen työnteon tärkeyttä näöntutkimukseen liittyvän sujuvuuden kehittämisessä. Hänen mukaansa opinnot eivät missään nimessä anna valmiuksia kaikkeen, ja työhön kasvaa hänen mukaansa vasta aktiivisesti harjoittelemalla ja useiden toistojen myötä, erityisesti vasta opintojen päätyttyä ja työelämään siirryttyä.

Näöntutkimusopinnot ovat kaiken lähtökohta. Piilolinssiasiat, ne ovat nyt sellaisia, joita ilman ei voi optikkona edes toimia. (Haastateltava 4)

Kaikkein tärkeimpinä koulutuksen osa-alueina haastateltavat pitivät näöntutkimus- ja piilolinssiopintoja. Näissä opinnoissa etenkin käytännön harjoittelut koettiin tärkeiksi ja opettavaisiksi, ja esille nousi varsinkin vaikeampien tapauksien harjoittelun tärkeys. Haastateltavat antoivat kritiikkiä näöntutkimusharjoitusten asiakaskunnan suppeudesta, sillä he olisivat kokenut tarvitsevansa tutkittaviksi kouluun myös ulkopuolisia asiakkaita opiskelutovereiden tutuiksi käyneiden silmien sijaan. Eräs haastateltava nosti esille esimerkiksi ikänäköisten, hyperooppien sekä erityisen suurilla taittovirheillä varustettujen asiakkaiden tutkimisen vaikeuden, sillä hän ei ollut saanut mielestään niihin riittävästi harjoitusta opintojensa aikana. Erilaisista silmiin ja näkemiseen liittyvistä pulmista kärsiviä asiakkaita haastateltava kertoi kaivanneensa nimenomaan näöntarkastuksiin.

Näöntutkimuksissa asiakaskunta olisi voinut olla laajempi, koska tuli aina tutkittua niitä samoja silmiä. Olisi ollut tarpeen tutkia ihan oikeita asiakkaita, joilla olisi ollut jotain erilaista. Sitten niitä tulee tuolla kentällä vastaan ja tulee oltua, että apua. (Haastateltava 1)

Piilolinssiopinnot nousivat esille positiivisessa valossa. Ainoastaan kovien piilolinssien opetus koettiin osaltaan hyödyttömäksi, sillä kukaan haastateltavista ei kertomansa mukaan ole sovittanut uransa aikana kovia piilolinssijä. Toinen haastatteluissa esiin noussut epävarmuutta aiheuttanut tekijä oli monitehopiilolinssien määrittäminen, minkä eräs haastateltava koki oppineensa perusteellisesti vasta opintojen päättymisen jälkeen. Haastateltava kertoi kuitenkin oppineensa taidon työelämään siirryttyään ja sovittavansa moniteholinssijä asiakkaille nykyään runsaasti. Piilolinssiin liittyvä perusosaaminen koettiin haastatteluissa yleisesti ottaen vahvaksi ja piilolinssiopintokokonaisuus keräsi haastateltavien keskuudessa enemmän kiitosta kuin kritiikkiä.

Silmän terveyteen liittyvät opinnot herättivät haastatteluissa eriäviä mielipiteitä. Pääosin haastateltavat kokivat, että silmäterveyteen liittyviä opintoja sisältyi tutkintoon riittävästi. Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi myös kokemus, jonka mukaan silmän terveydentilan tutkimista pääsi harjoittelemaan opintojen aikana liian vähän työelämän tarpeisiin ja osaamisvaatimukseen nähden. Eräs haastateltava sen sijaan koki silmänterveyden tutkimista painotettavan jopa liikaa, vaikka hän kertoikin pitävänsä silmän terveyden tutkimiseen liittyviä opintoja tärkeinä. Silmän terveyden opinnoista nousivat haastatteluissa erityisen positiivisessa valossa esiin sairaalan silmäpoliklinikalla työskentelevien lääkärien pitämät luennot, joita pidettiin opettavaisina kokonaisuuksina. Eräs haastateltava koki erityisen positiivisena asiana sen, että opetusta toteuttavat myös lääkärit, joilla on laajempi tietämys ja käytännön kokemus silmän terveyden tutkimisesta ja hoitamisesta kuin optometrian opettajilla.

Eräs haastateltava koki saaneensa tarpeeksi teoretietoa silmän terveydestä ja sairauksista, mutta kertoi turhautuneensa siitä, ettei näitä sairauksia päästy opintojen aikana näkemään ja tutkimaan käytännössä. Yksi haastateltava myös kritisoi opinnoissa kohtaamaansa negatiivista suhtautumista ja vähäisen harjoituksen mahdollistamista silmänpohjakameran käyttöön, joka on haastateltavan omassa työarjessa jokapäiväinen apuväline. Haastateltava kritisoi myös silmän terveyden tutkimiseen tähtääviä opintoja, joissa koki oppineensa tunnistamaan ainoastaan harvinaisia ja karkeita tapauksia, joita kohtaa todellisessa työarjessa erittäin harvoin. Sen sijaan hän olisi toivonut runsaammin ohjausta lievien ja yleisempien silmänsairauksien tunnistamiseen sekä kykyä havaita näihin sairauksiin liittyviä varhaisia merkkejä.

Silmäsairauksiin liittyen diagnostisten lääkeaineiden käyttöoikeudet nousivat esille eräässä haastattelussa, jossa haastateltava kertoi hyöttyvänsä näistä oikeuksista tutkiessaan haastavampia tapauksia. Kokonaisuudessaan haastateltavat kertoivat kuitenkin hyödyntävänsä diagnostisten lääkeaineiden käyttöoikeutta hyvin niukasti kokiessaan silmän terveyden tutkimisen taitonsa ja tutkimiseen käytettävissä olevan ajan riittämättömiksi. Kaikki haastateltavat kertoivat kuitenkin kokiensa opintojen aikaiset käytännönläheiset ja tutkimusmenetelmien harjoitteluun tarkoitetut harjoitustunnit erityisen hyödyllisiksi oppimisen kannalta, vaikka tutkittavien puute keräsikin haastateltavilta kritiikkiä.

Silmätautiopit oli hyviä, ja silmän terveydentilan tutkiminen oli tosi hyödyllinen, ja tietysti kaikki optiikat ja näönhuollot, ja erityisesti käytännön tunnit. (Haastateltava 2)

Pajaopinnot nousivat esille kaikkien haastateltavien kanssa käydyssä keskustelussa ja pääosin ne koettiin hyviksi ja hyödyllisiksi. Vaikka moni haastateltava kertoi tarvitsevansa suurta osaa näistä opinnoista melko vähän työssään, linssien hionta- ja mitoitustaidot sekä kehysten taivutustaidot koettiin tärkeiksi, sillä ne kuuluvat haastateltavien mukaan optikon perusosaamiseen. Erityisen paljon kehysten korjaamiseen, osien vaihtamiseen, säätämiseen, taivutteluun ja linssien hiontaan liittyvät taidot kehittyivät haastateltavien mukaan harjoittelujaksojen aikana ja työelämässä, mutta pajaympäristössä annettu lähiopetus tarjosi kehysten ja linssien käsittelyyn ja ominaisuuksiin liittyvän vahvan tieto- ja taitopohjan.

Myös opintoihin sisältyvät työharjoittelujaksot herättivät haastateltavissa eriäviä mielipiteitä. Pääosin harjoittelujen määrä koettiin haastateltavien keskuudessa sopivaksi, mutta ensimmäinen harjoittelu toivottiin toteutettavan jo ensimmäisen lukuvuoden aikana. Harjoittelut koettiin etenkin

myyntityön, asiakaspalvelutyön sekä hyvin toisiinsa nähden erikaltaisten tapausten tutkimisen kannalta opettavaisiksi ja erityisen tärkeiksi opinnoiksi. Haastateltavat näkivät positiivisena asiana mahdollisuuden päästä harjoittelemaan teoriassa opittuja asioita todellisissa tilanteissa oikeiden asiakkaiden parissa. Eräs haastateltava kertoi, että ei kokenut oppineensa lähiopetustunneilla esimerkiksi asiakkaan ohjeistamista näöntarkastustilanteessa, jolloin näöntarkastustiloissa tapahtuvia asiakaspalvelutilanteita päästiin harjoittelemaan pääasiassa harjoittelujen aikana muita optikkoja ja heidän työskentelyään ja kommunikointiaan havainnoimalla. Yhdessä haastattelussa nousi esille sairaalaharjoittelu, jonka haastateltava oli kokenut erityisen mielekkääksi. Hän koki harjoittelun monipuoliseksi ja kiinnostavaksi ja kertoi toivoneensa opintojen sisältävän sairaalaharjoittelua enemmän. Kahden viikon harjoittelussa ei hänen mukaansa ehtinyt oppia ja sisäistää näkemiään asioita riittävästi.

Riippuu toki paljon siitä, mikä niissä harjoitteluissa on sisältö ja missä ne suoritetaan. (Haastateltava 3)

Myös harjoitteluiden pituudet ja ajankohdat herättivät keskustelua. Osa haastateltavista koki erityisesti viimeisen opintoihin sisältyvän harjoittelun olleen olennainen tekijä näöntarkastusosaamisen kehittämisessä, jolloin työelämään siirtyminen oli valmistumisen jälkeen vaivatonta. Yksi haastateltava sen sijaan koki viimeisen harjoittelun olleen liian pitkä ja ajankohdan liian myöhäinen valmistumisen ollessa niin lähellä. Harjoittelupaikkojen monipuolisuus koettiin tärkeäksi oman oppimisen kannalta, sillä eri liikkeiden työnkuva vaihtelee paljon pelkästä näöntarkastusten tekemisestä kokonaisvaltaiseen asiakkaan palvelemiseen ja myyntityöhön. Harjoittelujen monipuolisuus loi myös erään haastateltavan mukaan erinomaiset lähtökohdat oman kiinnostuksensa ja tulevan työpaikkansa luonteen pohtimiselle. Ennen valmistumista toteutettu harjoittelu tarjosi vielä viimeisen opintojen aikaisen mahdollisuuden punnita, millaista työtä valmistuva opiskelija haluaa itse tehdä opintojen päättymisen jälkeen. Haastattelussa nousi kuitenkin esille myös harjoittelussa olevien opiskelijoiden hyödyntäminen työvoimana, jolloin heille ei jäänyt riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia seurata optikoiden työskentelyä näöntarkastus- ja asiakaspalvelutilanteissa.

Yksi haastateltava kertoi haastattelussa yllättyneensä opintojensa aikana optometristin työn myyntipainotteisuudesta ja kertoi monen opiskelutoverinsa harkinneen opiskeltavan alan vaihtoa opittuaan ensimmäisen harjoittelujakson myötä enemmän työn luonteesta. Odotukset alan sisällöstä ovat siis usean opiskelijan tapauksessa poikenneet optisen alan todellisesta arjesta. Ensimmäinen,

toisena opiskeluvuonna toteutettu harjoittelujakso tuli haastatteluissa esiin tärkeänä oppimiskokemuksena optometristin todellisen työarjen sekä yleisesti myynti- ja asiakaspalvelutyön kannalta, sillä opintojen alkuvaiheessa näöntutkimustaidot ja silmän terveyden tutkimisen taidot olivat vielä puutteelliset ja harjoittelu keskittyi pääasiassa myymälätyöskentelyyn.

Asiakaspalvelu- ja myyntityöhön haastatellut optometristit kokivat saaneensa opetusta ja kokemusta harjoittelujaksojen aikana sekä muutamista ulkopuolisten yritysten järjestämistä koulutuksista. Aiheeseen liittyvä koulutuksen sisältö oli kuitenkin haastateltavien mukaan melko suppea, ja he kokivat joutuneensa oman onnensa nojaan työelämään siirryttyään. Yhdessä haastattelussa nousi esille harjoittelupaikan merkitys myyntityössä, johon opiskelija olisi toivonut harjoitteluohjajaltaan enemmän ohjausta. Yksittäisinä myyntityön haasteina nousi esille reklamaatioiden käsittely ja lasien tarpeen perustelu asiakkaalle rajatapauksissa, mihin haastateltavat kertoivat kaivaneensa lisäohjausta. Kentällä työskentelyyn kaivattiin haastattelujen perusteella enemmän aikaa ja mahdollisuuksia tutustua työhön rauhassa, mahdollisuus aktiiviseen ohjaukseen ja monipuolisempaa asiakastilanteiden käsittelyä yhdessä kokeneiden optometristien kanssa.

Haastateltavien ajatukset myyntityön opettamisesta omassa opintojaksossaan jakautuivat kahteen mielipiteeseen. Kun osa olisi kokenut saavansa hyötyä syvemmästä myymisen, myymälätyöskentelyn ja asiakaspalvelun opettamisesta, osa piti harjoitteluissa saatavaa oppia varsin riittävänä. Yksi haastateltava kertoi omasta epävarmuudestaan omia myynti- ja asiakaspalvelutaitojaan kohtaan ja arvioi erillisen myyntityöhön kohdistuvan opintojakson olleen tarpeellinen oman oppimisensa ja työhön liittyvän itsevarmuutensa kannalta.

Meillä ei ollut opinnoissa kyllä mitään siihen (myyntiin) liittyvää. Se piti oppia sitten harjoittelussa. - - Olin ihan hukassa, kun menin niihin ensimmäisiin harjoitteluihin. Opin sitten kantapäähän kautta. - - Silloin opiskeluaikaan olisin toivonut, ja aika moni muukin meidän luokalta olisi toivonut, että olisi ollut jotain sellaista myyntipsykologiaa tai muuta vastaavaa.
(Haastateltava 5)

Ensimmäisen vuoden opiskelut herättivät haastateltavissa paljon keskustelua, sillä moni kurssi koettiin hyödyttömäksi oman ammattiosaamisen kannalta. Näitä kursseja olivat esimerkiksi johtamisen- ja yrittäjyyden kurssit, mikrobiologia ja patologia sekä kemian opinnot. Pääosin kaikki yleiset, yhdessä muiden alojen kanssa opiskeltavat opintojaksot koettiin hyödyttömiksi. Opiskelijat toivoivat, että näiden yleisten opintojaksojen sisältöä muokattaisi tukemaan muuta opetusta ja hyödyttä-

mään paremmin optometreriopiskelijoita, jolloin ne eivät jäisi opintokokonaisuuden kannalta irralliseksi ja hyödyttömiksi. Esille nousi turhautuneisuutta siitä, että koulutukseen sisältyi huomattava määrä opintojaksoja, jotka koettiin oman uran kannalta täysin hyödyttömiksi. Muutama haastateltava nosti esille myös opinnäytetyöhön liittyvät kurssit, jotka koettiin liian laajoiksi. Opinnäytetyön tekemiseen ja tutkimusmenetelmiin liittyvien opintojaksojen sisällön ei myöskään koettu hyödyttävän opinnäytetyön tekemisessä lainkaan. Haastateltavat kertoivat kaivanneensa tähän opintokokonaisuuteen tiivistämistä ja huomattavia sisällöllisiä muutoksia. Opinnäytetyöstä saatu osaaminen ei heidän mielestään ollut merkittävää oman alan ja uran kannalta. Vaikka osa haastateltavista mainitsi muutamia mielestään hyödyttömiä kursseja, koettiin tutkinto kuitenkin kokonaisuudessaan varsin toimivaksi.

Meillä oli nämä kemiat ja fysiikat, joista ei ollut oikeastaan mitään hyötyä. Ja onhan se tietysti tärkeä tuo yleinen anatomia, mutta voisi se olla enemmän painotettu sinne silmään. Ja meillä tuo johtamisen ja yrittäjyyden kurssi oli jotain aivan turhaa. Tietysti sen voisi muokata jotenkin paremmaksi. - - Nykyisellään näistä ei saa oikein mitään irti. (Haastateltava 1)

Englanninkielisten opintojaksojen suuri määrä herätti haastateltavissa eriäviä mielipiteitä. Kaikki haastateltavat pitivät kielitaitoa jokseenkin tärkeänä, vaikka osa kertoikin hyödyntävänsä englannin kieltä hyvin vähän. Osa haastateltavista sen sijaan kertoi käyttävänsä vierasta kieltä työssään viikoittain. Ongelmaksi koettiin englanninkielinen opetus, sillä jo valmiiksi haastavien aiheiden opiskelu oli erityisen kuormittavaa kielen vaikeuden takia. Oman alan vieraskielisen sanaston hallitseminen koettiin haastavaksi, joskin välttämättömäksi, sillä optometrian alan tieteellinen kirjallisuus ja tutkimus on pääosin englanninkielistä.

6.2 Nykyhetki

Vain muutama vuosi aiemmin opinnoistaan valmistuneille optometristeille tehdyt haastattelut kertoivat erinomaisesti alalla vallalla olevista käytänteistä ja niiden mahdollisista eroista tutkinnon sisältöön. Nykyhetkeä käsittelevissä haastatteluteemoissa käsiteltiin opintojen jälkeen työelämässä opittuja taitoja, kehittymiskohteita, koulutuksen sisällöstä ja opiskelijoiden osaamistasosta saatua palautetta, työssä arvostettuja piirteitä ja taitoja, päivittäisen työn sisältöä sekä työarjessa tapahtuvaa moniammatillista yhteistyötä. Luvussa tarkastellaan, miten haastateltavien ammatillinen kasvu

on toteutunut opintojen ja työelämään siirtymisen jälkeen ja millaiset muutokset opinnoissa olisivat tukeneet ammatissa kehittymistä.

6.2.1 Yhä epävarmuutta aiheuttavat tekijät

Vaikka haastateltavat ovat olleet opintojensa jälkeen aktiivisesti työelämässä pisimmillään jo yli kahden vuoden ajan, koetaan jotkin työhön liittyvät sisällöt edelleen epäselviksi tai haastaviksi. Haastatteluissa nousivat esiin erityisesti näöntarkastuksen nopeus ja riittävä monipuolisuus, silmän terveyden tutkiminen ja mahdollisten silmäsairauksien tunnistaminen, diagnostisten lääkeaineiden käyttö, silmämikroskoopin käyttö, vieraat kielet, ortoptiset harjoitteet, yhteisnäkemiseen liittyvät ongelmat, myyntityö sekä heikkonäköisten apuvälineet. Epävarmuutta koetaan haastatteluiden perusteella täten hyvin monella osa-alueella.

Osa haastateltavista kertoi olevansa käytettävissä olevaan aikaan nähden edelleen liian hitaita tekemään näöntutkimuksen. Yksi haastateltava arvioi tämän johtuvan erityisesti kaikille potilaille tehtävästä silmän etuosan mikroskopoinnista ja haastateltavan omasta täydellisyydentavoittelusta, jolloin 30 minuutin näöntarkastusaika ei riitä kaikkiin niihin tutkimuksiin, jotka haastateltava optometristi on kokenut opinnoissaan saamansa tiedon perusteella tarpeellisiksi. Huolellisella tutkimuksella haastateltava kertoi myös pyrkivänsä välttämään reklamaatioita. Hän kertoi olevansa kiitollinen työpaikastaan, jossa sallitaan tilanteen vaatiessa uuden ajan varaaminen, jotta potilaan näkemiseen liittyvät ongelmat saadaan selvitettyä ja korjattua mahdollisimman tarkasti. Työhön sisältyvät aikarajoitteet koettiin kuitenkin huolellista tutkimista hankaloittavaksi tekijäksi, joka vähensi myös innostusta ja mahdollisuuksia esimerkiksi silmän takaosan tutkimiseen ja silmänpohjakuvien tulkitsemiseen.

Aikataulussa pysymisestä tuli kuittia. Siinä vaiheessa, kun olet valmistunut, työnantaja olettaa, että teet samaan tahtiin kuin he, jotka ovat olleet töissä 20 vuotta. - - En tietenkään voi sanoa kuin yhden työpaikan puolesta, mutta tuntuu, että hirveä kiirehän näissä ketjuissa on. Luokkakavereilla on todella paljon tyytymättömyyttä alaan. Paljon vaikuttaa myös se, miten itse omaan tekemiseensä suhtautuu. Itse olen perfektionisti ja ärsyttää jättää asioita puolitiehen ja tehdä asioita huolimattomasti ja hirveässä kiireessä, ja sitten ollaan reklamaatioissa kuukauden päästä. (Haastateltava 3)

Ajanpuutteen lisäksi silmäterveyden tutkimiseen vaikutti haastatteluiden perusteella myös valmistuneiden optometristien osaamistaso. Haastateltavien opintojen aikaiseen opetusohjelmaan sisältyneet silmän terveyden tutkimisen opintojaksot koettiin useassa haastattelussa liian vähäisiksi ja haastateltavat kertoivat kokevansa olonsa edelleen epävarmaksi sekä silmän terveyden tutkimisessa että diagnostisten lääkeaineiden käytössä.

Eniten epävarmuutta haastateltavissa aiheutti silmän takaosan tutkiminen, mutta yksi haastateltava kertoi tarvitsevansa lisäoppia ja -varmuutta myös silmän etuosan mikroskopointiin. Yksi haastateltava nosti esiin epäsuoran oftalmoskopian käytön opetuksen vähäisyyden ja kertoi opetelleensa taidon vasta työelämään siirryttyään. Haastateltava kertoi myös oppineensa silmän etuosan mikroskopoinnin perusteellisesti vasta työelämässä. Hänen mukaansa työuran alkuaikoina kynnys ottaa itsenäisesti kantaa silmän terveydessä havaittuihin poikkeavuuksiin oli erittäin korkea ja potilaita lähetettiin herkästi silmälääkärin vastaanotolle. Kerättyään varmuutta ja lisäosaamista silmän etuosan mikroskopoinnissa haastateltava kertoo nykyään erottavansa jo paremmin lievät vauriot, jotka eivät vaadi käyntiä silmälääkärillä ja joiden suhteen haastateltava osaa itse antaa tarvittavat hoito-ohjeet tai tehdä suunnitelman mahdollisesta seurannasta.

Kukaan neljästä optikkoliikkeessä työskentelevästä haastateltavasta ei käytä työssään aktiivisesti diagnostisia lääkeaineita, ja kynnys niiden käyttämiseen oli haastateltavien mukaan muodostunut valmistumisen jälkeen korkeaksi. Kaksi optikkoliikkeessä työskentelevää haastateltavaa kertoi käyttävänsä työssään satunnaisesti mustuaista laajentavaa ja akkommodaation lamaavaa syklopentolaattia, mutta myös heidän keskuudessaan käyttöä tapahtui harvakseltaan. Sairaalaolosuhteissa työskentelevän optometristin työnkuva oli muihin optometristeihin verrattuna poikkeava, ja hän kertoi käyttävänsä työssään runsaasti diagnostisia lääkeaineita ja olevansa muutenkin aktiivisesti tekemisissä eri lääkkeiden ja niihin liittyvän tietouden kanssa. Haastateltu optometristi kertoi oppineensa diagnostisten lääkeaineiden käytön ja etenkin potilaan käytössä oleviin lääkkeisiin ja niiden vaikutuksiin liittyvät asiat vasta työelämään siirryttyään.

Diagnostisten lääkeaineiden käyttöä näöntarkastuksen yhteydessä pidettiin haastateltavien keskuudessa myös ajantuhlauksena, sillä potilaat, joiden silmänpohjat olisi optometristin arvion mukaan tarpeen tutkia, lähetetään optometristin tekemistä tarkemmista tutkimuksista huolimatta lääkärin vastaanotolle. Tällöin silmänpohjatutkimuksen tekee optometristin sijaan silmälääkäri eikä päällekkäistä työtä tehdä. Laajentavien tippojen käytön lisäksi myös puuduttavien tippojen käytön tarvetta ja mielekkyyttä kyseenalaistettiin. Koska lääkeaineiden käyttöä näöntarkastusasiakkaille ei haastattelujen mukaan pidetty kovinkaan järkevänä eikä taitoa tai kiinnostusta niiden käyttämiseen

riittävän korkeana, on toimintatapa oletettavasti johtanut tietynlaisen lääkeaineettoman näöntarkastus- ja silmätutkimusrutiinin muodostumiseen ja lääkeaineiden käytön vieroksumiseen.

Hyvin harvoin laajennan mustuaisia. Sykloa tulee käytettyä jonkin verran. Pitäisihän sitä lapsille käyttää, mutta en välttämättä käytä. Tropikamidia tulee loppujen lopuksi aika vähän, koska pohjia ei juuri tutkita ja siihen ei ole taitoa kehittynyt. Meillä on niin hyvät lääkäripalvelut, että jos epäilen, että pohja olisi hyvä tutkia, miksi laittaisin tipat ja sen jälkeen toteaisin, että asiakas pitää lähettää lääkärille, kun voin varata lääkäriajan meille suoraan. Obucainia en ole käyttänyt kertaakaan. Mitä sillä voisi edes tehdä? No, silmänpaineet voisi mitata Goldmannilla, mutta sitten toisaalta, kun on iCare, niin miksi. (Haastateltava 3)

Yhden haastateltavan mukaan silmäsairauksien tunnistamiseen liittyvän tietomäärän omaksuminen 3,5 vuoden opiskelun aikana on haastavaa, ja hän kertoi jatkaneensa silmän terveyden tutkimisen harjoittelua ja silmäsairauksien tunnistamista myös siirryttyään opintojen jälkeen työelämään. Haastateltava koki, että alalla olevan valtavan tietomäärän vuoksi optometristien tieto silmäsairauksista ei voi millään olla riittävän kattava koulutuksen lyhyehkön keston vuoksi, jolloin silmän terveyden tutkiminen uhkaa jäädä vähäiseksi, mikäli valmistunut optometrismi ei ole valmis kehittämään osaamistaan aktiivisesti ja itsenäisesti työn ohessa. Eräs haastateltava kertoi, ettei pyri aktiivisesti työssään tunnistamaan silmäsairauksia, vaan ohjaa asiakkaan tarvittaessa herkästi silmälääkärin vastaanotolle. Tämä tiivis yhteistyö silmälääkärin kanssa ja nopea ja vaivaton pääsy silmälääkärin vastaanotolle tuli haastatteluissa esiin tekijänä, joka vähensi optometristien intoa ja tarvetta perusteellisen silmän terveystutkimuksen tekemiseen. Haastatteluissa tuli kuitenkin esiin myös ajatus, jonka mukaan valmistuneilla optometristeilla on aiemmin valmistuneita ja ilman diagnostisten lääkeaineiden käyttöoikeuksia työskenteleviä optikkoja suurempi velvollisuus ottaa kantaa silmän terveydentilaan ja tehdä sitä koskevia tutkimuksia, sillä koulutus antaa siihen hyvät ja monipuoliset valmiudet, vaikka käytännössä näin ei haastattelujen mukaan aktiivisesti tehdäkään.

Yhä haastavina koetuiksi asioiksi nousi haastatteluissa myös heikkonäköisten apuvälineiden sovitukset. Haastateltavien mukaan heikkonäköisten apuvälineitä myydään ja sovitetaan optikkoliikkeissä hyvin vähän, minkä vuoksi aiheeseen liittyvät tiedot ja taidot ovat ajan myötä unohtuneet. Erään haastateltavan mukaan heikkonäköisten apuvälineitä koskevalla kurssilla oli saatu hyvää opetusta ja hyödyllistä tietoa heikkonäköisten tutkimisesta, mutta apuvälineiden sovitus oli jäänyt epäselväksi. Toinen haastateltava arvioi pystyvänsä palauttamaan mieleen apuvälineiden sovittamiseen liittyvät tiedot ja taidot, mikäli sovituksia pitäisi alkaa tehdä. Kokonaisuudessaan heikkonäköisten

apuvälineet ovat haastateltavien optometristien mukaan hyvin marginaalisessa osassa jokapäiväisessä työarjessa eikä niiden sovitustaidolle ole ilmaantunut tarvetta.

Yksittäisiä haastatteluissa esiin nousseita yhä haastaviksi koettuja osa-alueita olivat edellä esiteltyjen lisäksi asiakkaan palveleminen ja tutkimusten suorittaminen vieraalla kielellä, ortoptisten harjoitteiden opastaminen ja niiden käytön hyödyn arviointi, yhteisnäkemisessä ilmenneiden ongelmien syiden arviointi ja oireiden helpottaminen sekä myyntityö. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin prismakorjauksen määrittäminen ja prisma-auvan käyttö näöntarkastustilanteessa. Osa haastateltavista koki oppineensa tämän osa-alueen vasta työelämässä ja kaivanneensa siihen enemmän tukea opiskeluaikana.

6.2.2 Koulutuksen sisällöstä ja opiskelijoiden osaamisesta saatu palaute

Haastateltavien mukaan taidot, joita työnantajat toivovat valmistuvan optometristin hallitsevan, riipuvat voimakkaasti työskentely-ympäristöstä. Eräs haastateltava arvelee myymisen ja nopeiden näöntarkastusten olevan pääosassa suurissa ja vilkkaissa ketjuliikkeissä, mutta näöntutkimuksen yksityiskohtaisemman hallitsemisen, tarkkojen tutkimusten ja pajatöiden olevan suuremmassa roolissa pienemmissä maltillisempien asiakasvolyymien optikkoliikkeissä. Haastateltavan oman työkokemuksen mukaan työskentelyn nopeutta ja mahdollisimman suurta myyntiä arvostetaan enemmän kuin huolellista silmän terveydentilaan perehtyvää kokonaisvaltaista tutkimusta, mutta optikkoliikkeen ainoana optikkona toimiessaan haastateltava kiinnitti erityistä huomiota myös näöntarkastusten laatuun ja tarkkoihin tutkimuksiin välttääkseen reklamaatiot ja omien virheiden korjaamisen jälkikäteen. Tämän hän koki olevan hyödyksi myös työnantajalle. Toisen haastateltavan mukaan hänen työpaikassaan arvostetaan sitä vastoin huolellista ja hyvää silmän terveyden tutkimista, mikä näkyy esimerkiksi kaikkien asiakkaiden silmän etuosan tutkimisen sisällyttämisellä näöntarkastukseen. Kuitenkin myös hän raportoi kiivaasta työtahdista. Myös muissa haastatteluissa nousi esiin tarkastusten nopeuden arvostus. Eräs haastateltava arvioi työnantajansa arvostavan näöntarkastusnopeutta enemmän kuin silmän terveyden tutkimista, sillä terveyden tutkiminen edellyttää näöntarkastusaikojen pidentämistä, mikä vähentää potentiaalista silmälasiajaviirataa ja täten myös myyntiä. Koska yleinen asenne on haastateltavan mukaan tällainen, arvioi hän myös muutosten tapahtuvan kentällä hitaasti.

Jos miettii näitä yleisimpiä liikkeitä, joissa työtä tehdään, niissä on se 20 minuuttia aikaa. Et sä siinä ajassa ehdi tutkia silmää eikä ne sitä haluakaan, vaan halutaan, että tehdään mahdollisimman paljon näöntarkastuksia, jotta tulee myyntiä. Aika pitkään varmaan saa mennä, että se terveyden tutkiminen tulee siinä optikolla, että pidennetään sitä aikaa. Sittenhän se myynti aina vähenee, kun tarkastukset pitenee. (Haastateltava 1)

Yksi haastateltava kertoi keskustelleensa opintojen sisällöstä ja omasta osaamisestaan esimiehensä kanssa kehityskeskusteluissa ja saaneensa omasta osaamisestaan hyvää palautetta. Hän kuitenkin painotti, että opintojen aikaisella työnteolla on todella suuri rooli osaamisen ja rutiinin kehittymisessä, ja omaa osaamistasoa on aktiivisesti parannettava ahkeralla työnteolla ja itsenäisellä opiskelulla. Pelkät opinnot eivät hänen mukaansa riitä korkeaan osaamiseen, ja työnantaja on haastateltavan mukaan ollut huolestunut opintoihin sisältyvien käytännön harjoittelujaksojen vähentämisestä. Näöntarkastusosaamisen lisäksi haastateltava kertoo myös asiakaspalvelualltiuden, reippaan asenteen ja oma-aloitteisuuden olevan omassa työpaikassaan erityisen arvostettua, sillä myynti ja asiakaspalvelu kattaa suuren osan optometristin jokapäiväisestä työstä. Oma-aloitteisuuden ja työhön tarttuvan asenteen arvostus nousi esille myös muissa haastatteluissa. Optometristeilla koettiin olevan työssään reippaampi tahti kuin monen muun ammattikunnan edustajilla, minkä haastateltava arveli olevan osaksi tiukkatahtiseen työhön valmistavan koulutuksen ansiota. Hänen mukaansa optometristien silmän anatomiaan ja terveyteen liittyvä tietotaito on myös vahvaa verrattuna muihin silmäterveyden parissa työskenteleviin terveysalan ammattilaisiin. Yksittäisenä mainintana haastatteluissa nousi esille myös prisman määrittämisen taidon arvostus. Tämän maininnan perusteella voidaan olettaa, ettei prisman määrittämisen taito ole aikaisemmin valmistuneiden optikoiden eikä valmistuvien optometristien keskuudessa itseisarvo.

6.2.3 Päivittäisen työn sisältö

Kaikkien optikkoliikkeessä työskentelevien haastateltavien päivittäiseen työhön kuuluu pääasiassa näöntarkastuksia, pehmeiden piilolinssien sovitusta ja piilolinssikontrolleja, joita useassa haastattelussa painotettiin optometristin tärkeimpinä työtehtävinä ja osaamisalueina. Sairaalaympäristössä työskentelevän haastateltavan työnkuva poikkeaa muiden haastateltujen optometristien työnkuvasta, ja hän kertoi tehneensä valmistumisensa jälkeen vain muutaman silmälasimääräyksen. Silmäpoliklinikalla optometristin työssä tarvitaan haastateltavan mukaan huomattavasti enemmän sairaanhoidollista tietoa ja osaamista kuin perinteisessä optikkoliikkeessä tehtävässä työssä.

Haastatteluaineiston perusteella näöntarkastukset painottuvat vielä nykyään hyvin yleisesti silmälasireseptin laatimiseen, jolloin tutkimukseen ei haastateltavien kertoman mukaan sisälly säännöllisesti silmän terveydentilan tarkastelua tai diagnostisten lääkeaineiden käyttöä. Ainoastaan yksi haastateltava kertoi tekevänsä kaikille näöntarkastusasiakkaille silmän etuosan mikroskopoinnin ja arvioivansa myös Van Herick -menetelmällä etukammion syvyyttä. Pääasiassa silmän etuosan mikroskopointia tehtiin piilolinssisovitus- ja -kontrollien yhteydessä, jolloin silmän terveydentilan tutkimus rajoittui näöntarkastusten yhteydessä laajimmillaankin ainoastaan silmänpohjakuvien tarkasteluun. Diagnostisia lääkeaineita hyödynnetään haastateltavien mukaan hyvin satunnaisesti ja ainoastaan tilanteissa, joissa näöntarkastus vaatii akkommodaation lääkkeellisen lamauttamisen. Haastateltavien mukaan diagnostisia lääkeaineita ei tavallisessa optikkoliikkeen työarjessa hyödynnetä juuri koskaan silmän puudutusta tai mustuaisen laajentamista varten. Silmätautien poliklinikalla työskentelevä optometrismi kertoo sen sijaan hyödyntävänsä lääkkeitä työssään aktiivisesti.

Optikkoliikkeissä, joissa on käytössä silmänpohjakamera, tarkastellaan haastateltavien mukaan silmänpohjia aktiivisesti silmänpohjakuvien avulla. Yksi haastateltava kertoi kuitenkin työpaikan silmänpohjakamerasta huolimatta jättävänsä silmänpohjien tutkimisen ja silmänsairauksien tunnistamispyrkimykset suoraan silmälääkärille, joten on nähtävissä, etteivät teknologiset apuvälineet ole automaattinen keino aikaansaada optometristeissa aktiivista innostusta silmänpohjien tai yleisesti silmän terveydentilan tarkasteluun. Epäsuoraa oftalmoskopiaa kertoi käyttävänsä silmänpohjien tutkimiseen ainoastaan yksi haastateltava, joka arvioi tarkastelevansa Volkin linssin avulla silmänpohjia keskimäärin joka toiselta asiakkaalta. Muut haastateltavat kertoivat käyttäneensä silmän takaosan tutkimiseen tarkoitettua Volkin linssiä ja oftalmoskooppia ainoastaan opiskelu- tai työtovereidensa kanssa harjoittelutarkoituksessa, mutta ei koskaan asiakkaiden tutkimiseen. Haastateluissa ilmeni myös lisäkoulutuksen toive ja tarve silmänpohjan tutkimismenetelmiin. Myöskään sairaalaympäristössä työskentelevä haastateltava ei jokapäiväisessä työssään tutki aktiivisesti silmänpohjia, sillä silmänpohjan tilan seuranta edellyttävät asiakkaat asioivat ensisijaisesti lääkärin kanssa. Haastateltava kertoo kuitenkin tekevänsä asiakkaille silmän oct- eli valokerroskuvauksia ja muita tutkimuksia, joiden perusteella arvioi asiakkaan tarpeen asioida silmälääkärin vastaanotolla. Oct-kuvaukset eivät ole muiden haastateltavien mukaan osa heidän päivittäistä työarkeaan.

Silmätautien poliklinikalla työskentelevän optometristin työhön sisältyy pääasiassa poliklinikalla asioivien potilaiden esitutkimuksia, potilaiden valmistelua lääkärin vastaanottoa varten, näöntarkkuuden mittauksia, kontrollitutkimuksia, lääkeneuvontaa ja esimerkiksi näkökenttätutkimuksia. Haastateltavan mukaan suurin potilasryhmä sairaalaympäristössä on vanhusten jälkeen lapset, ja työssä toteutetaan runsaasti silmänpainekontrolleja, visuskontrolleja ja peittohoitojen seuranta.

Silmäsairauksien tunnistaminen ja seuranta on tärkeä osa sairaalassa työskentelevän optometristin työtä, ja työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä silmälääkäreiden kanssa. Piilolinssien osalta sairaalaympäristössä käsitellään pääasiassa terapeuttisia linsejä ja heikkonäköisten apuvälineiden osalta esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaisilla potilailla käytettäviä erityislinsejä. Perinteisiä näöntutkimukseen tai silmälasimyyntiin tai -korjaukseen liittyviä työtehtäviä sairaalassa työskentelevän optometristin työhön ei sisälly.

Optikkoliikkeessä tehtävään työhön sisältyy lähes kaikkien haastateltavien mukaan runsaasti myyntityötä. Myynti tapahtuu pääasiassa myymälätiloissa, mutta haastateltavien mukaan myyntiä toteutetaan kuitenkin jo näöntarkastustilanteissa esimerkiksi keskustelemalla asiakkaan kanssa mahdollisista näönkorjausratkaisuista ja tekemällä hänelle näöntarkastuksen tulosten pohjalta linsisuosituksia. Kaikkien haastateltavien päivittäiseen työhön ei sisälly aktiivista myymälätyöskentelyä, vaan arki koostuu pääasiassa näöntarkastuksista ja piilolinssisovituksista. Tällöin myynti tapahtuu juuri edellä mainittujen tuotesuositusten ja näönkorjausvaihtoehtojen esittelyn myötä.

Näöntarkastustilanteeseen liittyviä tutkimuksia, kuten näköhavaintotesteiksi luettavia näkökenttätutkimuksia, kontrastinäkö- ja värinäkö tutkimuksia kertoo tekevänsä työssään säännöllisesti yksi haastateltava optometristi ja satunnaisesti kolme haastateltavaa optometristia. Yksi haastateltava kertoi tehneensä näköhavaintotestit työhistoriansa aikana ainoastaan muutamia kertoja. Näköhavaintotestit korostuvat sairaalaympäristössä työskenneltäessä, mutta myös optikkoliikkeissä niitä teetetään säännöllisesti tiettyjen ammattikuntien edustajille työterveyshoitajien ja -lääkärien lähettäminä. Haastatteluissa nousi esiin tutkimusten tekemisen varmuus, ja haastateltava kertoi tutkimusten sujuvan hyvin osittain jo harjoittelujen aikana tekemiensä näköhavaintotestien ja useiden toistojen myötä syntyneen varmuuden ansiosta. Ortoptisia harjoitteita kertoo opastavansa asiakkaille työssään säännöllisesti yksi optikkoliikkeessä työskentelevä haastateltava ja satunnaisesti yksi haastateltava, mutta muut optikkoliikkeessä työskentelevät kertoivat kokevansa ortoptiset harjoitteet itselleen vieraina tai niiden tuntemuksen olevan niin heikko, ettei harjoitteiden ohjeistamista ole pidetty mielekkäänä. Myöskään sairaalaympäristössä työskentelevä optometristi ei ohjeista aktiivisesti potilaille ortoptisia harjoitteita. Heikkonäköisten apuvälinesovituksia ei haastattelujen mukaan hallitse eikä tee omassa työssään kukaan neljästä optikkoliikkeessä työskentelevästä haastateltavasta, ja sairaalaympäristössä työskentelevän optometristinkin tekemät apuvälinesovitukset rajoittuvat satunnaisesti määrättäviin värillisiin erikoislinseihin.

Linssien mitoitusta, kehysten taivuttelua, silmälasien luovutuksia ja pieniä kehysten huoltotöitä lähes kaikki optikkoliikkeessä työskentelevät haastateltavat kertovat tekevänsä lähes päivittäin. Pääasiassa näöntarkastustiloissa työskentelevä optometrismi sen sijaan kertoo tekevänsä lasien luovutuksia ja säätöjä huomattavasti vähemmän, sillä myymälätyöskentelyä sisältyy työarkeen niukasti. Myöskään sairaalassa työskentelevän optometristin työhön ei sisälly silmälaseihin liittyviä toimenpiteitä. Varsinaisia korjaustoimenpiteitä tai linssien hiontaa myös myymälän puolella työskentelevät optometristit kertovat tekevänsä erittäin harvoin.

Myös tekninen osaaminen ja erilaisten teknisten apuvälineiden ja laitteiden käyttötaito korostuu optometristin työssä. Haastatteluissa nousivat esiin erityisesti silmänpohjakamera, autorefraktometri, automaattiforopteri ja iCare-silmänpainemittari, joiden käyttäminen sisältyy jokapäiväiseen optikkoliikkeessä tapahtuvaan työhön. Sairaalapuolella hyödynnetään haastatellun sairaalaoptometristin mukaan runsaasti muun muassa OCT-kameraa, näkökenttälaitetta ja Goldmannin tonometriä, minkä lisäksi työhön sisältyy säännöllisiä laitteiden huoltotoimenpiteitä, kuten kalibrointia ja pieniä korjauksia. Teknisten näkemiseen liittyvien laitteiden lisäksi optometristin työssä hyödynnetään myös säännöllisesti tietokonetta ja sen avulla hallittavia asiakastietojärjestelmiä, ajanvarausohjelmistoja ja muita tiedonhaun, -kulun ja -hallinnan kannalta välttämättömiä ohjelmia.

Erytyisesti vilkkaissa optikkoliikkeissä, jotka sijaitsevat keskeisellä paikalla kaupunkien keskusta-alueilla, korostuu englannin kielen käyttötaito. Kolmen haastateltavan mukaan englannin kieltä tarvitaan työssä viikoittain. Yksi haastateltava kertoi kokevansa vieraiden kielten käyttötaiton työssään haastavaksi, sillä englantia puhuvia asiakkaita asioi liikkeessä varsin vähän eikä kielitaitoa ole ollut tarpeen kehittää ja pitää yllä. Yleisesti englannin kieltä pidettiin haastateltavien keskuudessa tärkeänä tiedon hankkimisen kannalta, sillä näkemiseen ja silmäterveyteen liittyvä tieteellinen tieto on saatavilla usein ainoastaan englannin kielellä. Ruotsin kielen haastateltavat kokivat työssään varsin vaikeana ja osa haastateltavista myönsi, ettei kykenisi asiakastilanteiden hoitamiseen ruotsin kielellä. Sairaalaympäristössä työskentelevä haastateltava sen sijaan kertoi käyttävänsä työssään ruotsin kieltä päivittäin, vaikka kokeekin sen erittäin haastavaksi.

Kaikki haastatellut optometristit tekevät kertomansa mukaan säännöllistä yhteistyötä samassa työympäristössä työskentelevien silmälääkärien kanssa. Silmälääkärien konsultointia hyödynnetään optikkoliikkeissä runsaasti näöntutkimustilanteissa, joissa ilmenevien oireiden tai löydösten tulkitsemiseen optometristit eivät ole kokeneet omien taitojensa riittävän. Silmälääkäreitä pyydetään myös usein apuun silmänpohjakuvien tulkitsemisessä. Lääkärien konsultoinnin nähtiin korostuvan

väestön ikääntyessä ja silmäsairauslöydösten ja -epäilyjen lisääntyessä, ja optometristin ja silmä-lääkärin välisen yhteistyön merkitys nousi haastatteluissa esiin tämän myötä erittäin tärkeänä osana päivittäistä työtä. Yksi haastateltava kertoi lääkärin ja optometristien yhteistyön olevan omalla työpaikallaan erittäin vahva, jolloin avun ja tuen hakeminen ja uusien asioiden oppiminen on ollut vaivatonta. Haastateltava kertoi myös lääkärin auttavan ja neuvovan mielellään, jolloin tilanteet ovat olleet molemmin puolin miellyttäviä ja jolloin apua on mahdollista saada hyvin matalalla kynnyksellä. Haastateltavan mukaan jotkut silmälääkärit ovat kertoneet kokevansa optometristien tilanteen ongelmalliseksi, sillä työhön kuuluu silmän terveyden tutkimiseen tähtäviä toimenpiteitä, vaikka optometristien keskimääräinen tietämys silmäterveydestä ja -sairauksista ei ole heidän mukaansa riittävän laaja.

6.3 Tulevaisuus

Tulevaisuuden ja oman alan sisällön pohtiminen on erityisen tärkeä osa optometristin työtä aikana, jolloin alalla ja koulutuksen sisällössä ja painotuksissa on tapahtunut ja edelleen tapahtumassa huomattavia muutoksia. Opinnäytetyötä varten haastatellut optometristit vertailivat haastattelua varten omaa opetusohjelmaansa ja vuonna 2018 uusittua opetussuunnitelmaa, minkä perusteella tähän opinnäytetyöhön on koottu valmistuneiden optometristien ajatuksia vanhan ja uuden tutkintosisällön eduista ja haitoista, alan tulevaisuudesta sekä työssä kohdattavista uhista ja mahdollisuuksista.

6.3.1 Tutkinnon sisältöä koskevat toiveet ja ehdotukset

Haastatteluissa nousi esiin erityisen voimakkaasti valmistuneiden optometristien epävarmuus omista taidoistaan silmäterveyden tutkimisen kentällä. Opiskelutovereiden terveiden ja nuorten silmien toistuva tutkiminen koettiin ongelmalliseksi, sillä haastavien tapausten kohtaaminen ja tutkiminen jää tällöin opiskeluaikana lähes olemattomaksi. Mahdollisuus ulkopuolisten asiakkaiden tutkimiseen koettiin tärkeäksi sekä näköongelmien ja silmäterveyden tutkimistaitojen että asiakaspalvelutaitojen kartuttamiseksi, minkä avulla työelämään siirtyminen olisi haastateltavien mukaan vattomampaa ja varmuus asiakkaiden tutkimiseen suurempaa. Ulkopuolisten asiakkaiden saamiseksi eräs haastateltava nosti esille ajatuksen opetusklinikan perustamisesta, jonka avulla olisi mahdollista yhdistää toisiinsa harjoitusta kaipaavat opiskelijat ja hyvin monen tasoisten näkemi-

seen ja silmäterveyteen liittyvien ongelmien kanssa elävät potilaat. Toisessa haastattelussa haastateltava toi esiin mahdolliset yhteistyöprojektit esimerkiksi vanhainkotien kanssa, joista olisi mahdollista löytää haastavampia tutkittavia. Eräs haastateltava kertoi toivoneensa opetusta siitä, miten tunnistaa jo vähäisiä silmäsairauksiin viittaavia muutoksia silmässä. Hänen mukaansa ainoastaan rärkeimpien tapausten opettaminen ei ole paras ratkaisu käytännön työelämän kannalta, sillä valtaosa arjessa vastaantulevista silmässä havaittavista poikkeavuuksista on lieväasteisia, eikä erittäin harvinaisten ja vakavien silmäsairauksien tunnistaminen ole käytännön kannalta lainkaan niin olennaista kuin varhaisten sairauten liittyvien muutosten tunnistaminen. Silmän terveyden saralla toivottiin enemmän opetusta myös erilaisten tutkimusvälineiden, kuten Goldmannin applanaatiotonometrin tai kolmipeilin, käyttöön.

Hajanaisia toiveita eri osa-alueihin tuli haastateltavilta paljon. He toivoivat muun muassa lisää opetusta eri lääkeaineiden vaikutuksesta silmiin, myopiakontrolleista, lasten lappuhoidoista sekä näönkehitymisestä ja sen kontrolloimisesta. Yhteisnäön ongelmat nousivat esille muutamassa haastattelussa, ja niiden tutkimiseen kaivattiin erityisesti lisää apua. Prismien määrityksen sekä ortoptisten hoitojen harjoittelua kaivattiin enemmän. Osaksi niiden opetusten vähäisyyteen vaikutti erään haastateltavan mielestä opettajien kielteinen asenne, johon toivottiin muutosta. Jo aikaisemmin esille nousseen näöntarkastusten nopeuttamisen ongelmaan toivottiin uudenlaista opetusta. Haastateltavat toivoivat opettajien ottavan opetuksessa huomioon työelämän vaatimukset näöntarkastuksen aikarajoituksista ja pyrkivän valmentamaan opiskelijoita yltämään näihin aikarajoituksiin. Esimerkiksi kiireisten liikkeiden tahdissa pysymisen varmistamiseksi haastateltavat kertoivat toivoneensa neuvoja siihen, missä näöntarkastuksen osa-alueissa on mahdollista oikoa ja missä tilanteissa tiettyjä tutkimuksia on turvallista jättää tekemättä.

Haastatteluissa nousi esiin myyntityön sisällyttäminen lähiopetukseen, mutta myös pohdintaa, olisiko myymistä ja asiakaspalvelua mahdollista edes opettaa perinteisessä oppilaitosympäristössä ilman todellisia asiakaspalvelutilanteita. Eräs ratkaisu voisi haastateltavien mukaan olla esimerkiksi myyntipsykologiaan painottuva opintojakso. Yksi haastateltava yhdisti haastattelussa myyntityöhön myös tutkinnon muut sisällöt. Hän arvioi hyötynensä myymälätyössä esimerkiksi paja- ja silmälasiteknologian opintojaksoista, sillä koki niistä saamansa tiedon pohjalta pystyneensä esittelemään asiantuntevammin ja myymään tehokkaammin esimerkiksi erilaisia silmälasilinssejä. Myyntiä ei täten nähty yksiselitteisesti omana erillisenä kokonaisuutenaan vaan muihin opinnoissa opittuihin tietoihin ja taitoihin linkittyvänä osana, jolloin myynti- ja asiakaspalvelutyössäkin vaadittava asiantuntijuus kehitty teoriapainotteisten opintojen pohjalta ja kehittää täten myös valmistuvan optometristin myyntivalmiuksia.

*Myyntityössä auttaa se pajaosaaminen. Se ymmärrys silmälasiteknologiasta, lasien taivut-
telusta ja muusta, kun osaat kertoa asiakkaalle linssistä ja miten asiakas tulee niillä nä-
kemään. Tavallaan näiden kautta pystytään vaikuttamaan siihen asiakastytyvyyteen.
Koen että sitä kautta tulee se. Osaat oman ammattisi ja mitä teet. Nykyisellään tämä on
ihan riittävää opetusta myyntityöhön eikä sitä tarvitse lisätä. (Haastateltava 3)*

Opintoihin sisältyvää pajatyoäskentelyä ja siihen sisältyvää silmälasiooppia ei haastatteluissa suora-
naisesti kritisoitu eikä siihen esitetty muutosehdotuksia, mutta todellisten työelämässä kohdatta-
vien asiakastilanteiden ja todelliselle asiakkaalle määrättyihin silmälasihin liittyvien säätö- ja kor-
jaustöiden koettiin olevan kokonaisuudessaan opettavaisempia kuin lähiopetuksessa tehtävien
linssihiontojen tai esimerkiksi erilaisten juotosten harjoittelu. Haastateltavien vastauksista oli
havaittavissa tarve harjoitella nykyistä laajemmin erityisesti erilaisia kehystenkorjaus- ja säätötoi-
menpiteitä, joita arkisessa työelämässä kohdataan päivittäin. Linssihionta- ja juotostöiden harjoit-
telua haastateltavat eivät pitäneet yhtä merkittävinä, sillä niiden hyödyntäminen työelämässä on
huomattavasti vähäisempää.

6.3.2 Uuden opetussuunnitelman hyödyt ja haitat

Haastateltavat optometristit saivat ennen haastatteluja tarkasteltavakseen sekä opiskeluaikanaan
itse noudattamansa opetussuunnitelman että vuonna 2018 käyttöön otetun uuden opetussuunni-
telman, minkä lisäksi he pääsivät vertailemaan opetussuunnitelmien sisältöä niistä laaditun luvussa
3.4.3 esitetyn taulukon avulla. Taulukosta ilmenee, että erityisesti lääketieteellisissä opinnoissa tut-
kintoon sisältyvät opintopistemäärät ovat kasvaneet huomattavasti. Muita huomattavia muutoksia
on tapahtunut matematiikan, fysiikan, kemian ja optiikan opinnoissa, tutkimus-, kehittämis- ja joh-
tamisopinnoissa, piilolasiopinnoissa, työelämäharjoittelussa, pajaopinnoissa sekä vapaasti valitta-
vissa opinnoissa. Matematiikan, fysiikan, kemian ja optiikan, pajaopintojen, työelämäharjoittelun
sekä vapaasti valittavien opintojen määrä on vähentynyt. Lääketieteellisten opintojen lisäksi tutki-
mus-, kehittämis- ja johtamisopintojen sekä piilolasiopintojen määrä on lisääntynyt. Muiden opinto-
jen määrä kahden tarkasteltavan opetusohjelman välillä on pysynyt täysin tai lähes samana.

Haastatteluissa muutokset uudessa opetussuunnitelmassa nähtiin pääosin positiivisessa valossa.
Haastateltavien turhiksi kokemat kurssit oli osaksi poistettu tai niiden sisältöä oli muutettu enem-
män optometristeille kohdistetuiksi. Lisäksi niiden osa-alueiden, joihin haastateltavat kertoivat kai-

vanneensa enemmän opetusta, opetusta oli lisätty. Yleisen kemian ja matematiikan kurssien poistaminen sekä muiden ensimmäisen vuoden kurssien supistaminen ja muuttaminen enemmän optometristeille suunnattuun muotoon nähtiin lisäävän mahdollisuuksia keskittyä enemmän optometristeille tärkeään tietoon ja tiedon kertaukseen, jolloin ammatissa hyödynnettävät asiat jäävät myös paremmin mieleen.

Positiivisessa valossa yksittäisistä kursseista nousi esille silmän terveyden osa-alueeseen lisätyt kurssit, kuten yleissairauksien vaikutus silmiin, sekä silmän patologian jakaminen etu- ja takaosan patologiaan. Refraktiivinen kirurgia, binokulariteetin ja näönkehittymisen opintojaksot, näköergonomia, neurologia, sekä pediatrien optometria koettiin kiinnostaviksi ja hyödyllisiksi lisäyksiksi uuteen opetussuunnitelmaan. Optometristit kohtaavat työssään runsaasti lapsia, joilla on erilaisia näkemisen ongelmia, ja lisää haastetta tuovat alan tulevaisuuden muutokset, joissa optometristeille saattaa kuulua myös alle 8-vuotiaiden näön tutkiminen. Tämän perusteella lasten näköön keskittyvä pediatrien optometrian opintojakso koettiin erityisen tärkeäksi. Eräs haastateltava koki refraktiivisen kirurgian opintojakson sisällyttämisen tutkintoon erityisen tarpeelliseksi, sillä koki tarvitsevansa myös itse työssään tietoa muun muassa refraktiivisen kirurgian potentiaalisesta asiakaskunnasta, leikkaustekniikoista ja potilaiden ohjeistamisesta. Yksi haastateltava nosti esille työhyönteisötaitoja käsittelevän opintojakson ja kertoi kaivanneensa luokkatovereidensa kanssa lisäystä tähän osa-alueeseen jo opiskelujensa aikana. Näin ollen haastateltava koki kurssin erityisen tärkeäksi uudessa opetussuunnitelmassa. Osa haastateltavista kertoi kokevansa pajaopintojen vähentämisen huonona muutoksena, vaikka sen tiedostettiin olevan välttämätöntä alan muuttuessa enemmän silmänterveydelliseen suuntaan.

Suuret muutokset opintosuunnitelmissa herättivät osissa haastateltavissa huolta siitä, säilyvätkö näöntarkastukseen ja piilolinssisovituksiin kohdistuvat perusopinnot ennallaan. Haastateltavat kokivat näöntarkastusopintojen olevan edelleen olennaisin osa optometristin tutkintoa, minkä vuoksi opintojaksoja ei tulisi missään tapauksessa vähentää. Näöntarkastustaidot ovat haastateltavien mukaan optometristien tärkein ammatillinen taito, minkä vuoksi tätä osa-aluetta tukevat opintojaksot, kuten yleinen näönhuolto ja binokulariteettia koskevat opinnot, koettiin edelleen erityisen tärkeiksi. Piilolinssiopintojen lisäys ei herättänyt haastateltavissa juurikaan keskustelua. Kommentointi jäi vähäiseksi mahdollisesti siksi, että haastateltavat kertoivat pääosin saaneensa tällä osa-alueella riittävästi opetusta omien opintojensa aikana, eivätkä siksi nähneet opetuksen määrän suhteen erityistä muutoksen tarvetta. Opintojen lisäystä ei koettu myöskään huonona asiana. Erään haastateltavan mielestä piilolinssisovitukseen liittyvien käytäntöjen tulee sisältyä tutkintoon,

mutta linssihin liittyviin erityispiirteisiin on käytännöllisintä perehtyä vasta työelämässä eri linssi-valmistajien suuren määrän ja esimerkiksi toisistaan poikkeavien sovitushjeiden vuoksi. Haastateltava ei koe vastaavien yksityiskohtien opettamisen ja ulkoa opettelun olevan tutkinnon suorittamisen kannalta järkevää.

Silmän terveyteen liittyviä opintoja pidettiin tärkeinä näöntarkastus-, ja piilolinssiopintojen rinnalla, ja suurin osa haastateltavista koki silmän terveyttä käsittelevien opintojaksojen lisäämisen positiivisena asiana. Silmän terveydentilan arvioinnin taito koettiin tärkeäksi, vaikkei silmäterveyttä ehtisikään tutkia aina käytännössä näöntarkastusten yhteydessä. Uusi opetussuunnitelma koettiin vastaavan tulevaisuuden tarpeita silmän terveyden tutkimisen osalta. Esille nousi kuitenkin huoli siitä, että optometristeille tärkeitä perusopintoja, kuten näöntarkastusopintoja ja työelämäharjoitteluja, karsitaan silmän terveydellisen puolen lisäämisen vuoksi. Haastateltavien mukaan karsimista tulisi tehdä ensisijaisesti työelämän kannalta vähemmän tärkeiden kurssien puolelta, kuten mikrobiologian ja patologian sekä muiden kaikille sosiaali- ja terveystaloille yhteisten kurssien puolelta. Yksi haastateltava antoi eriävän mielipiteen aiheesta, sillä hän koki uudessa opinnoissa olevan liikaa silmän terveydellistä puolta. Haastateltavan mukaan silmäsairauksien tunnistaminen ja silmän terveydentilan tutkiminen kuuluu ensisijaisesti silmälääkärin työhön. Vaikka haastateltava tiedostaa alan olevan menossa yhä voimakkaammin silmänterveydellisen osaamisen puolelle, suunta on hänelle epämieluisuinen. Haastateltava kokee myös nykyisen näöntarkastuskulttuurin ja tiukkojen aikataulujen olevan ristiriidassa kasvavien silmänterveyden tutkimisen vaatimusten kanssa. Hän kertoo huolestuneensa ajatuksesta, että optometristit tekisivät tulevaisuudessa myös diagnoosit, sillä hän kokee työnsä päätarkoitukseksi näöntarkastusten tekemisen ja silmälasien määräämisen. Pääasiassa haastateltavat suhtautuivat alan murrokseen kuitenkin varovaisen positiivisesti.

Sitten nuo kaikki silmänterveyden opinnot ovat lisääntyneet, mikä on hyvä juttu. Kivan oloisia kursseja. Kyllä luulen, että noista ihan hyötyä on. (Haastateltava 5)

Haastateltavat kokivat myös vapaasti valittavien opintojen vähentämisen myönteisenä muutoksena. Heidän kokemuksensa mukaan kursseissa ei ollut riittävästi optometristeja hyödyttäviä opintoja eikä niiden valinnassa ohjattu riittävästi. Tämän vuoksi opiskelijat olivat erään haastateltavan mukaan tilanteessa, jossa vapaasti valittava kurssi oli tutkinnon valmistumisen varmistamiseksi suoritettava ja valituksi tuli jokin satunnainen kurssi, joka ei hyödyttänyt valmistuvan optometristin ammattiosaamista toivotulla tavalla. Vapaasti valittaviin opintoihin sidottujen opintopisteiden toivot-

tiin siirtyvän johonkin muuhun hyödylliseen osa-alueeseen. Ratkaisuna voisi haastateltavien mukaan olla myös ylimääräisen työharjoittelujakson sisällyttäminen vapaasti valittaviin opintoihin, jotta lisää harjoittelua kaipaavat pääsisivät tarpeensa mukaan tekemään lisää käytännön työtä optisen alan kentällä.

Harjoitteluiden vähentäminen nosti haastateltavissa esille huolen tulevien optometristien osaamisesta valmistumisensa jälkeen. Harjoitteluiden koettiin vaikuttavan merkittävästi opiskelijoiden osaamisen tasoon heidän valmistuttuaan. Yksi haastateltava kertoi kuulleensa eräältä yrittäjältä, ettei kentälle uskalleta tulevaisuudessa palkata vastavalmistuneita optometristeja liian vähäisten harjoittelujaksojen ja käytännön kokemuksen puutteen vuoksi. Uudessa opetussuunnitelmassa on haastateltavien mielestä liian vähän työelämäharjoittelua, ja myös harjoittelun ajankohtiin toivottiin kiinnitettävän nykyistä enemmän huomiota. Erään haastateltavan mukaan harjoitteluiden tulisi olla sellaisena ajankohtana, että opiskelija pystyy käytännössä toimimaan ja tekemään ennen valmistumistaan myyntityön lisäksi myös optikon työtä. Harjoittelujen merkitys koettiin heti näöntutkimukseen ja silmän terveyden tutkimiseen liittyvien perusasioiden jälkeen suurimpana, ja muiden opintojen, erityisesti silmän terveydentilan tutkimisen, lisäämistä ei toivottu tapahtuvan harjoitteluiden kustannuksella.

Harjoitteluja ei ole nyt kuin ne kaksi enää. Se on mun mielestä huono, niitä pitäisi ehdottomasti olla lisää. Jos kolmannen vuoden kevään alussa on viimeinen harkka, niin se on aivan liian aikaisin. Olisin ollut aivan hukassa, jos mulla ei olisi ollut sitä viimeistä harjoittelua just ennen valmistumista. (Haastateltava 2)

Englanninkielisten opintojaksojen lisääminen oli joidenkin haastateltavien mukaan ongelmallista, kun taas toiset kokivat sen välttämättömänä tulevaisuuden ja tieteellisen tiedon löytämisen ja hyödyntämisen kannalta. Moni haastateltavista koki englanninkielisen opetuksen seuraamisen hankalaksi haastavan ammattisanaston ja asiasisällön vuoksi. Vieras opetuskieli koettiin ongelmalliseksi myös siksi, ettei se ole opettajan eikä opiskelijoiden äidinkieli ja väärinymmärrysten vaara on huomattava. Haastateltavat toivoivat opetuskielen olevan suomi, jotta jokaisella opiskelijalla olisi yhtäläinen mahdollisuus ymmärtää opetettava asia mahdollisimman hyvin. Myös materiaalien löytymisen ainoastaan englanniksi koettiin ongelmalliseksi, vaikka kaikki haastateltavat kertoivatkin tiedostavansa suomenkielisen tieteellisen kirjallisuuden puuttumisen. Haastateltavat tiedostivat myös englanninkielisten opintojen hyödyn, sillä orientoitumalla vieraskielisiin opintoihin myös tiedonhaku

englanninkielisestä kirjallisuudesta ja artikkeleista on vaivattomampaa ja valmiudet tarvittavan tiedon hakemiseen huomattavasti laajemmat. Hyödyntämällä kattavasti kansainvälistä kirjallisuutta opiskelijalla on erinomaiset mahdollisuudet kehittää itseään ja omaa osaamistaan. Esimerkiksi silmän terveydentilaan ja yhteisnäön tutkimiseen liittyvää tietoa on haastateltavien mukaan löydettävissä lähes ainoastaan englannin kielellä, minkä vuoksi myös englanninkielisen erityissanaston hallinta koettiin tiedonhankinnan kannalta tärkeäksi. Asiakaspalvelutilanteissa alan erityissanastosta ei sen sijaan koettu olevan erityistä hyötyä, sillä peruskielitaito riittää asiakastyöhön.

Se on mun mielestä vähän hankala, että kurseista on osa muuttunut englanniksi. Kyllähän siinä pitää ottaa vaihto-oppilaat huomioon, mutta hyvä kun selvisi suomeksi teorioista, saati sitten englanniksi. Ja tietääkseni se on käytännössä mennyt siihen, että suurin osa materiaaleista on englanniksi. - - Enkku toisaalta sitten taas hyvä, että sitä on enemmän koska sitä tarvii kentällä niin paljon. Ja se että vaikkei englantia osaisikaan täydellisesti, niin asiakkaat arvostaa hirveästi sitä, että pystyt tehdä näöntarkastuksen englanniksi.
(Haastateltava 2)

Opetussuunnitelman rakenteen muutosten lisäksi haastateltavat toivoivat muutoksia yksittäisten opintojaksojen sisältöihin. Uuteen opetussuunnitelmaan sisältyvien opintojaksojen nimiä pidettiin lupaavina, vaikka opintojaksojen sisältö herättikin epäilyksiä. Eräs haastateltava pohti, onko opetusta ja uusien opintojaksojen sisältöä muokattu vastaamaan riittävän laajasti nykyisiä työelämän tarpeita. Kurssien sisältöön ja opettavien sisältöjen opetustyyliin toivottiin haastatteluissa kehittämistä, ja eräs haastateltava ehdotti mahdollisuutta sisällyttää opintojaksoihin muun muassa silmälääkärien ja kentällä työskentelevien optometristien toteuttamaa opetusta entistä tiiviimmän työelämälinkityksen rakentamiseksi. Tulevaisuudessa toteutettava kliinisen optometrian maisteriohjelma herätti haastateltavissa toiveen siitä, että perustason ammattikorkeakoulututkinnon rakenteessa tehtävien muutosten sijaan pyrittäisi kehittämään jo olemassa olevien opintojaksojen sisällöistä entistä laadukkaampia ja entistä tiiviimmin työelämään linkittyviä. Eräs haastateltava kertoi turhautuneensa opintojensa aikana avun puuttumisen vuoksi, sillä ei kokenut saavansa riittävästi tukea opiskeluun ja tiedon etsintään vaan kehotuksen etsiä tietoa itsenäisesti. Tämän myötä hän koki jääneensä opintojensa kanssa yksin ja päätyneensä umpikujaan tilanteissa, joissa ei onnistunut tiedonhaussa yrityksistä huolimatta. Haastateltava koki, että tiedon panttaamista harjoitettiin tarkoituksella, ja toivoi asiaan muutosta.

Kun nythän se nopea muutos, rakennemuutos, on tehty, että pitäisikö välillä sitten sen rakenteen muuttamisen sijaan keskittyä siihen, mitä siellä rakenteen sisällä voitaisiin tehdä asioita paremmin. Ei se, että mitä opetetaan vaan se, miten opetetaan. Että saataisiin ne kurssit, jotka on nyt kehitetty ja luotu, että saataisiin niiden sisältö toimimaan. Kurssien nimethän ovat hyviä ja kuulostavat tarpeellisilta, mutta se, mikä ratkaisee, on se, mitä ne opettajat tekevät sillä kurssilla ja mitä ja miten ne opettavat. (Haastateltava 3)

Kokonaisuudessaan opetussuunnitelmassa tehdyt muutokset koettiin haastateltavien keskuudessa myönteisinä. Muutoksia oli tehty suurelta osin juuri niihin osa-alueisiin, joihin haastateltavat kertoivat haastatteluissa kaipaavansa uudistuksia.

6.3.3 Alan tulevaisuus

Alan tulevaisuudesta puhuttaessa haastateltavat ymmärsivät optisen alan olevan menossa yhä voimakkaammin silmäterveydelliseen suuntaan. Osa haastateltavista koki muutoksen positiivisena ja osa negatiivisena. Haastatteluissa nousi esille huoli siitä, että optometristien tulisi tulevaisuudessa tehdä diagnooseja ja ottaa tämän myötä entistä suurempi vastuu asiakkaan silmien terveydentilasta. Osa haastateltavista toivoi, että silmän terveyden hoito ja silmäsairauksien diagnosointi kuuluisi edelleen ainoastaan silmälääkärin tehtäviin ja optometristit keskittyisivät näönhuoltoon ja silmälasij- ja piilolinssimääräyksiin. Toinen puoli haastateltavista koki silmänterveydellisen puolen muutokset alalla positiivisena asiana. Muutosten avulla silmäsairauksien havaitseminen on tehokkaampaa, jolloin potilaat on mahdollista saada hoitoon entistä varhaisemmassa vaiheessa. Eräs haastateltavista myönsi pelkäävänsä lisääntyvää vastuuta työssään, eikä toivonut esimerkiksi laajempia lääkkeenmääräisoikeuksia optometristeille. Hän kertoi kokevansa pääasialliseksi tehtäväkseen edelleen perinteisen näöntarkastuksen ja silmän terveyden tutkimisen olevan pääsääntöisesti silmälääkärin tehtävä.

Hankala kuvitella, että optikko alkaisi enemmän tutkia silmän terveyttä, koska se on mielestäni sitä silmälääkärin hommaa. Miten se sitten käytännössä menisi, kun ensin etsisit ja tunnistaisit jonkin sairauden ja sitten lääkäri tekee sen saman. Onhan siinä tietysti se, että silloin niitä ei jää huomaamatta, että on siinä se etu. -- Ainakaan mitään lääkkeitä en näkisi itseni määräävän. Tuntuu että lääkäreillä on todella iso vastuu, ja itselleni en sellaista vastuuta haluaisi. Kuitenkin lääkäri on lääkäri. (Haastateltava 1)

Tulevaisuuden muutokset herättivät haastateltavissa huolta siitä, miten uudet silmän terveydentilan tutkimisen vaatimukset saadaan sisällytettyä lyhyeen näöntarkastusaikaan. Näöntarkastusaikojen muutostarve nähtiinkin tämän myötä välttämättömänä, sillä jo nykyisessä näöntarkastustahdissa kiire on haastateltavien mukaan säännöllisesti läsnä eikä ylimääräisille tutkimuksille ole aikaa. Haastateltavien mukaan näöntarkastuksen yhteydessä tapahtuva silmän etuosan mikroskopointi on viime vuosien aikana ajanpuutteesta huolimatta yleistynyt, ja sen uskottiin lisääntyvän vielä jatkossakin. Haastateltavat olivat kuitenkin epävarmoja, miten nopeasti työelämässä vaadittavat muutokset tulevat tapahtumaan vastaamaan uusia tutkimuskäytäntöjä.

Eräs haastateltava arvioi oman työkokemustensa perusteella muutosten tapahtuvan eri tahdissa eri paikoissa. Hän arvioi, etteivät alan muutokset näy yhtä nopeasti monissa pienissä optikkoliikkeissä, joissa esimerkiksi teknisten apuvälineiden, kuten silmänpohjakameran ja OCT:n, käyttö näöntarkastuksen ja silmän terveyden tutkimisen apuna ei ole yhtä yleistä kuin laajasti varustetuissa ketjuliikkeissä. Tutkimuskäytännöissä tapahtuvien muutosten lisäksi työelämään on tuonut uudenlaisia yksityiskohtia myös pienemmät muutokset, kuten Kanta-järjestelmän yleistyminen. Eräs haastateltava kertoi myös havainneensa vuosien saatossa muutoksen ammattinimikkeissä, kun optikot korvautuvat vähitellen optometristeilla. Optometristien koettiin lisääntyneen erityisesti sairaaloissa, ja kehityssuunnan nähtiin pitkällä tähtäimellä jatkuvan.

Yhdeksi optisen alan muutoksiin liittyväksi ongelmaksi eräs haastateltava koki Metropolian ja Oulun ammattikorkeakoulun opetuksen sisältöjen poikkeavuuden ja oppilaitosten välisen yhteistyön puutteen. Hän näki koulutuksen yhdenmukaistamisen olevan tärkeää koko optisen alan tulevaisuudelle ja koki oppilaitosten välisen orastavan kilpailun ja naljailun ongelmalliseksi. Pienellä erityisalalla yhteistyön tekemisen tärkeys korostuu.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Haastattelututkimukseen valikoituneet optometristit ovat haastatteluhetkellä olleet työelämässä valmistumisestaan saakka eli 2-3 vuotta. Tämän ajanjakson aikana haastateltavat ovat ehtineet paneutua työelämän käytäntöihin, ehtineet havaita omat ammatilliset vahvuutensa ja heikkoutensa ja kyenneet peilaamaan saamaansa koulutusta työelämässä kohdattuihin tarpeisiin. Opintojen päättymisestä on kuitenkin kulunut niin lyhyt aika, että opintoja ja opintojen aikaisia kokemuksia ja tunteita käsittelevien keskustelujen sisältöjä on voitu pitää luotettavina.

Ensimmäisessä tutkimusongelmassa pyrittiin selvittämään, millaisena valmistuneet optometristit kokevat suorittamansa tutkinnon sisällön. Ongelmaa pyrittiin avaamaan haastattelukysymyksillä, jotka käsitelivät opintojen päättymisen ja työelämään siirtymisen hetkeä sekä haastateltavien kokemuksia omista valmiuksistaan optometristina työskentelyyn opintojen päättyessä. Haastatelluissa selvitettiin, missä osa-alueissa haastateltavat kokivat olleensa vahvoilla siirtyessään opinnoista vakituiseen työelämään, millaisena haastateltavat kokivat oman osaamisensa valmistuttuaan ja mitä taitoja haastateltavat kokivat oppineensa vasta opintojen päätyttyä. Tähän tutkimusongelmaan paneuduttiin analyysiosion opinnot-osiossa luvussa 6.1.

Haastattelut antoivat melko yksiselitteisen käsityksen Oulun seudun ammattikorkeakoulusta valmistuvien optometristien taidoista. Kaikki haastateltavat kokivat niin sanotun perustyön eli näöntarkastus- ja piilolinssisovitustaitonsa riittäviksi opintojen päättymisen jälkeen, vaikka käytännön työn kerrottiin olevan joiltain osin hieman haparoivaa. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että työn tekemisen nopeus ja taidot kasvavat kokemuksen ja toistojen myötä, eikä pelkkä oppilaitoksella tapahtuva opetus riitä tarjoamaan tarpeeksi vahvoja valmiuksia sujuvaan ja riittävän ripeään työhön tai korkeaan osaamistasoon. Työelämäyhteys jo opintojen aikana koettiin äärimmäisen tärkeäksi, jotta vakituiseen työelämään siirtyminen opintojen jälkeen olisi mahdollisimman mutkatonta. Myös Tynjälän (2008, 133) mukaan yksilön on rakennettava teoreettisen tietoperustan rinnalle työpaikka- ja tilannesidonnaista osaamista tullakseen asiantuntijaksi. Tämä voi tapahtua usein ainoastaan todellisessa työympäristössä. Työpaikka voi myös toimia virallisen koulutuksen toteutusympäristönä, ja parantamalla yhteistyötä oppilaitosten ja työympäristöjen välillä sekä kehittämällä

työssäoppimista on mahdollista muuttaa oppimisen luonnetta ja luoda täysin uudenkaltaisia oppimismahdollisuuksia. (Tynjälä 2008, 133–134.)

Silmän terveyden tutkimisen taitojen kehittyminen korostui erityisesti silmätautien poliklinikalla työskentelevän optometristin haastattelussa, mutta lähes kaikki muutkin haastateltavat raportoivat ottavansa säännöllisesti työssään kantaa tutkimiansa asiakkaiden silmien terveydentilaan ja oppineensa silmäsairauksista ja tutkimusmenetelmistä huomattavan paljon siirryttyään opintojen jälkeen työelämään. Silmän terveyden tutkimisen opintoihin haastateltavat kertoivat olevansa osittain tyytymättömiä, sillä he eivät kertomansa mukaan kokeneet saaneensa opinnoista riittäviä valmiuksia silmän terveydentilan tutkimusmenetelmien käyttämiseen tai silmäsairauksien tunnistamiseen. Haastateltavat raportoivat päässeensä harjoittelemaan tutkimusmenetelmiä opintojensa aikana liian vähän ja kokeneensa valmistuttuaan olonsa epävarmaksi silmän terveyttä koskevissa kysymyksissä.

Sujuvan työelämään siirtymisen kannalta haastateltavat pitivät erityisen tärkeinä opintojaksoina työelämäharjoitteluja, joiden aikana opiskelijoiden on mahdollista tutustua arkiseen optometristin työhön, myyntiin ja asiakaspalveluun. Erityisesti mahdollisuutta tutkia potilaita, joilla ilmeni haastavia näkemisen ongelmia tai silmäsairauserpäilyjä, pidettiin erityisen arvokkaana, sillä perinteisillä oppilaitoksella toteutettavilla opiskeluryhmän omilla harjoitustunneilla vastaavien tilanteiden harjoittelu ei ollut mahdollista. Myös Tynjälä (2008, 134) on maininnut aihepiiristä tekemässään tutkimuksessa tärkeinä oppimismekanismeina todellisessa työympäristössä työskentelyn, asiakastyössä tapahtuvan oppimisen, haastavien ja uusien työtehtävien tekemisen myötä tapahtuvan oppimisen sekä työssä kohdattujen kokemusten reflektoinnin ja arvioinnin myötä tapahtuvan oppimisen. Myös Ruohotien (2000, 183) mukaan uudistavaan oppimiseen sisältyy sisäistetyn tiedon soveltaminen käytännöllisten ongelmien ratkaisuun ja toimintakäytäntöjen kehittäminen. Nämä tukevat haastateltavien kokemusta työelämäharjoittelujaksojen merkityksestä ja alati käynnissä olevan optometrian koulutuksen kehittymisestä yhdessä optisen alan työelämän rinnalla.

Toinen tutkimusongelma käsitteli haastateltavien ajatuksia suorittamansa optometrian koulutuksen sisällöstä, työelämän todellisia vaatimuksia ja haastateltavien kokemuksia siitä, vastaavatko nämä toisiaan. Isoksi keskustelun aiheeksi nousi tässä osiossa näöntarkastusten nopeus. Kaikki optikoliikkeissä työskentelevät haastateltavat kokivat työelämän vaatimukset osaamistasoon nähden liian korkeiksi ja opintojen aikana saadun näöntarkastusten sujuvuuteen ja nopeuteen liittyvän opetuksen liian vähäiseksi. Työelämän taitojen tarpeen koettiin riippuvan myös pitkälti työpaikasta. Kun suuremmissa ketjuliikkeissä arvostetaan nopeutta ja ansiokasta myyntiä, pienempien ja yksityisten

liikkeiden sekä sairaaloiden koettiin arvostavan enemmän yksityiskohtaista osaamista ja tietoa sekä näöntarkastusten laatua. Yhteiseksi arvostuksen kohteeksi riippumatta työpaikasta nousi työntekijöiden oma-aloitteisuus, ahkera tekeminen ja asiakaspalvelualltius.

Työelämässä vähemmän käytetyt taidot, kuten heikkonäköisten apuvälineiden sovittaminen sekä ortoptisten harjoitteiden ohjeistaminen koettiin haastateltavien keskuudessa yhä haastaviksi osa-alueiksi, sillä niiden vähäisen käytön vuoksi tiedon ja taidon ylläpitäminen koettiin vaikeaksi. Epävarmuudestaan huolimatta haastateltavat kokivat, että heillä olisi opintojensa aikana saamansa tietoperustan ansiosta valmiudet harvoin hyödynnettyjen taitojen käyttämiseen riittävän kertauksen jälkeen. Voidaan siis nähdä, että optometristin työn osa-alueiden hallinta on koulutuksen sisällön lisäksi suurissa määrin riippuvainen optometristin omasta työnkuvasta ja aktiivisuudesta.

Silmäsairauksien tunnistamiseen liittyvä tietomäärä oli kaikkien haastateltavien mukaan niin suuri, ettei siihen riitä koulutukseen sisältyvä opetus. Näin ollen jokainen haastateltava koki tarvitsevansa lisää tietoa tältä osa-alueelta. Osa haastateltavista kertoi lisäävänsä tietämystään silmäsairauksista itsenäisellä opiskelulla, ja tämän itsenäisen opiskelun ja työelämässä tekemiensä silmän terveydentilaan liittyvien tutkimusten myötä he kertoivat saaneensa lisävarmuutta silmäsairauksien tunnistamiseen ja tutkimusmenetelmiin. Negatiivisesti silmäsairauksien tutkimisen ja tunnistamisen vastuun lisääntymiseen suhtautuvat haastateltavat eivät sen sijaan kertoneet yrittäneensä lisätä taitojaan oma-aloitteisesti. Yleinen haastatteluissa kohdattu asenne silmän terveyden tutkimista kohtaan oli varautunut, ja esiin nousi usein pohdintaa optometristin roolista silmälääkärin rinnalla. Osa haastateltavista kertoi kokeneensa itsensä ylimääräisenä välikätenä potilaan hoitopolulla. Tämän myötä silmän terveyden perusteelliseen tutkimiseen ei kaikkien haastateltavien mukaan haluttu käyttää aikaa tai vaivaa, sillä silmälääkäri tekee tarvittavat tutkimukset joka tapauksessa. Esimerkiksi diagnostisten lääkeaineiden vähäinen käyttö optometristin työssä selitettiin johtuvan osaksi tästä päällekkäisestä työstä silmälääkärien kanssa, vaikka osa haastateltavista myönsikin vähäisen käytön johtuvan osaksi myös kokemuksen vähäisyydestä ja tämän myötä kasvaneesta kynnyksestä lääkeaineiden käyttöön. Haastatteluissa tuli esiin myös pelko vastuun lisääntymisestä. Osa haastateltavista koki ajatuksen omasta roolistaan näöntarkastusasiakkaan silmän terveyden tutkimisen vastuuhenkilönä epämieluisana ja haastateltavan omaan osaamistasoon nähden liian vastuullisena tehtävänä.

Halusimme kuulla haastateltavilta heidän päivittäisen työnsä sisällöstä, jotta pystyisimme vertailemaan tutkintoon sisältyvien opintojen määrää siihen, miten paljon optometristit käyttävät kyseisiin

osa-alueisiin aikaa työelämässä. Keskeisimmiksi osa-alueiksi päivittäisessä työssä nousivat näöntarkastukset, piilolinssisovitukset ja -kontrollit, asiakaspalvelu ja myyntityö. Näöntarkastusten sisältöön kuului pääasiassa refraktointia, mutta mahdollisesti myös silmän etuosan tai takaosan tutkintaa riippuen työskentely-ympäristönä olevan liikkeen asettamista vaatimuksista ja mahdollisuuksista. Vähemmän käytettyjä tutkimuksia olivat haastattelujen mukaan muun muassa näkökenttä- ja värinäkö tutkimukset sekä ortoptisten harjoitteiden ohjeistaminen ja hyödyntäminen, ja näillä osa-alueilla optometristit kokivatkin huomattavaa epävarmuutta omasta osaamisestaan. Sairaalassa työskentelevän optometristin työnkuva erosi selvästi muista. Sairaalaoptometristi kertoi tekevänsä optikkoliikkeissä työskenteleviä optometristeja huomattavasti enemmän silmäsairauksiin liittyviä tutkimuksia ja olevansa säännöllisesti tekemisissä eri lääkeaineiden kanssa. Erilaisissa työskentely-ympäristöissä tapahtuva ammatillisen osaamisen hyödyntäminen poikkesikin haastattelujen perusteella huomattavasti toisistaan. Voidaan päätellä, ettei yksittäisen haastateltavan kokemus tutkinnon sisällöstä ja sen hyödystä optisen alan kentällä anna täysin totuudenmukaista kuvaa siitä, millä tavoilla opintojen aikana opittuja taitoja on mahdollista hyödyntää erilaisissa työskentely-ympäristöissä.

Kolmannessa tutkimusongelmassa pyrittiin selvittämään, millaisina valmistuneet optometristit kokevat tutkinnon sisällössä tapahtuneet muutokset omaan työkokemukseensa perustuen ja millaisena he näkevät optisen alan tulevaisuuden. Pyysimme haastateltavilta ehdotuksia siihen, miten he ratkaisisivat koulutuksessa näkemänsä ongelmat. Saimme vastaukseksi erilaisia ideoita, joilla olisi haastateltavien mukaan mahdollista korjata erinäisiä vajavuuksia optometristin tutkintosisällössä. Yksittäisiä opintojen muutos ehdotuksia olivat esimerkiksi opetusklinikan perustaminen haastavien asiakastapausten tavoittamiseksi ja tutkimisen mahdollistamiseksi, yhteistyöprojektit esimerkiksi vanhainkotien kanssa sekä työelämäyhteistyön lisääminen. Haastateltavat kertoivat toivoneensa opintojensa aikana huomattavasti lisää tietoa siitä, millaisia työelämän toiveet ja vaatimukset ovat ja millaisiin asioihin opiskelijoiden tulee valmistautua siirtyessään valmistumisensa jälkeen työelämään.

Haastateltavat kokivat uuden opetussuunnitelman vastaavan hyvin alan murroksen aiheuttamiin muutospaineisiin. Huomattavia muutoksia optisella alalla on tapahtunut erityisesti silmän terveyden tutkimuskäytäntöjen suhteen. Haastateltavat kokivat yleisesti opetussuunnitelmamuutokset myönteisinä, vaikka silmän terveyden tutkimisen opintojen ja englanninkielisten opintojaksojen huomattava lisääminen tutkintosisältöön aiheuttikin haastateltavissa toisistaan eriäviä mielipiteitä ja lievää vastustusta. Silmäterveysopintojen lisääminen vastustaminen perustui haastattelujen mukaan pel-

koon optometristin perustyön muuttumisesta. Haastateltavat kertoivat haluavansa pysytellä työssään itselleen turvalliselta tuntuvalla alueella ja tehdä työtä menetelmillä, jotka kokevat hallitsevansa. Haastateltavat kertoivat pelkäävänsä, että tulevaisuudessa optometristin työ ja koulutus keskittyy silmän terveyden tutkimiseen, jolloin perustyö, kuten näöntarkastukset ja piilolinssitutkimukset, jäävät taka-alalle.

Haastateltavat kertoivat kokeneensa, etteivät olleet opintojensa aikana hyötäneet yleisistä kaikille sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille yhteisistä opintojaksoista tai hyvin yleisluonteisista matemaattisten aineiden tai yleisen anatomian opinnoista. Matemaattisten aineiden ja anatomian, fysiologian ja neurologian opintojaksojen muuttaminen uudessa opetussuunnitelmassa enemmän optometristeille suunnatuiksi vastasikin hyvin haastateltavien toiveita. Hyväksyviä kommentteja aikaansaivat myös täysin uudet binokulaariseen näkemiseen, refraktiiviseen kirurgiaan ja pediatriseen optometriaan liittyvät opintojaksot, joiden sisällön koettiin olevan erittäin suureksi hyödyksi optisen alan työelämässä. Ainoana yksimielisesti negatiivisena muutoksena nähtiin työelämäharjoitteluiden vähentäminen. Harjoittelujen vähentämiseen liittyvä negatiivinen suhtautuminen oli haastateltavien aikaisempien vastausten perusteella ilmiselvää, sillä harjoittelut nähtiin haastatteluissa erittäin tärkeänä oppimiskokonaisuutena ja opintojen osa-alueena työelämää siirryttäessä.

Optisen alan tulevaisuudesta puhuttaessa keskeiseksi aiheeksi nousivat silmän terveyteen liittyvät asiat niiden optisella alalla alati korostuvan roolin vuoksi. Vaikka moni haastateltavistamme koki muutokset positiivisina ja mielenkiintoisina, keskeisenä huolen aiheena oli se, miten vastata kahdelta eri suunnalta tuleviin paineisiin. Haastatteluissa tuli vahvasti ilmi optisen alan suunnan ja koulutuksen muutosten yhteentörmäys työelämässä tapahtuvien muutosten hitauden ja kaupallisen alan myyntitavoitteiden kanssa. Silmän terveyden tutkiminen tulisi koulutuksen perusteella lisätä säännölliseksi osaksi optometristin omaa näöntarkastuskäytäntöä vastaten kuitenkin myös työpaikan asettamiin myyntiä ja asiakasmääriä määritteleviin raameihin. Muutosten toivottiin tapahtuvan siten, että silmälääkärin ja optometristin ammattien väliset erot pysyisivät selvinä ja muutokset auttaisivat lisäämään yhteistyötä silmälääkäreiden kanssa.

Tutkimusongelmien tuloksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että niin sanottujen perusopintojen määrä on ollut haastateltavien mukaan riittävä ja harjoitteluita on ollut tarpeeksi tukemaan työelämää siirtymistä. Verrattaessa toisiinsa vuosina 2013-2014 käytössä ollutta opetussuunnitelmaa ja vuonna 2018 käyttöön otettua opetussuunnitelmaa kävi ilmi, että työelämäharjoittelun määrä on vähentynyt. Haastateltavilla heräsikin huoli siitä, saavatko nykyiset opiskelijat riittävästi työelämää tukevaa harjoittelua vai jääkö niistä saatu oppi liian suppeaksi. Haastatteluissa kävi tiettyä alan

osa-alueita tarkasteltaessa ilmi valmistuneiden optometristien kokema kuilu opintojen ja työelämän välillä. Näitä osa-alueita ovat haastateltavien kokemuksen mukaan esimerkiksi kokonaisvaltainen asiakaspalvelu ja myynti sekä yleiset työelämän sisällöt, käytännöt ja vaatimukset. Optisen alan koulutuksen ja työelämän välillä havaittavan kuilun pienentämiseksi voidaankin nähdä erityisen perusteltuna opintojen ja työelämän yhä tiiviimpää yhdistämistä, minkä perusteella harjoittelujaksojen ja täten työelämäyhteyksien vähentäminen kasvattaa kuilua entistäkin syvemmäksi ja vaikeammin ylitettäväksi.

Vuosina 2013-2014 käytössä ollut opetussuunnitelmaa noudattaneet haastateltavat kertoivat saaneensa optometristin osaamisvaatimuksiin nähden liian suppeasti opetusta silmäsairauksista ja niiden tutkimisesta. Silmäterveyden tutkimisen kokonaisuutta on kuitenkin huomattavasti kehitetty ja laajennettu vuonna 2018 käyttöön otettuun opetussuunnitelmaan. Voidaan siis todeta, että myös tällä osa-alueella koulutus on muuttunut toivottuun suuntaan. Silmän terveyden tutkimisen laajuus ja käytännöt ovat kuitenkin hyvin kirjavat optisen alan kentällä. Kun osa valmistuneista optometristeista keskittyy muuttuneista tutkimuskäytäntövaatimuksista huolimatta ainoastaan refraktointiin, hyödyntää osa käytettävissä olevia silmän etu- ja takaosan tutkimusmahdollisuuksia erittäin monipuolisesti. Haastattelujen perusteella perusteellinen silmäterveystutkimus on kuitenkin vain harvojen ammattilaisten toteuttama kokonaisuus optisen alan työpaikkojen tiukan aikataulutuksen ja löyhien tutkimusten laajuuteen liittyvien näöntutkimuskäytäntöohjeistusten vuoksi. Työelämän tutkimuskäytäntöjen laajuus laahaakin optometrian koulutuksen akkreditointiprosessin ja nopean kehittymisen myötä jäljessä. Kun työpaikka ei vaadi työntekijöiltään yhtenäistä silmäterveyden tutkimuskokonaisuutta, jää osaaminen näissä tehtävissä helposti alhaiseksi ja taidot unohtuvat, vaikka niitä olisikin harjoitettu opintojen aikana. Jotta optometrian koulutusala pääsisi ECOO:n vaatimaan tasoon, tulisi myös kentällä tehdä muutoksia kohti yhtenäisempää toimintamallia.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat muun muassa opinnäytetyön laatijoiden omat henkilökohtaiset kokemukset ammattikorkeakoulun opetuksen laadusta ja sisällöistä. Haastattelujen toteuttajien kokemukset ja asenteet saattavat ohjata keskustelua käsittelemään haastattelijoiden omia kiinnostuksenkohteita. Tällöin osa myös aiheen kannalta olennaisista teemoista saattaa jäädä keskustelematta tai haastattelut keskittyvät pääasiassa niihin optisen alan koulutukseen tai työelämään liittyviin teemoihin, joissa haastattelijat itse näkevät suurimpia ansioita tai epäkohtia. Jotta saisimme

haastattelusta mahdollisimman monipuolisen ja puolueettoman, kysyimme myös muilta optometristiopiskelijoilta ideoita haastatteluaiheisiin. Testasimme valmiin haastattelurungon tutkimusjoukkoa myöhemmin valmistuneella optometristilla, joka ei kuulu tutkimusjoukkoomme. Näin saimme myös valmiilta optometristilta ideoita siitä, mistä aiheista haastateltavien kanssa kannattaisi keskustella ja mitkä teemat ovat tutkimusongelman kannalta mahdollisesti epäolennaisia tai mitkä kysymykset johdattelevia.

On mahdollista, että myös haastateltavien henkilökohtaiset ajatukset opintojensa kulusta ja sujuvuudesta, kokemukset vuosikurssiryhmänsä ryhmädynamiikasta, henkilökemiat opettajien kanssa, koetut tunteet opiskelun mielekkyydestä sekä muut suoraan opetussuunnitelman sisältöön liittyvät seikat vaikuttavat haastattelujen tunnelmaan ja etenemiseen ja tätä kautta tutkimustuloksiin. Näin ollen on mahdollista, että tutkittavien kokemukset opiskelu- ja sosiaalisesta ympäristöstään ovat yhteydessä siihen, millaisena he ovat kokeneet opiskelun ja miten opiskeluaikaiset tuntemukset ohjaavat haastateltavien asenteita opintokokonaisuutta ja opetussuunnitelman sisältöä kohtaan. Pyrimme löytämään haastateltavia sekä vuonna 2013 että vuonna 2014 aloittaneiden opiskelijoiden ryhmistä, jotta yksittäisen ryhmän kokemukset optometrian tutkinto-ohjelmasta ja ryhmälle annetusta opetuksesta eivät olisi samat kaikissa tätä opinnäytetyötä varten tehdyissä haastatteluissa. Haastateltavien pieni määrä ja suppeahko maantieteellinen levittäytyminen saattoivat vaikuttaa tutkimuksemme luotettavuuteen, mutta tutkimuksen luonteen, haastatteluiden tekemiseen ja litterointiin varatun ajan sekä mahdollisten haastateltaviksi pyydettyjen henkilöiden tavoittamisessa kohdattujen haasteiden vuoksi emme voineet kuitenkaan sisällyttää haastattelumme enempää vastaajia.

Tarkoituksenamme oli käydä kaikkien haastateltavien kanssa läpi sama haastattelurunko ja samat keskusteluteemat, jotta kohtelisimme haastateltavia tasaveroisesti ja antaisimme heille yhtäläisen mahdollisuuden puhua ja antaa mielipiteensä tutkimusaiheistamme. Pyrkimyksemme onnistui mielestämme hyvin, ja kaikkia tutkimuskysymyksiä käsiteltiin monipuolisesti kaikissa viidessä haastattelussa. Pyrimme jokaisessa haastattelussa käsittelemään kaikkia haastattelurunkoon listattuja aihealueita varmistaaksemme kaikkien teemojen riittävän perusteellisen käsittelyn. Käytännössä jokainen haastattelu oli omaan tahtiin ja omassa järjestyksessä etenevä kokonaisuutensa, jossa toiset teemat saivat aikaan runsaammin keskustelua kuin toiset. Ainoastaan yhdessä haastattelussa aikataululliset tekijät rajoittivat haastattelurungon loppuosan teemojen kattavaa käsittelyä. Tästä huolimatta kaikki haastattelujen perusteella muodostuneet aineistot olivat kaikkien teemojen osalta

riittäviä. Vaikka kaikissa haastatteluissa hyödynnettiin samaa haastattelurunkoa, saattoi kysymysten järjestys ja esittäminen vaihdella haastatteluittain haastattelun aikana käydyn keskustelun eläessä. Tarkistimme kuitenkin tutkimuksen luotettavuuden ja yhdenmukaisen rakenteen säilyttämiseksi jokaisen haastattelun lopuksi, että olimme saaneet kaikkiin kysymyksiimme vastaukset.

Aineiston analyysi pohjautuu haastatteluiden avulla kerättyyn haastattelumateriaaliin, joka äänitettiin ja litteroitiin eli muutettiin äänitteiden pohjalta kirjalliseen muotoon. Teknisesti haastatteluiden tallentaminen sujui ongelmitta ja tallenteiden kuuluvuus oli kaikilta osin hyvä, minkä myötä kaikki haastateltavien kommentit saatiin kokonaisuudessaan tallennettua tekstimuotoon. Saimme litteroitua haastattelut samalla tavalla kaikkien haastattelujen osalta. Muodostimme haastattelurungon, suoritimme haastattelut ja rakensimme haastatteluaineiston pohjalta analyysin kunnioittaen puolueettomuuden ja luotettavuuden periaatteita mahdollisimman uskollisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on kuitenkin tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline ja pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse (Eskola & Suoranta 2014, 211). Tällöin analyysi rakentuu tutkijan päätelmien ja ajatusten pohjalle, jolloin tutkimuksen luotettavuuden arviointi voi olla kokonaisuudessaan haastavaa. Luotettavuutta ja objektiivisuutta korostaaksemme olemme pyrkineet liittämään tutkimuksemme suoria lainauksia haastatteluista, jotta lukijan on mahdollista tulkita haastateltavien antamaa tietoa myös itse. Opinnäytetyössä pyritään muodostamaan tulkintoja ja rakentamaan analyysi haastatteluaineiston perusteella, mutta liittämällä tekstiin suoria lainauksia myös lukija pääsee muodostamaan omia päätelmiään kerätystä aineistosta ja joko hyväksymään tai riitauttamaan tehdyn tulkinnan.

7.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusaiheeseemme ja -menetelmäämme liittyvät eettiset kysymykset käsittelevät suurelta osin haastattelutilannetta ja haastateltavien anonymiteetin kunnioitusta. Haastateltavat osallistuivat haastatteluihin omasta tahdostaan, ja heille kerrottiin etukäteen haastattelun aiheesta, syystä ja sisällöstä. He saivat etukäteen tarkat tiedot siitä, mistä aiheista tulemme keskustelemaan, sekä mahdollisuuden perehtyä haastattelu-teemoihin etukäteen ja valmistautua haastattelutilanteeseen ilman tiukkaa aikataulutusta. Tarjoamalla haastateltaville mahdollisuutta tutustua haastattelurunkoon ja materiaaleihin etukäteen pyrimme lisäämään myös tutkimuksen luotettavuutta, sillä käsiteltävien teemojen pohdinta omassa rauhassa ennen ajallisesti rajattua haastattelutilannetta tarjoaa mahdollisuuden lähestyä aihetta itse haastattelutilanteessa harkitummin, monipuolisemmin ja

laajemmin. Annoimme haastateltaville etukäteen luettavaksi sekä haastattelurungon että opinnäytetyössä vertailtavat optometrian opetussuunnitelmat vuosilta 2013-2014 ja 2018. Tällä tavalla toimimalla varmistimme, että haastateltavilla on mahdollisuus tutustua käsiteltäviin haastatteluteemoihin ja huomioida opetussuunnitelmien sisällöt ja niihin aiheutuneet muutokset. Tämän myötä haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda niistä mielipiteensä ilmi haastattelussa.

Haastateltavien anonymiteettia kunnioitettiin koko tutkimusprosessin ajan ja myös tutkimuksen valmistuttua. Opinnäytetyöstämme ei voi tunnistaa haastateltavien henkilöllisyyttä, ja toimimme tämän ilmi jo haastattelukutsuissa. Haastattelujen tekstimuotoon muuttamisen jälkeen tuhosimme kaikki äänitallenteet haastateltavien yksityisyyden säilyttämiseksi. Anonymiteettia pyrittiin edistämään myös pyytämällä haastatteluun optometristeja, jotka eivät asu tai työskentele Oulun seudulla. Tällöin tutkittavien asuinpaikkaa ei ole mahdollista päätellä eikä heidän henkilöllisyyttään tunnistaa asuinpaikan perusteella.

Kunnioitimme opinnäytetyöprosessin aikana rehellisiä toimintatapoja sekä yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen valmistelussa, toteutuksessa, haastatteluiden ja tutkimustulosten tallentamisessa sekä oman toimintamme arvioinnissa. Haastatteluaineistoista ei ole poistettu eikä niihin ole lisätty materiaalia, joten kaikki opinnäytetyössä käytetyt sitaatit ja analyysin pohjalla oleva litteoitu aineisto on kokonaisuudessaan haastateltavien muodostamaa sisältöä siinä muodossa, jossa haastateltavat ovat sen tuoneet haastattelutilanteessa esiin.

7.4 Omat oppimiskokemukset ja jatkotutkimushaasteet

Opinnäytetyön tekeminen oli meille hyvin opettavaista monessakin suhteessa. Sen lisäksi, että opimme tuottamaan parempaa tieteellistä tekstiä, opimme haastattelututkimuksen tekemiseen liittyviä käytäntöjä. Itse aihe toi meille paljon uutta tietoa työelämästä ja sen vaatimuksista sekä siitä, missä määrin ja millä tavalla työelämän haasteisiin on tarpeen valmistautua jo opiskelujen aikana. Saadessamme haastatella erilaisissa ympäristöissä työskenteleviä optometristeja saimme mahdollisuuden kuulla kokemuksia erilaisista työnkuvista, työkuultuureista ja työympäristöistä, jolloin pääsimme arvioimaan haastatteluissa käsittelemiemme kokemusten perusteella myös sitä, millaisessa ympäristössä itse mahdollisesti haluaisimme työskennellä valmistuttuamme.

Opinnäytetyömme herätti useita jatkotutkimusideoita. Koska toteutimme työn laadullisena haastattelututkimuksena hyvin pienelle tutkimusjoukolle, jäivät tutkimustulokset väistämättä melko sup-

peiksi. Aihetta voisi tutkia myös laajentamalla tutkimusjoukkoa esimerkiksi kaikkiin Suomessa työskenteleviin optometristeihin ja hyödyntämällä aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelun sijaan esimerkiksi lomakekyselyä. Tutkimusjoukkoa laajentamalla ja tutkimusmenetelmää muokkamalla olisi mahdollista muodostaa laajempi käsitys siitä, miten Suomessa työskentelevät optometristit kokevat akkreditoinnin myötä koulutuksessa ja työelämässä tapahtuvat mittavat muutokset.

Kiivastahtinen opintosuunnitelmien muutosvaatimus on tullut EU:n akkreditointiprosessin myötä, ja Suomessa optometristien korkeakoulutus on ollut etulinjassa tekemässä muutoksia konkreettisesti. Aihetta on mahdollista lähestyä tutkimustarkoituksessa useasta eri näkökulmasta. On tarpeen tutkia, miten opinnot muuttuvat akkreditointiprosessin ja EU:n asettamien vaatimusten myötä, mutta on kiinnostavaa tarkastella myös työelämässä tapahtuvia muutoksia koulutuksessa tapahtuvan kehityksen seurauksena. Jatkotutkimushaasteena voisikin tämän perusteella olla optometristien koulutuksen muutokseen perustuvat työnkuvan muuttamisvaatimukset sekä työelämän mahdollinen muokautuminen tämän muutoksen mukaisesti. Tässä opinnäytetyössä on haastateltu vastavalmistuneita optometristeja, mutta myös kauemmin alalla työskennelleiden ajatusten ja kokemusten selvittäminen voisi tuottaa alalle kiinnostavaa ja tarpeellista tutkimussisältöä yleisistä ajatuksista ja asenteista optisella alalla tapahtuvia suuria muutoksia kohtaan.

Kokonaisuudessaan tämä optisen alan koulutusta ja työelämää käsittelevä haastattelututkimus tarjosi meille äärimmäisen arvokasta kokemustietoa alalla tapahtuvista muutoksista, työelämän käytännöistä ja vallalla olevista asenteista. Kiitämme syvästi kaikkia haastateltuja optometristeja tutkimukseen osallistumisesta ja kiinnostavien ajatusten ja kokemusten jakamisesta, koehaastattelussa arvokkaita ja hyödyllisiä vinkkejä tarjonnutta optometristi Milja Toivasta sekä ohjaajiamme Leila Kemppaista ja Stefan Diekhoffia.

LÄHTEET

European Council of Optometry and Optics 2018a. About ECOO. Viitattu 30.10.2018, <https://www.ecoo.info/about-ecoo/>.

European Council of Optometry and Optics 2018b. About Optics and Optometry. Viitattu 31.10.2018, <https://www.ecoo.info/about-optics-and-optometry/>.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Janhonen, S. & Vanhanen-Nuutinen, L. (toim.) 2005. Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Karjalainen, A. 2018. ECOO ajaa etujamme Euroopassa, Näe 1/2018, 14.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöille 21.5.2010/433.

Metropolia ammattikorkeakoulu 2018. Optometrismi (AMK). Viitattu 4.10.2018, <https://www.metropolia.fi/haku/koulutustarjonta-nuoret-sosiaali-ja-terveysala/optometria/>.

Optometrian eettinen neuvosto 2014a. Hyvä optikon tutkimuskäytäntö -ohjeistus. Viitattu 30.9.2018, https://www.naery.fi/wp-content/uploads/hyva-optikon-tutkimuskaytanta-ohjeistus_2014-id-4106.pdf.

Optometrian eettinen neuvosto 2014b. Optikon ammatin harjoittamisen eettiset ohjeet. Viitattu 27.11.2018, <https://www.naery.fi/wp-content/uploads/optikon-ammatin-harjoittamisen-eettiset-ohjeet-2014.pdf>.

Optometrian eettinen neuvosto 2017. Optometrian ammattinimikkeet Suomessa. Viitattu 31.7.2019, https://naery.fi/wpnaery/wp-content/uploads/Optometrian-ammattinimikkeet_OEN.pdf.

Oulun ammattikorkeakoulu 2018a. Optometrismi (AMK). Viitattu 2.10.2018, <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/amk-tutkintoon-johtava-koulutus/optometrismi/>.

Oulun ammattikorkeakoulu 2018b. Opetussuunnitelmat 2013-2014. Viitattu 18.10.2018, <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?sivu=ops&lk=s2013&code=5037>.

Oulun ammattikorkeakoulu 2018c. Oamkista valmistuneet. Viitattu 6.11.2018, <https://www.oamk.fi/fi/tietoa-oamkista/ajankohtaista/valmistuneet/>.

Oulun ammattikorkeakoulu 2018d, Opetussuunnitelmat 2018-2019, osaamisprofiili. Viitattu 27.11.2018, <http://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=opt2018sp&lk=s2018&alasivu=osaamiskuvaus>.

Oulun ammattikorkeakoulu 2018e. Opetussuunnitelmat 2018-2019. Viitattu 18.10.2018, <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=opt2018sp&lk=s2018>.

Ruohotie, P. 2000. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Juva: WSOY.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 6.11.2018, <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/>.

Savolainen, A. 2018. Oamk yhteistyöhön Salus-yliopiston kanssa. Näe 1/2018, 9.

Suomen Optinen Toimiala 2012. Optisen alan toimialastrategia 2012. Viitattu 29.11.2018, https://www.naery.fi/wp-content/uploads/sot_strategia2012_a4_net.pdf.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tynjälä, P. & Virtanen, A. 2005. Skill learning at work: Investigation into student experiences of on-the-job learning. Learning the Skills: Special Edition of the Finnish Journal of Vocational and Professional Education, 7(Special edition), 106–116.

Tynjälä, P. 2008. Perspectives into learning at the workplace. Educational Research Review 3, 130–154.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003. Annettu Helsingissä 15.5.2003.

Hei!

Olemme kaksi kolmannen vuoden optometreriopiskelijaa ja teemme opinnäytetyötä optometrian koulutuksen vastaamisesta työelämän tarpeisiin. Työ toteutetaan haastattelututkimuksena ja etsimme tutkimusta varten haastateltaviksi vuosina 2013 ja 2014 Oulun ammattikorkeakoulussa opintonsa aloittaneita optometristeja, jotka ovat olleet valmistumisensa jälkeen työelämässä. Pyrimme löytämään haastateltavat ensisijaisesti Oulun seudulta, mutta voimme toteuttaa haastattelun myös Skype-palvelun välityksellä. Asuinpaikkakuntasi ei täten ole este haastatteluun osallistumiselle.

Haastattelu kestää noin tunnin ja tarkoituksena on keskustella kokemuksistasi opintojen vastuudesta työelämän tarpeisiin, noudattamasi opetussuunnitelman vahvuuksista ja heikkouksista sekä koulutuksen sisällön muovautumisesta nykyään käytössä oleviin opetussuunnitelmiin. Haastattelussa pääset jakamaan omat kokemuksesi ja ajatuksesi optometrian koulutuksesta Oulun ammattikorkeakoulussa. Haastattelut toteutetaan helmi-maaliskuun aikana ja paikka sovitaan tapauskohtaisesti. Haastateltaville toimitetaan etukäteismateriaali haastattelussa käsiteltävistä teemoista ja tiivistelmä vuosien 2013-2014 opetussuunnitelmasta sekä uudesta vuoden 2018 opetussuunnitelmasta. Haastateltavia ei ole mahdollista tunnistaa lopullisesta opinnäytetyöstä.

Olisimme syvästi kiitollisia mahdollisuudestasi osallistua haastatteluun, sillä Oulun seudulta on tällä hetkellä tavoitettavissa hyvin vähän tutkimukseen sopivia optometristeja ja haastattelujen toteutuminen on edellytys opinnäytetyömme valmistumiselle. Ilmoitathan meille sähköpostitse 17.2.2019 mennessä mahdollisesta kiinnostuksestasi ja mahdollisuudestasi liittyä mukaan haastateltavien joukkoon!

Katja Tiainen

Anni Kilpeläinen

OPT16SP

o6kian00@students.oamk.fi

1. Siirtyminen opinnoista työelämään

- Missä osa-alueissa koet olleesi vahvoilla siirtyessäsi opintojen jälkeen vakituisesti työelämään? (osa-alueista alla)
- Mitä koet oppineesi vasta opintojen jälkeen?
- Millaiseksi koit oman osaamisesi valmistuttuasi? Millaiseksi koet osaamisesi nyt?

2. Opintojen sisältö ja hyöty optisen alan kentällä

- Mitkä opinnot koet työelämän kannalta erityisen hyödyllisiksi?
- Koetko opiskelleesi jotain "turhaan" eli mitä et koe tarvinneesi työelämässä opintojen päätyttyä? Voitko kuvitella, että näitä kyseisiä asioita saattaisi voida hyödyntää jossain muussa optisen alan työtehtävässä?
- Mitä seuraavista osa-alueista säännölliseen työhösi sisältyy ja minkä verran:

Näöntutkimus

piilolinssisovitukset (pehmeät)

piilolinssikontrollit (pehmeät)

piilolinssisovitukset (kovat)

piilolinssikontrollit (kovat)

silmän terveyden tutkiminen (etuosa/takaosa)

silmäsairauksien tunnistaminen / silmälääkärin konsultointi / silmälääkärille lähettäminen

diagnostisten lääkeaineiden käyttö

näköhavaintotestit (näkökenttä-, kontrasti-, värinäkötestit)

ortoptisten harjoitteiden opastaminen

heikkonäköisten apuvälinesovitukset

erityistyölasien määrittäminen

pajatyöt (kehysten korjaaminen, linssien hionta)

mitoitukset, kehysten taivuttelu ja lasien luovutus

teknologia (erilaisten teknisten laitteiden käyttö)

yrittäjätoiminta

myyntityö

suomenkielinen asiakaspalvelu myymälän puolella

englanninkielinen asiakaspalvelu

ruotsinkielinen asiakaspalvelu

jotain muuta, mitä?

- Opetussuunnitelman puutteet

- Missä asioissa koet, että opetusta olisi ollut tarpeen saada enemmän?

- Koetko tarvitsevasi joissain osa-alueissa edelleen lisäkoulutusta, vaikka olet suorittanut tutkinnon ja ollut työelämässä valmistumisesi jälkeen?

3. Vanhan ja uuden opetussuunnitelman sisältö

- Millaisina koet muutokset vuosien 2013-2014 ja vuoden 2018 opetussuunnitelmien välillä? Koetko muutokset tarpeellisina? Mikäli koet, mitkä osa-alueet erityisesti kiinnittivät huomiosi?
- Oletko huomannut muutoksia optikon työtehtävissä urasi aikana? Tukeeko uusi opetussuunnitelma näitä muutoksia?
- Millaisena näet optisen alan tulevaisuuden? Vastaavatko uusi opetussuunnitelma ja tämä mielikuva toisiaan?

Optometrian tutkinto-ohjelma (210 op) 2013-2014

Opiskelu- ja viestintäopinnot

- Opiskelija oppimisyhteisössä ja tietoyhteiskunnassa, 3 op
- Suomen kieli ja viestintä, 3 op
- Ruotsin kieli ja viestintä, 3 op
- Englannin kieli ja viestintä, 3 op

Sosiaali- ja terveysalan perusteet

- Matematiikka, 3 op
- Fysiikka, 3 op
- Kemia, 3 op
- Yleinen anatomia ja fysiologia, 3 op
- Mikrobiologian ja patologian perusteet, 3 op
- Näkemisen anatomia ja fysiologia, 3 op

Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot

- Tutkimus- ja kehittämistyön menetelmät, 6 op
- Johtamisen ja yrittäjyyden perusteet, 6 op

Lääketieteelliset opinnot

- Lääketieteen perusteet, 3 op
- Silmätautioppi I, 3 op
- Silmätautioppi II, 3 op
- Silmätautioppi III, 3 op

Optometrian ammattiopinnot

- Optiikka I, 5 op
- Optiikka II, 4 op
- Optiikka III, 3 op
- Optometrian orientaatio ja silmälasioopin perusteet, 4 op
- Silmälasilinssien teknologia, 3 op
- Näönhuollon perusteet, 5 op
- Subjekttiivinen näöntutkimus ja silmälasimääräys, 5 op
- Optometrian erityisalueet, 3 op
- Optometria ja näkötie, 3 op
- Heikkonäköisyyden huolto ja poikkeava näkeminen, 4 op
- Silmien terveyden tutkiminen, 3 op
- Piilolasioppi I, 3 op
- Piilolasioppi II, 3 op

Optometrian vaihtoehtoiset ammattiopinnot (valitaan 3 op)

- Ensiapu, 3 op
- Yritystoiminnan suunnittelu sosiaali- ja terveysalalla, 3 op
- Silmälasiopin syventävät opinnot, 3 op
- Piilolasiopin syventävät opinnot, 3 op
- Advanced Professional Skills, 3 op

Ammattitaitoa edistävä harjoittelu

- Optometrian perusharjoituksia, 3 op
- Silmälasioppi I, 3 op
- Silmälasioppi II, 3 op
- Silmälasioppi III, 3 op
- Silmälasioppi IV, 3 op
- Silmälasioppi V, 3 op
- Näönhuolto I, 3 op
- Näönhuolto II, 4 op
- Näönhuolto III, 3 op
- Näönhuolto IV, 3 op
- Näönhuolto V, 3 op
- Silmien terveyden tutkimisen harjoitukset, 4 op
- Harjoitukset piilolaseista I, 4 op
- Harjoitukset piilolaseista II, 3 op
- Optometrian orientoiva harjoittelu, 9 op
- Optometrian perusharjoittelu, 12 op
- Optometrian syventävä harjoittelu, 9 op

Opinnäytetyö

- Opinnäytetyön tietoperusta, 4 op
- Opinnäytetyösuunnitelman laadinta, 3 op
- Opinnäytetyö ja kypsyyssäily, 8 op

Vapaasti valittavat opinnot (valitaan 15 op): Demola-projekti, Oman liikeidean kehittäminen, Ammatillisen osaamisen laajentaminen ja kehittäminen, Projektityöskentely ammattialalla, International Competences in Health and Social Care, Sosiaali- ja terveysalan työkokemus, Vertaisohjauksen perusteet

Optometrian tutkinto-ohjelma (210 op) 2018

Opiskelu- ja viestintäosaaminen

- Opiskelijana ammattikorkeakoulussa, 3 op
- Asiantuntijaviestintä, 3 op
- Professional English Communication, 3 op
- Ammatillinen ruotsin kieli ja viestintä, 3 op

Optometrian luonnontieteellinen osaaminen

- Optometristin matematiikka ja fysiikka, 4 op

- Geometrinen optiikka, 5 op
- Fysikaalinen optiikka, 4 op
- Visuaalinen optiikka, 3 op

Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot optometriassa

- Epidemiologia ja biostatistiikka, 3 op
- Work Community Skills, 3 op
- Entrepreneurship, 3 op
- Tutkiva kehittäminen, 10 op

Optometrian tekninen osaaminen

Silmälasiopin osaaminen 1

- Optometrian orientaatio ja silmälasiopin perusteet, 4 op
- Silmälasioppi 1, 3 op
- Silmälasioppi 2, 3 op

Silmälasiopin osaaminen 2

- Spectacle Lens Technology, 4 op
- Dispensing Optics 3, 3 op
- Silmälasioppi 4, 3 op

Optometrian kliininen osaaminen

Näönhuollon osaaminen 1

- Objektiivinen refraktio, 5 op
- Subjective Refraction, 7 op

Näönhuollon osaaminen 2

- Piilolasioppi 1, 8 op
- Contact Lens 2, 7 op
- Refraktiivinen kirurgia, 3 op

Näönhuollon osaaminen 3

- Binokulaarinen näkeminen, 7 op
- Näön kehittyminen, 4 op
- Peditrinen optometria, 3 op
- Heikkonäköisyyden huolto ja poikkeava näkeminen, 3 op
- Näköergonomia, 3 op

Lääketieteellinen osaaminen optometriassa

Lääketieteellinen perusosaaminen

- Anatomiaa, fysiologiaa ja neurologiaa optometristeille, 6 op
- Mikrobiologian ja patologian perusteet, 3 op
- Yleinen patologia ja yleissairaudet, 4 op
- Yleinen farmakologia, 4 op
- Visual Perception, 5 op

Silmälääketieteen osaaminen

- Näkemisen anatomia ja fysiologia, 4 op
- Silmän farmakologia, 3 op
- Silmän etuosan patologia, 3 op
- Silmän takaosan patologia, 3 op
- Silmien terveyden tutkiminen, 9 op

Optometrian kliiniset tutkimukset

- Ohjattu harjoittelu 1, 10 op
- Ohjattu harjoittelu 2, 15 op

Optometrian vaihtoehtoiset ammattiopinnot (valittava 3 op)

- Työelämäprojekti, 3 op
- First Aid, 3 op
- Silmälasioopin syventävät pajaopinnot, 3 op

Vapaasti valittavat opinnot (6 op): Sosiaali- ja terveysalan työkokemus, Polku yrittäjyyteen sote-alalla, Oman yrityksen kehittäminen, Oman liikeidean kehittäminen, Liiketoimintaidean kuvaus ja arviointi, Demola-projekti, Yrityksen omistajanvaihdos, kauppa ja sukupolvenvaihdos, Yhdessä kehittämisen LAB terveys-, sosiaali- ja kuntoutusalalla, Concept Creation, Demo Creation, Orientation to Student Exchange

Opinnäytetyö

- Opinnäytetyön suunnittelu, 5 op
- Opinnäytetyön toteutus, 5 op
- Opinnäytetyön raportointi ja arviointi, 5 op

Opinnot opetussuunnitelmassa	Op 2013-2014	%	Op 2018	%
Opiskelu- ja viestintäopinnot, kielet	12	6%	12	6%
Matematiikka, fysiikka, kemia, optiikka	21	10%	16	8%
Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot	12	6%	19	9%
Lääket., anatomia, fysiologia, mikrobiologia, patologia	12	6%	22	10%
Näöntutkimusopinnot, silmälasimääräys	36	17%	35	17%
Silmätautioppi, silmien terveyden tutkiminen	16	8%	22	10%
Piilolasioopinnot	13	6%	15	7%
Optometrian vaihtoehtoiset ammattiopinnot	3	1%	3	1%
Työelämäharjoittelu	30	14%	25	12%
Pajaopinnot, linssien hionta, korjaus- ja valmistus	25	12%	20	10%
Opinnäytetyö	15	7%	15	7%
Vapaasti valittavat opinnot	15	7%	6	3%
Yhteensä	210	100%	210	100%

2013 ja 2014:

- **Opiskelu- ja viestintäopinnot, kielet:** opiskelija oppimisyhteisössä ja tietoyhteiskunnassa 3 op, suomen kieli ja viestintä 3 op, ruotsin kieli ja viestintä 3 op, englannin kieli ja viestintä 3 op.
- **Matematiikka, fysiikka, kemia:** matematiikka 3 op, fysiikka 3 op, kemia 3 op, optiikka I 5 op, optiikka II 4 op, optiikka III 3 op.
- **Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot:** tutkimus- ja kehittämistyön menetelmät 6 op, johtamisen ja yrittäjyyden perusteet 6 op.
- **Yleinen lääketiede, anatomia, fysiologia, mikrobiologia, patologia:** yleinen anatomia ja fysiologia 3 op, mikrobiologian ja patologian perusteet 3 op, näkemisen anatomia ja fysiologia 3 op, lääketieteen perusteet 3 op.
- **Näöntutkimusopinnot, silmälasimääräys, refraktointi:** Näönhuollon perusteet 5 op, subjektiivinen näöntutkimus ja silmälasimääräys 5 op, optometrian erityisalueet 3 op, optometria ja näkötie 3 op, heikkonäköisyyden huolto ja poikkeava näkeminen 4 op, näönhuolto I 3 op, näönhuolto II 4 op, näönhuolto III 3 op, näönhuolto IV 3 op, näönhuolto V 3 op.

- **Silmätautioppi, silmien terveyden tutkiminen:** Silmätautioppi I 3 op, silmätautioppi II 3 op, silmätautioppi III 3 op, silmien terveyden tutkiminen 3 op, silmien terveyden tutkimisen harjoitukset 4 op
- **Piilolasiopinnot:** Piilolasioppi I 3 op, piilolasioppi II 3 op, harjoitukset piilolaseista I 4 op, harjoitukset piilolaseista II 3 op
- **Työelämäharjoittelu:** optometrian orientoiva harjoittelu 9 op, optometrian perusharjoittelu 12 op, optometrian syventävä harjoittelu 9 op.
- **Pajaopinnot, linssien hionta, korjaus- ja valmistustyöt:** Optometrian orientaatio ja silmälasioopin perusteet 4 op, silmälasilinssien teknologia 3 op, optometrian perusharjoituksia 3 op, silmälasiooppi I 3 op, silmälasiooppi II 3 op, silmälasiooppi III 3 op, silmälasiooppi IV 3 op, silmälasiooppi V 3 op
- **Opinnäytetyö:** opinnäytetyön tietoperusta 4 op, opinnäytetyösuunnitelman laadinta 3 op, opinnäytetyö ja kypsyysnäyte 8 op

2018:

- **Opiskelu- ja viestintäopinnot, kielet:** opiskelijana ammattikorkeakoulussa 3 op, asian-tuntijaviestintä 3 op, professional english communication 3 op, ammatillinen ruotsin kieli ja viestintä 3 op.
- **Matematiikka, fysiikka, kemia:** optometristin matematiikka ja fysiikka 4 op, geometrinen optiikka 5 op, fysikaalinen optiikka 4 op, visuaalinen optiikka 3 op
- **Tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopinnot:** epidemiologia ja biostatistiikka 3 op, work community skills 3 op, entrepreneurship 3 op, tutkiva kehittäminen 10 op.
- **Yleinen lääketiede, anatomia, fysiologia, mikrobiologia, patologia:** anatomia ja fysiologia optometristeille 6 op, mikrobiologian ja patologian perusteet 3 op, yleinen patologia ja yleissairaudet 4 op, yleinen farmakologia 4 op, visual perception 5 op.
- **Näöntutkimusopinnot, silmälasimääräys, refraktointi:** objektiivinen refraktio 5 op, subjective refrac-tion 7 op, refraktiivinen kirurgia 3 op, binokulaarinen näkeminen 7 op, näön kehittyminen 4 op, pediatrinen optometria 3 op, heikkonäköisyyden huolto ja poikkeava näkeminen 3 op, näköergo-nomia 3 op.
- **Silmätautioppi, silmien terveyden tutkiminen, silmälääketiede:** Näkemisen anatomia ja fysiologia 4 op, silmän farmakologia 3 op, silmän etuosan patologia 3 op, silmän taka-osan patologia 3 op, silmien terveyden tutkiminen 9 op.
- **Piilolasiopinnot:** Piilolasioppi 1 8 op, contact lens 2 7 op

- **Työelämäharjoittelu:** Ohjattu harjoittelu 1 10 op, ohjattu harjoittelu 2 15 op.
- **Pajaopinnot, linssien hionta, korjaus- ja valmistustyöt:** optometrian orientaatio ja silmälasioopin perusteet 4 op, silmälasiooppi 1 3 op, silmälasiooppi 2 3 op, Spectacle lens technology 4 op, silmälasiooppi 4 3 op, dispensing optics 3 op
- **Opinnäytetyö:** opinnäytetyön tietoperusta 4 op, opinnäytetyösuunnitelman laadinta 3 op, opinnäytetyö ja kypsyysnäyte 8 op.

Yleistiedot

(taustatiedot: valmistumisvuosi, kuinka pitkä kokemus optiselta alalta, työpaikat (ketjuliike, yksityinen optikkoliike, yksityinen sairaala, julkisen puolen sairaala, oma yritys, muu), asema työpaikalla (työntekijä, optikko/myyjä/muu, johtava asema, yrittäjä))

- *Monessako paikassa haastateltava on valmistumisensa jälkeen työskennellyt?*
- *Onko eri paikoissa hyödynnetty opintojen eri osa-alueita eri suhteessa?*

1. Siirtyminen opinnoista työelämään

- *Missä osa-alueissa haastateltava kokee olleensa vahvoilla siirtyessään opintojen jälkeen vakituisesti työelämään?*
- *Mitä haastateltava kokee oppineensa vasta opintojen jälkeen?*
- *Millaiseksi haastateltava koki oman osaamisensa valmistuttuaan? Millaiseksi hän kokee osaamisensa nyt?*
- *Millaista palautetta haastateltava on saanut osaamisestaan kentältä? Millaisia taitoja tai ominaisuuksia on arvostettu ja millaisia taitoja tai piirteitä työnantaja on mahdollisesti kertonut toivovansa palkattavalla työntekijällä olevan?*

2. Opintojen sisältö ja hyöty optisen alan kentällä

- *Mitkä opinnot haastateltava kokee työelämän kannalta erityisen hyödyllisiksi?*
- *Kokeeko haastateltava opiskelleensa jotain ”turhaan” eli mitä hän ei koe tarvinneensa työelämässä opintojen päätyttyä? Voisiko hän kuvitella, että näitä kyseisiä asioita saattaisi voida hyödyntää jossain muussa optisen alan työtehtävässä?*
- *Miten haastateltava kokee opintojen valmistavan häntä myyntityöhön?*
- *Miten haastateltava kokee opintojen valmistavan häntä asiakaspalvelutyöhön? Tulisiko myyntityötä ja asiakaspalvelua opettaa omassa erillisessä opintojaksossaan vai sisällyttää pääasiassa työelämäharjoittelujaksoihin?*
- *Oliko koulutuksessa haastateltavan mielestä sopivasti työelämään liittyviä harjoitteluja? Millaisia asioita haastateltava kokee oppineensa harjoittelujaksojen aikana?*
- *Mitä seuraavista osa-alueista haastateltavan säännölliseen työhön sisältyy ja minkä verran: näöntutkimus, piilolinssisovitukset ja -kontrollit (kovat/pehmeät), myyntityö/asiakaspal-*

velu, silmän terveyden tutkiminen (etuosa/takaosa), silmäsairauksien tunnistaminen / silmälääkärin konsultointi / silmälääkärille lähettäminen, diagnostisten lääkeaineiden käyttö, näköhavaintotestit (näkökenttä-, kontrasti-, värinäkötestit), ortoptiset harjoitteet, heikonäköisten apuvälinesovitukset, erityistyölasien määrittäminen, pajatyöt (kehysten korjaaminen, linssien hionta), mitoitukset, kehysten taivuttelu ja lasien luovutus, teknologia (erilaisten laitteiden käyttö), yritystoiminta, myyntityö, suomenkielinen asiakaspalvelu myymälän puolella, englannin- ja ruotsinkielinen asiakaspalvelu.

- **Opetussuunnitelman puutteet**

- Missä asioissa haastateltava kokee, että opetusta olisi ollut tarpeen saada enemmän?
- Kokeeko haastateltava tarvitsevansa joissain osa-alueissa edelleen lisäkoulutusta, vaikka on suorittanut tutkinnon ja ollut työelämässä valmistumisensa jälkeen?
- Missä asioissa optometristikoulutuksen tulisi kehittyä, jotta opiskelijat saisivat paremmat valmiudet työelämään? Mihin osa-alueisiin tulisi keskittyä?

3. **Vanhan ja uuden opetussuunnitelman sisältö**

- Millaisena haastateltava kokee muutokset vuosien 2013-2014 ja vuoden 2018 opetussuunnitelmien välillä? Koetaanko muutokset tarpeellisina? Mikäli koetaan, mitkä osa-alueet erityisesti kiinnittivät haastateltavan huomion?
- Kokeeko haastateltava, että opetussuunnitelman opintopistejakauma on perusteltu ja noudattaa työelämän tarpeita? (2013-2014 opetussuunnitelmassa näöntutkimus- ja silmälasimääräysopintoja eniten (17%) ja piilolasiopintoja, opiskelu-, viestintä- ja kieliopintoja sekä tutkimus-, kehittämis- ja johtamisopintoja vähiten (6%). 2018 opetussuunnitelmassa näöntutkimus- ja silmälasimääräysopintoja eniten (17% ja opiskelu- viestintä- ja kieliopintoja vähiten (6%))
- Muuttaisiko haastateltava tätä opintopistejakaumaa jollain tavalla, jotta opinnot palvelisivat mahdollisimman hyvin työelämän tarpeita?
- Mitä haastateltava ajattelee näiden painostusten muuttumisesta vuosien 2013-2014 ja 2018 opetussuunnitelmien välillä? (Erityisesti lääketieteelliset opinnot ja silmän terveyden tutkimisen opinnot lisääntyneet. Työelämäharjoittelu, pajatyöt, vapaasti valittavat opinnot sekä matematiikka, fysiikka, kemia ja optiikka vähentyneet.)
- Onko haastateltava huomannut muutoksia optikon työtehtävissä uransa aikana, tukeeko uusi opetussuunnitelma näitä muutoksia?

- *Millaisena haastateltava näkee optisen alan tulevaisuuden? Vastaavatko uusi opetussuunnitelma ja tämä mielikuva toisiaan?*
- *Mitä haastateltava ajattelee huomattavasti lisääntyneistä englanninkielisistä opintojaksoista? Mitä hyötyjä ja haittoja englanninkielisistä opinnoista voi olla? Olisiko haastateltava kokenut englanninkieliset kurssit myös itselleen mielekkäinä tai hyödyllisinä omien opintojensa aikana?*